ژبې مري

او نور

د پښتو نړيوالې ورځې ته

ز ک د جون مياشت ۲۰۲۰ د

ليکونکی: ډاکتر ماخان مېړی شينواری

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوي ښتن

په

سپېڅلي نامه

د پښتو نړيوالې ورځې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیو لیک

سریزه	الف
۱	لومړی برخه: ژبې مري
1	د پښتنو تل لرلې ناخوالې – ۱
3	د ژبې پيداپښت - ۲
4	ژبه څه شی دی - ۳
۵	.... داپوهنه او پوهېدنه په کومه ژبه - ۴
۶	..... ژبهد پوهونو او پوهېدنو- ۵
۶	کلتور څه شی دی؟ - ۶
۸	ژبې مري - ۷
۸	پښتو مري – ۸
۸	دا چې پښتو مري
۸	......دويم: د افغانستان دولت او پښتو
۱۲	د ژبې غوره والی – ۱
۱۵	پښتو پوهنيزه کېدنه
۱۷	.... د ژبې پوهنيزه کېدنه که
۲۶	...نورو ژبو زدکونکو پښتو سرهد
....	په پښتو ښوونځي
۳۵	.............دريم : ژباړه
۳۵	...د شمېرپوهنې ژباړه او
40	....څلورم : د افغانستان د پوهنيزو موّسسو
40	.....په ښوونځي کې د نصاب
۴۹	.... پوهنتون لهپاره نصاب د
۵۰	. د علومو اکادمي د استادانو دندې
۵۲	..............د شننيزې دکشنري ليکل
۵۴	د پوهنې وزارت اړونده
۵۷	پنځم : داسې ګډې وډې
۵۷	خوب د شپې کډهو کړه
۵۷	فضا نړی
۶۳	نوره هم بديږي
۶۳	د افغانستان غميزې ته
۶۷	زما جودره بمونو والوزوله
۶۹	.....د جادو جام
۷۰	....د بون پ،هنتون
۷۲	....زړښت ته
۷۳	.په المان کې د ژوند يوه لحضه
۷۵	.د شاعر غوره والی
۷۷	...د اروابناد ډاکتر ستوري
۸۱	..د اروابناد ډاکتر اسد بها
۸۴	.... شاعر څوک دی او
۸۴	د ډاکتر شينواري ليکنې او ژباړې
۹۰	د ډاکتر شينواري ژوند ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه:

په دې لیکنه کې زه هڅېدالی یم، چې ،، د ژبې مري،، پرته یا په څنګ کې نورې لیکنې هم راغوندې کړم، چې زیاتې یې د ژبې د ودې او ژبساتنې په برخه کې دي. د پوهنیزو موسسو یعنې د پوهنې وزارت، پوهنتون او علومو اکادمۍ د پروګرامونو سره مل دژباړې په هکله یوه لیکنه په کې شته او همداسې ژب اړونده نور څه هم په کې ځای په ځای شوې او پرته له دې، ځنې وړې وړې لیکنې هم ورزیاتې شوې، چې داسې ادبي یا بل ډول یا هرډول لیکنې یې چې بولۍ، په کې راوړلشوي.

کیدی شي، چې ځنې لیکنې مې بل کتاب کې هم راغلي وي، خو هلته به هم اړوندتیاولري او د موضوع د روښانه کولو له پاره به اړیین وي.

ځنې لیکنې پخوانۍ دي او ځنې مې تازه په کې ځای کړي.

دا دې په ګوته وي، چې د تاند د درنې خپرونې او همداسې د دعوت منلې خپرونې او همداسې د پښتو لومړنۍ خپرونې ټول افغان خپرونې کې دا لیکنې هم خپرې شوي، چې زه ترې زیاته مننه کوم.

زه به وهڅېږم، چې دا زما لیکنې تاسو منلو لوستونکو ته زما د ګران عزیز، د ښوونځي ملګري انجنیر ستانه میر زهیر د ځوي ګران انجیر وراره ګل شمشاد زهیر د کتابتون له لارې وړاندې کړم، چې زه یې تل منندوي یم، خکه چې تراوسه یې زما له پنځه دېرش زیات د شمېرپوهنې، فزیک او د پښتو ژبې په هکله کتابونه خپل ketabton.com کې خپاره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوی ښتن په سپېڅلي نامه

ژبې مري

د دې له پاره، چې د ،، ژبې مري،، سرليک لاندې ليکنه روښانه کوو، د مخه به يې يو څو سرليکونه وڅېړو، چې د ژبې غوره والی راته په کې روښانه شي.

د پښتنو تل لرلې ناخوالې

د ژبې په وده او کره کونه کې د هرې ژبې ويونکي په دولتي څلورديوالی کې کوښښ کوي، چې د ژبې په پوهنيزه اړخ، ساده کولو او غښتلي کولوکي يې هڅه وکړي.

په خپله خټه کې خو دا پوره د خواشينۍ وړ خبره ده، چې د يوه قوم وګړي دې د خپلې رسمي ژبې د وروسته پاتيوالي په هکله ناخوالی کوي، دا او يا هغه ملامته کوي، څکه چې :

په يوه هيواد کې د يوې ژبې رسميوالي په دې مانا دی، چې دا ژبه د ليکلوست، ښووني روزني او د دولت ياني په دولتي څلورديوالي کی، همداسې د ښووني روزني اود لوړو زده کړو ژبه وي، لکه زموږ په هيواد افغانستان کی چی دري يوه رسمي، سراسري اوپه ټوله مانا دولتي ژبه ده.

داسې د ژبی په هکله او په ځانګړي توګه د پښتو په هکله خو هم بايد کوم پښتون يا بل افغان دې ته اړ نه شي، چې د ژبې په هکله دې څه ناخوالی وکړي، خو دا چی افغانستان يو ځانګړوالی لري، د منطقې د نورو هيوادونو سره، او د خپل تاريخ په اوږدو کې، په ځانګړي توګه پښتانه د ډيورند د کرښی وروسته زيانمن شوي، نو همداسی دهيواد د ډيرکی ژبه هم د دې ځانګړنوالي له امله په ځان پسې دا د ناخوالو ځانګړنوالی لري، چی

………………. ۲ ……………….

زه غواړم دا په دې ليکنه کې روښانه کړم او خپل اند په دې هکله ګرانو لوستونکو سره ګډ کړم۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما څو کاله د مخه په دې هکله دا ليکنې لرودې، خو اوس وتوانيدم، چې دا ليکنې ګرانو لوستونکو ته وړاندې کړم، په دې هيله، چې پښتو هم هغه قانوني ورکړشوی خپل ځاي ونيسي او بالاخره موږ له دې ناخوالو، چې ورسره ګير يو، خپلواک شو، نه يواځې پښتانه بلکې ټول افغان اولس، چې د دې ناخوالو سره په يو ډول نه يو ډول لاس په ګريوان دی٠

که چيرې د داسي ليکنو څخه کوم د تجزيه غوښتنو يا د بلې کومې ژبی په تاوان، يا د بل کوم قوم په تاوان څه راځي، چی هغه ناروا وي، بايد وغندل شي او مخه يې ونيولشي، خو که چيرې د نورو ژبو او نورو، زموږ د هيواد کلتورونو ته په کې درناوی او خپل يعنې د هغوي ځای ساتل وي، او يواځې د خپل حق غوښتل يې موخه وي، چې د تاريخ په اوږدو کې او اوس هم د افغانستان دولت او حکومتي چارواکو ترې سرغړونه کړی او کوي يې، دا روا غوښتنه ده او بايد کوم پښتون په دې ونه ډار شي ، چې ګوندې څوک به يې فاشست يا ناشناليست وبولې.

هيڅ څوک يو بل چا او يو بل قوم ته د تاوان اړولو حق نه لري او هيڅ کله بايد د خپل قوم د روا حق څخه څوک د بل کس د خوښۍ لپاره تير نه شي .

که څوک چا ته له خپله جيبه يا له خپله ځانه خپل څه شی (لکه پيسې) ورکوي، خو خپل يې دی او حق يې لري، خو د قوم د ملکيت څخه تيريدنی حق بايد څوک ځان ته ورنه کړی شي، ځکه چی د اولس حق دی او ترې تيريدنه يې ناروا ده. بيلګه يې ژبه راوړی شو، چی د اولس ملکيت دی، که څوک ترې تيريږي، دا د خپلې ژبې اوخپل قوم سره زيات تيری دی.

کوم قانون، چی منځ ته راځي اړتيا ورته وي. دا چی په افغانستان کې پښتو ژبه سراسري رسمی ده، په دې مانا، چی اړتيا ورته شته او تر اوسه لا د اړتيا څخه نه ده لويدلی يانې د له منځه تلو لپاره تر اوسه لار ورته نه ده ازاده شوې٠ دا اړتيا ورته ځکه شته، چې پښتانه په افغانستان کې ډيرکی قوم دی٠

موږ پښتنو تل په شعر او ادب کی ځانونه ستائيلي، ژبه مو ستائيلي ، پښتونولي مو - چي په ککره کي ژبه ده - ستائيلی او ستايو يې، خوکه دې ته پوره پام وکړو، نو دا مو زياتی کړی، ځانونه مو تيرباسلي، د ريښتيايني څخه مو تيخته کړې او ريښتيااينه مو پټه کړې٠ موږ ګورو يا ريښتيا ده، چی همدا موږ پښتنو د خپلې ژبې سره مينه نه ده ښوولی، که نه نو کومه بيلګه به مو شته وی، چی دې ناخوالو ته به مو اړتيا نه پيښيدی٠ ګورو، چی پښتانه تل دا ناخوالې کوي، چي د ژبې سره يې هغه قانوني تلنه نه ده شوې، په دې هکله - زما په اند- زياته ناروا د دې ژبې سره پخپله پښتانه کوي٠ يو څوک چي پخپله له خپل حق تيريږي، نو بل څوک يې ورته د ورکولو چمتووالی نه لري او نه يې دنده ده، چی د ځان لپاره نوی پرابلم پيدا يا رامنځ ته کړي٠ څوک چی له ژبی تيريږي، هغه له خپل حق څخه نه - لکه د مخه مو ګوته ورته ونيوله- بلکه د اولس له حق څخه تيريږي، چی دا ناروا ده، له قانون څخه سرغړونه ده او د ژبې سره تيری.

.... ۳ ....

راځئ دا پوښتنه رامنځ ته کړو، چی کله او کوم پښتون په پښتو ترې نه تيريدونکی ولاړ دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ پښتانه د کمی رنځ باندي اخته يو او دا راته ښه نه ښکاريږي، چي پخپله داسی يوی وروسته پاتې ساتل شوې ژبه باندې د هغه خپل ورکړ شوي يا لرلي حق باندې ودريږو، که په دولت کې دننه پښتانه وي او يا له دولت څخه دباندې پښتانه٠ موږ پښتنو د پښتو روحيه ضعيفه کړې، چی زموږ روحيه يانې د پښتنو روحيه ضعيفه ده٠ که پښتو ته په غور وکتل شي نو يوه خورا توانمنده او غښتلې ژبه ده، د هرڅه امکانات په کې خوندي دي، خو که پښتانه وغواړي٠

که يو پښتون ته ووايي ، چې « پښتون نه يې» زيات زوريږي٠ که جنګ درسره ونه کړي، نو پوره در څخه خپه کيږي٠ مګر دې ته يې پام نه وي، چی دی په ژبه پښتون دی او ژبه چي پريږدي، نو بيا په کې د پښتانه څه پاتي کيږي؟

هيله ده، چې ګران لوستونکی دې ته پوره غور وکړي او خپله پښتونواله يا په خپل کلتور باندې ولاړوالی ته پوره پام وکړي٠

که د پښتون د پټي په پوله تير شوې، چی هغه لار نه وي، نو کيدی شي چي له لږ خبرو تاو راتاو څخه وروسته سره ووژنې٠ د خپل ځان د حق څخه که په مرګ تير شو، خو دا پښتون د قوم په حق نه دی ولاړ او ګورو، چی د حکومت او د حکومت څخه دباندې پښتون، له پښتو څخه ، چی د اولس حق دی تيريږي، او دا د اولس حق پښتو تر پښو لاندې کوي٠

ستونځي شته خو دا ستونځی دقانون په څلورديوالي کي د خپل ځان لپاره اوبی(حل) لري٠ پښتو ته په قانون کی د سراسري ژبې په څير حق ورکړ شوی، که څوک يې د پښو لاندې نه کړي.

اوس نو اړونده موضوعګانې غواړو وڅيړو:

د ژبې پيدايښت

ژبه په ناڅاپی توګه منځ ته نه راځي، ژبه د انسانانو د اړتياو سره سمه منځ ته راځي، د انسان د اړتياو سره غبرګه وده کوي او پرلپسې توانمنده کيږي٠ ژبه د ښووني او روزنې د ودې سره وده کوي او د پيدايښتي ژبی يا طبيعی ژبی څخه نوې کليمې او لغاتونه منځ ته راځي٠ نوې کلمې يا د هغه پيدايښتي کلمو له يوځاي ايښولو(ځنځيروني) يا ترکيب څخه منځ ته راځي يا څه ورته نوې جوړيږي او يا يې له بلی ژبې رانيسی٠

د هغه څه لپاره، چي په پيدايښتي ژبو کې ورته نومونه نه وي، هغه بيا د هغه چا په نامه يادېږي د کوم له خوا، چي دا نوي څه ميندل شوی وي يانوي کشف شوي او يا منځ ته راغلی وي، چې ښې بيلګې يې د تودوخی درجي يووالي يا يوونونه(واحدونه) دي، چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کالوین او یا خیلزیوس (سیلزیوس) ته ګوته نیولي شو. لکه څنګه چې د ژبې غښتلتوب د ودې سره تړلي همداسې د ټولنې وده هم د ژبې د غښتلتوب لاسته راوړنه ده یانې د ژبې وده او ود دې ژبې د خلکو پوهنیزه وده یو بل سره سیده او په څټ تړاو لري.

لنډ : د ژبې وده د هغې اړونده ټولنې وده ځان پسې لري او د ټولنې وده د هغې اړونده ژبې وده په ځان پسې لري.

راځئ، چې اوس د ژبې لنډ پیژند ورکړو یا ژبه تعریف کړو

ژبه څه شی دئ ؟

پیژند(تعریف، له الماني دودن څخه): ژبه د نخښو یو سیستم دئ، چې د خلکو په منځ کې د پوهیدلو او پوهولو او همداسې د خپل اند څرګندونې او د بل اند باندې پوهیدنې، د پوهې ورکونې اوپوهې لاس ته راوړنې لپاره ترې کار اخستل کیږي: ژبه یا څه ویینه، فکر کونه، د خبرو، نخښو او یا دروحیې (مخڅیرې) له لارې څرګندیږي. د اندیز یا فکري څه روښانه ونې لپاره یا وینا کیږي او یا یوه څیره کښل کیږي او یا دبدن د غړو په خوزښت هغه اندیز څه روښانه کیږي.

د دې لپاره چې دا نخښې او علامې ښه وپیژندل شي او ښه انسان پرې وپوهیدلي شي، نو د ژبو ټولنه منځ ته راځي، چې په دې نخښو – که د وینا له لارې وي، که کښل شوي وي او یا که د بدن د غړو د خوزښت له لارې وي – دا د همغې ژبې ټولنه ښه پرې پوهیدلی شي.

داسې د نړیوالې ټولنې په کچه (کچه ناسمه ده، سمه یې سویه او یا سطحه ده) هم نخښې شته، چې د نړۍ یا نزدې د نړۍ په سطحه پرې پوهول او پوهیدل کیدئ شي.لکه د خوزنده ماشینونو، چې په لارو د هغو د خوزښت لپاره قوانین پلې شوي، چې نړیوال دي او دا په نخښو خلکو ته د تلو راتلو لارې هوارې یا په ګوته کوي.د ویلو یا نوره هم ښه د خبرو کولو ژبو ترمنځ تخنیکي ژبې هم شته، چې نړیوالې دي، ښه بیلګه یې کمپیوتر یا شمیرونې دئ، چې ژبه یې نړیواله ده. د داسې تخنیکي ژبو منځ کې به توپیر وي مګر د نړیوالیوالیو یا نړیوالیتوب منځ کې یې کوم توپیر نه شته.

ترهغو چې نړۍ په ځانګړو ټولنو او قومونو وېشلې وي، د زیاتو ژبو ټولنې به وجود ولري او هرې ژبنۍ ټولنې ته به هغه د خپلې ژبنۍ ټولنې د ژبو نخښې ښه د پوهیدنې وړ وي اوزار.

لنډ :

ژبه هغه اله ده، چې انسان خپلې هیلې غوښتنې او پوهه یو له بل سره خپلو منځونو کې روښانه کوي، یانې خپل اند بل ته روښانه کوي او د بل ځان ته رانیسي. دا کار د کتابونو ، یو له بل سره خبرو ، رادیو تلویزیون او ... له لارې ځان(صورت) نیسي دا په دې مانا، چې ژبه د یوبل څخه د بیلو بیلو لارو له لارې د پوهیدلو او پوهولو اله ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پوهونه او پوهیدنه په کومه ژبه ښه سر- یا ځان نیسي یا سر ته رسیږي؟

پوهونه او پوهیدنه په هغه ژبه ښه سر ته رسیږي، په کومه ژبه چې څوک ښه و پوهیږي او ښه وپوهولی شي۰ دا به نو هرو مرو مورنی ژبه وي، یا د هغه اړونده قوم ژبه۰ دا په دې مانا، چې دا بیا بیتوپیره نه ده، چې دا ژبه دې یا دا وي یا هغه ۰ دلته د مورنی ژبی غوره والي ښه څرګند باید په ګوته شي، چې انسان پرې زر څه زده کولی او زر څه ورزده کولی شي.

ژبه د پوهولو او پوهیدلو اله یانې څه؟

لوی څښتن انسانان پیداکړي او دا یی بیا په قومونو ویشلی ، چې د هر قوم سره یی د هغه قوم خپله ژبه پیداکړې. د دې قوم وګړي په همدې د خپل قوم په ژبه یو او بل سره پوهوي۰ په همدې مورنی ژبه د هغه قوم وګړي ، یو بل ته هغه زده کړي څه ښایي او دا نور په همدې ژبه ، چې ورښوول شوي دي زده کوي۰ دا کار په بله ژبه هم کیږي، خو دا کار پوره ستونځمن دی، چې د دې لیکني له دننه به نوره هم روښانه شي.

هغه قوم چې ښوونه او روزنه یي په خپله ژبه دې، ګړندی پرمخوده کوي او هر څه زر ورته زده کیدی شي او زریې ور ښوولی شي۰

اجازه راکړی، چې دا خپل ځان د بیلګې په توګه راوړم او په دې هکله خپله ناتواني تاسو ته په ګوته کړم، چې د نورو نزدې ښه زده شوو ژبو سره یې لرم۰ زه د ژبو په زدکړه کي ښایي لږ ستونځي ولرم، خو بیا هم هغه خپله لاره پرې هواره-ولی شم۰

ما د خپل ژوند د دوه پردرې وخت څخه زیات له هیواده دباندې تیر کړی، مګر اوس هم زما لپاه لومړنی ژبه پښتو پاتې شوې ده او په الماني کې دا اوس هم ټیکه لیکنه نه شم کړی او په خبرو کي هم زیات ناټیکوالي لرم۰ دا اوس هم ماته زما ځوی اولور زما لیکنیز ناټیکوالی په ګوته کړ، چې یو توری را څخه پاتی وو۰ ګورو چې د خپلې مورنی یا لومړۍ ژبې غوره والی څومره راوتلی دی۰ په نامورنی ژبه کې د پوهنې زدکړه زیاته ستونځمنه ده، ځکه ستونځمنه ده، چې:

-- زده کړی په دویمه ژبه د ستونځو سره مل دي، په دویمه ژبه څوک ښه نه پوهیږي، نو ځکه ښه نه شي پوهیدلی

-- څوک به نوې پوهنه څنګه زده کړي، چې د پوهنی سره د ژبی نابلدتیا له امله د ننه خپل اریزې ستونځي هم ولري؟

دا به یواځي په یاد راوړم، چې ماته دا اوس هم هغه څه، چې ما په ښوونځي کې لوستلی، پوهیدل یې راته ستونځمن ښکاریږي۰ پوهیږو چې ښووني ورښووني، پرې پوهیدنه او پرې پوهونه په خپله مورني ژبه کی څومره ساده او په بله ژبه څومره ستونځمن دي دلته

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد راوړم، چې ما زده کړې په پښتو کړي، خو په داسې پښتو، چې د نومونو په مانا نه پوهیدو ، بې له تړاو کلمو څخه یې نور څه پښتو نه وو او لا تراوسه همداسې ده۰

ژبه د پوهیدلو او پوهولو اله په دې مانا نه ده، چې ګوندې مورنۍ ژبې دې هغه خپل غوره والی د لاسه ورکړی وي او دا دې بې پروا وي، چې څوک یو د بل سره په کومه ژبه پوهیدل او ورپوهول کوي یا غږیږي.

د دې لاندې، چې ګوندې ژبه د پوهولو او پوهیدلو اله ده، دا د لیکلوست پښتانه څنګه پوهیږي؟

د دې لاندې د لیکلوست پښتانه هغه د خپلې ژبې غوره والی ته پام نه کوي(یا یې نه شي کولی)۰ په خورا خواشینۍ به دا ووایو، چې په حکومت کې دننه پښتانه دي، که دباندې، یواځې د خپلې مورنۍ ژبې د غوره والی څخه نه بلکې د خپلې ژبې څخه سوچ تیریږي، حتی دا اوس هم خبرې نه پرې کوي اودا د مورنۍ ژبې غوره والی یې چې څوک منځ ته راواچوي هم بښه یې نه راځي۰

پښتو د دولت په څلوردیولی کې هم هغه خپل قانونی ځای نه دی نیولی ، یانې د قانون ساتونکو اورګانونو یې په قانون پلي کوونې باندې پښه اینوولې او تراوسه یې د قانون په ضد کار کړی، د لیکلوست ژبه نه ده سراسري شوی ، چې دایی له قانون څخه ورکړ شوی حق دی. نو پښتانه لاتراوسه د مورنۍ ژبې غوره والی یا نه پیژنی او یا وایي ، چې دا نو پرابلمونه منځ ته راولی او دا خبره هم یواځې پښتانه کوي۰ نور قومونه په دې پوهیږي، چې دا د پښتو حق دی ، خو پښتانه یې نه پریږدي، چې دې ته اړوالی یې هم احساس کړی واي۰

موږ پښتانه لا تراوسه خپل ځانونه داسې غولولی شو لکه څنګه مو چې تراوسه دا کار کړی، چې مورنۍ ژبه دې دومره غوره نه وي، خو داسې فکر نه کوو، چې داژبه، چې خبرې پرې کوو، نو دا دې ولې پښتو نه وې۰

ژبه د کلتور ښوونه او زده کړه ده، ژبه کلتور دی ژبه د کلتور په ککره کې ځای لري ، نو له دې امله د پوهیدلو او پوهولو څخه ورزیاته ده۰

Cultureکلتوریا کلچر (لاتین کلمه ده)څه ته وایی؟

پیژند(تعریف): ۱) کلتور د ژوند د څرګندونې فکري یا اندیزه ټولګه ده ۰

۲) روزنه (تربیه) د ژوند نازکډول

۳) د بکتریې روزنه، چې د دې او نورو اړوندو سره یې موږ سر او کار نه لرو۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کلتور پوهیدنه او د کلتور زده کړه، چې د ژوند څرګندوني فکري یا اندیزه ټولګه وي ، نو دا کار په پیدایښتي توګه په ژبه کیږي، یا د ژبې له لارې ورانديږ کیږي، نو له دې امله ویلي شو، چې پخپله ژبه کلتور دی او د کلتور په ککره کې ځاي لري٠

کړی شو چې ووایو ، چې د پښتنی کلتور په ککره کي هم ژبه ځاي لري، که څنګه؟ چې نه یواځې په دولت، ښوونه او روزنه کی یې هغه خپل قانوني ځاي نه دئ نیولی، بلکی زموږ په هیواد کې ، چې پښتو د پښتنو شتون له امله سراسري رسمی ده هغه ورځنی ژبه نه ده٠

په پوهنه کی پښتو- لکه څنګه چې اړیین او قانوني دی- هغه خپل ځاي نه لري، پښتو او پښتانه له پوهې وروسته پاتی دي٠ که ووایو، چې پښتانه کلتور نه لري، نو دا به بیځایه وي، ځکه چې هر اولس خپل ځان ته یو ځانګړی کلتور لري، ځانګړې ژبه لري او پښتانه هم د داسی یوه ځانګړي کلتور او ځانګړې ژبی خاوندان دی(په دې زیات نه غږیږو، چې پښتانه څومره لوړ یا ټیټ کلتور لري، موږ یواځې یوځو ریښتیاینې دلته څیړو) او پښتو ژبه هم یوه خورا غښتلي ژبه ده، که چیرې د دې ژبې ویونکي په پوهه سمبال او غښتلي شي او دا ژبه له کاره ونه غورځوي او یا یې داسی له کار غورځوني ته پرې نه ږدي. خو که ووایو چې ډیرو پښتنو یا کم له کم له هغه زیاتو د لیکلوست پښتنو خپل پښتني کلتور پریښودئ او یا لږ تر لږه ورته غوره والي نه لري دا کار شوی٠ که ژبه ژوندئ پاتی وي، وده وکړي، کلتور ژوندی پاتیږي او وده کوي. چې ژبي وده نه وي کړې کلتور وروسته پاتی وي.

پښتو ژوندئ پاتی شوې په غرو رغونو کي او همداسی مو پښتنی کلتور، چي پر مخ تللی او که وروسته پاتي دئ ، د همدې غرو رغوپښتنو له برکته دی٠

ژبې مري:

که کومه ژبه له اړتیا ولویږي، که کومه ژبه په ټولنه کې له دې ولویږي، چې د خبرو اله او نه وي، د خبرو لیکلوست څخه ولویږي، دا په دې مانا، چې په ټولنه کې نوره د پوهیدلو ه ژبه ونیسي، د دفتر څخه ووځي، د ښوونځي ژبه د پوهولو اله نه وي، یانې ځاي یی بله وي، په لوړو زده کړو یانی پوهنتون کی خپل ځاي ونه لري نو داسې ژبی د مرګ سره دا د نړۍغښ ٠مخامخ کیږي، چې ګران لوستونکی یې د تاریخي بیلګو سره ښه بلد دي دي اړتیاوو لویدل کلتورونه او ژبې، چي له منځه تللي یواځنی لامل یې د ژبي د کاره او او بس.

پښتو مري » ؟ «:

د دې سرلیک لاندې، چې «پښتو مري» ښایي ځني پښتانه ښه لید ونه لري او د دوي په اند به داسی لیکنې د پښتنو زړونه وغورځوي او ناهیلی به راپیداشي، خو زما موخه د داسی لیکنو څخه او بیا د داسې سرلیک لاندې داده، چې موږ پښتانه خپلو ناتوانیو او د دې ناتوانیو لاس ته راوړنو ته په پام شو او پرې نه ږدو، چې ژبه مو په مرګوني رنځ رنځوره وي٠ لا تراوسه وخت دی که وغواړواو باید دا وغواړو٠ زه د ژبې په هکله ښه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لید لرم ژوند مې ژبه ده نور څه راته دومره غوره والی نه لري، مګر دا چې موږ پښتانه د کمی په رنځ ګیر یواو ژبه راباندې دومره ګرانه نه ده، ځکه یې پریږدو۰ وخت له وخته تیر نه دی یا یې همدا وخت دی، چې پښتو مو لا پوره له لاسه نه ده ورکړې او د پوهنیزه کیدو توان په پښتنو او پښتو کې لا پوره پاتې دی، ځکه، چې دا په منطقه کې یو ستر قوم دی، که دې دلیکلوست پښتنو پښتو یا ټولو یا یې زیاتو د لاسه ورکړي، نو په کلو او بانډو کې لا پښتانه زیات دي او ژبه ژوندی ساتي۰ نو زما هیله له دې سرلیک سره دا ده، چې پښتو راباندې ګرانه شي او دا ژبه مو د نړۍ د ژوندیو او پوهنیزه ژبو په لړۍ (قطار) کې ودریږي۰

۱۲ په سلو کې پښتنو پښتو پریښودې که نور هم دا د لیکلوست پښتانه پښتو پریږدي، که څه هم دا د لیکنی له لور وي، نو پیداینښتي ده، چې بیا نو پښتو مري، ځکه، چې هر دلیکلوست پښتون، چې پښتو پریږدي، دا د پښتو لومړی پل دی، د مرګ په لور۰ موږ پښتانه د نورو ژبو سره مخامخوالي (ضدیت) نه لرو، خو خپله ژبه باید راباندې ګرانه کړو او وپوهیږو، چې پریښوول یې ګوناه ده۰

لکه چې پورته مو ګوته ورته ونیوله، ژبې مري، چې د هغی ژبې د ټولنی ژبنیزې اړتیاوې پوره نه کړي، د لیک لوست او خبرو ولویږي، د ښوونی او روزنې ژبه نه وي او د دولت په څلوردیوالی کي هم هغه خپل د اړتیا وړ قانوي ځاي غوره نه کړي او دا اړتیاوې یې نورې ژبې پوره کړي۰

د کلتور او کلتوري ودې یانې د ژبې د ودې ځای د هر هیواد مرکز وي۰ پښتو په کابل کې، چې د افغانستان زړه دی، له خبرو اترو لویدلی، چې دا د قانون سپکاوی حتی غیر قانونی کار دی۰ په کابل کې ګورو، چې که دوه پښتانه هم سره یوځاي شي، یو له بل سره په پښتو نه غږیږي ۰

که چیرې یو پښتون د یوه غیر پښتون سره په پښتو خبرې پیل کړي، سملاسي ورته ویل کیږي، چې په پښتو نه پوهیږي۰ دا که یو کس، چې ښوونه او روزنه ترې پاتې وي پروا نه لري، خو که څوک د لیکلوست خاوندان وي، نو دا کار هم د قانون سره مخامخوالي دی، چې باید ونه منل شي۰

دا غیر پښتون هم باید پښتو ته همداسی په درنه سترګه وګوري، لکه پښتانه، چې زموږ د هیواد نورو ژبو ته او همداسی په پوره کچه دري ته په درنښت ګوري اود کوم پښتون څخه به وا نه وریدل شي، چې ګوندې په دري دی پوه نه شي۰

دې ته دې ګران هیوادوال اجازه راکړي، چې زموږ د هیواد دري ژبې ته د یوې توانمندې ژبې په خیر ګوته ونیسم، چې نه یې څوک په تاوان خوښ دي، نه څوک باید دا حق ځان ته ورکړي، چې د تاوان رسولو نیت یې وي، ځکه چې اجازه یی نه شته او نه څوک تاوان وررسولی شي، ځکه چې هغه پوره توانمنده ژبه ده اوپښتانه هم همداسی نظر ورته لري۰ زموږ د هیواد ژبه ده او هرو مرو یې په همغه قانوني څلوردیوالی کی درنښت په کار دی، له پښتو ژبې څخه نه کم او نه زیات۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چی پښتو مري، په لاندې توګه يې روښانه کولی شو:

پښتو د قانون په څلوردیوالیٰ کې د افغانستان سراسري ژبه ده٠ دا په دې مانا، چی د افغانستان دولت د دې ژبې او همداسې د قانون په څلوردیوالی کې د نورو ژبو حقوقو ته باید په درناوي وګوري او د ولتي ژبې په څير باید وګڼل شي٠ دې پسې به د افغانستان د حکومت دندو ته ګوته ونيسو.:

٠د افغانستان دولت او د پښتو ژبه

٠ویډ افغانستان په دې اوږده تاریخ کی پښتو په افغانستان ګې د دولت ژبه نه ده پاتې شد له مخې سراسري ژبه ده مګر په دولت پورې اړونده د پښتو په افغانستان کې د قانون ٠قانون په څلوردیوالي کې ورته دا نن هم پام نه کیږي

دا چی ولې؟ او دا د چا ګوناه ده؟

باید همدلته په ګوته کړم، چی دا ګوناه د تاریخ په اوږدو کې او دا اوس هم یواځې د په ون په مخامخ(ضد) کار دیٰ او قانوني باید حکومت کې دننه خلکو ده، چې دا کار يې د قانډ ورته کتنه وشي، چې له دې کار څخه ياني د پښتو له پامه غورځوني څخه باید راوګرځې ٠پښو لاندې نه کړي د او د حکومت په څلوردیوالي کې د پښتو قانوني حقوق

په واک کی دننه پښتانه ، چی په دري غږيږي، دا خو موږ نه رده وو، خو د پښتو موږ پوښتو، چی داسی ٠ريښوول يې د پښتو سره تیرێ او د قانون مخامخ خوزښت دېږ نه شعور یا پوهه لکه پښتنو کې چی ده، داسې شعور نو زموږ نور په قدرت کی دننه ورو ولي ونه لري؟

جمهور ریس ښاغلی کرځی، چی خپل زیات وخت په دری غږيږي، پخوانی موږ لکه ی خلیلی هم باید په پښتو غږيږي، چی پښتانه پوه شي ، چ ولی زموږ ښاغلی مسعود او ٠کلتور ته یی درناوی کیږي

: ورزیاتوم، چی –بیا هم له ډاره، چی هسې بې ځایه د فاشت له نومولو ډایریږم –دا دلته

ل دا ګوره د کوم قوم په مخامخ(ضد) خبرې نه دي، له داسی خبرو باید بده ګټه وانه خستا انون موږ قانون باید وپيژنو او په ق ٠کومې ژبی د لوړتیا غوښتنه شته شي او نه په کې د یو موږ یواځي او یواځې په دې ډول له یو بل سره له کینو ازادیدلی شو، چې ٠تلنه وکړو بل ايد دبل او یو د بل کلتور او ژبی ته د قانون په څلوردیوالی کی احترام وي او هیڅ قوم ب ا به دا اړ نه شي او نه دې تیریدني ته ځان اړ وګڼي، که نه نو بیا قوم حق باندې تیریدني ته پښتانه که چیرې د بل ورور قوم ژبي ته تاوان رسوي، دا د ٠یو تل پاتی جنجال وي افغانستان د قانون سره مخامخوالی دیٰ او باید قانونی تلنه په ځان پسې ولري.

٠پښتو او دري د افغنستان دوه سراسري رسمی ژبی دی

سره له خپلی دري ژبې تیر شي نو دا به يي له خپلی ژبی یا بل دري ژبی که چیرې تاجک خیانت کړي وي او یا یی کوم پښتون یا بل څوک دی ته اړ باسې چی ګوندې په دري دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يې حق نه دی او ۰نه کوي يا نه غږيږي ورسره خبرې نه شي او يا دی په درې ليکنه ي دې خبرې څخه تيريدنې ته بايد راو بلل شي، همداسی د پښتون هم دنده ده، چې له خپل ژبی تير نه شي او نه د بل دې خبرې ته غوره والئ ورکړي، چې ګوندې، دې په قانون ۰کی ځاي ورکړ شوې ژبي باندي نه پوهيږي

غه او د بل او خپل حق ته په ه ۰کي ورته ټاکلی حق وپيژني هر څوک بايد هغه په قانون ۰ورکړ شوي حق قائيل شي او کار ترې واخستل شي

وشي، لنډ : په واک کې دننه هم قانونمندي بايد وپيژندل شي او په هغي بايد هم هغسې تلنه په يوه د ژبو په هکله دا لړ غوره له دې امله ده، چې دا ژبه ۰که دا په هره څانګه کی وي ونه قوم اړه لري او د ژبي په هکله قانون ته په درنه سترګه نه کتنه يا د قانون نه پلی ک ن زه وايم، چې قانو ۰احساسات راپاروي، چې دا بيا د دې ټولني په پوره زيان تماميږي ۰قانون او بيا قانون پيژندنه قانونقبلونه او ورسره سمه تلنه

ونو چي ګوندې دولتي ژبه دې وي، دا حق يی دولت يا دولټ ،پښتو تراوسه دولت نه ده منلې ۰ترپښو لاندې کړی

سره پښتنی واکوالو او د ي د ليکلوست خاوندانو د خپل تاريخ په اوږدو کي د خپلی ژبي دي، که مينه نه ده ښولی حتی بيخي يی پريښودلی او د پښتو د ليک لوست څخه تير شوي ترنن ورځې، نو د ډهلي تخت به يی هيراوه، چي د دا د احمد شاه بابا څخه راونيسو ره کي چي ژبه يی په کک -افغانستان د غرو سرونه به يی وه يادېدل، مګر پښتني کلتور سره يی کومه مينه نه ده ښوولی، نن هم همدا حال دی، چی په واک کی شريک -پرته ده روري وايي ډاريږي، چی و پښتانه له پښتوتير دي، په دلايلو به يي دومره ووايو، چې ځنې خه ځنې بيا د فاشست نامه څ ۰وايو، چی : وروري به وي خو حساب ترمنځ ۰به ورانه شي دوي په ۰ډايريږي او ځنو ته بيا ژبه کومه مانا نه لري، ياني پښتو ورته مانا نه لري ځانګړي توګه او په دولتي ځلورديوالي کی له پښتو تير شوي، دا د قانون سره د الي(تضاد) دئ چې پايله يی بايد د قانون منګولو ته راکښونه وي، ځکه: قانون‌مخامخو نده ده، پښتو خو د افغنستان رسمي ژبه ده او دا د دولت د ۰دی لپاره دی، چی بايد پلی شي د هغه قانون په ځلورديوالی کې کې چې د نورو رسمی يا هغه کليوالي رسمي ژبو څنګ که دا کار هرې بلې ژبي ته هم ونه ۰کي د هلو ځلو دنده لري وده ورکړي او په دې لار وي بايد شي، دا غيرقانونی کار دی او بايد د دولت له مسئولينو څخه دا وپوښتل شي، حتي د ۰د قانون په چوکاټ کې د قان پر خلاف تلنې له امله محکمی ته راکښل شي

ځاي ورکړشوی وي، وده نه چي په يوه هيواد کی قانونی -هره ژبه چی وي —يوه ژبه)شي کولی، چی دولت دا قانون پلي نه کړي او قانون ته شا کړي يانې د قانون په مخامخ ۰ځت يا ضد) کار وکړي

که چيرې دولت دا کار نه کوي، نو بيا د دې اړونده ژبي د ويونکو دنده ده ، چې دولتي په دې لور بايد کم له دا کار ستونځمن دی، خو ۰چارواکي حتی محاکمی ته راوغواړي ۰يکمه هڅې وکړي، دا حق دی اوبايد وغوښتلي شي، دا د قانو پلی کول دي او بايد پلی شد

د ۰دا خورا اړيينه خبره ده ۰په واک کی دننه پښتانه وايي، چی ګوندې دوي ملت جوړوي د ملت جوړونه ۰ژبي غوره والي اوس په دې وخت کی دومره اړيين نه ورته بريښي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ي د هر افغان لپاره يو اړيين کار دى، نه يوائې د پښتنو لپاره او نه په دې نرخ، چې له ژب
قوم له ژبې تيريدنه د ملت جوړوني ته زما په اند زيان رسوي، ځکه چې دا د يوه ۰تير شي
وو، چې ايا دا په دې ډول ملت يوائې پښتانه جوړوي، موږ پوښتنه ک ۰د حق سپکاوی دی
چې له پښتو تيريږي او که زموږ نور په دې واک کی دننه ورونه هم زموږ پښتو ته په
داسې درنه سترګه نه ګوري، چې د ملت جوړولو له خاطره په پښتو خبرې او ليک لوست
وکړي او خپلې ژبې ته شا کړي ؟ او که څنګه؟

ديوالي کې بايد څه وشی؟د دولت په څلور

.يا نوره هم ښه: قانون په دې هکله څنګه قضاوت کوي

م دا چې پښتو رسمي سراسري ژبه ده په دې مانا، چې پښتانه په دې هيواد کی يو ستر قو
دی، چې په څومره والی يې نه غږيږو، خو دا چې ډير دی او له دې امله پښتو رسمي او
:ته راځي سراسري ژبه ده، نو دا ترې لاس

:اول : الف : د افغانستان په دفترونو کی

ي او د افغانستان هر غړی، چې په دولتي څلورديوالی کی په کار بوخت وي، بايد په در
نه پښتو وپوهيږي، چې څوک ورسره په پښتو غږيږي، دی ورته ونه وايي ، چې په پښتو
ا ي ۰ دري قانوني حق هم دی همداسی د ۰پوهيږي، يانی په پښتو دې ورسره خبرې نه شي
ی موږ د پښتو لپاره د قانو ۰لکه چې د دري دا قانوني حق، چې له پوره څخه ورزيات دی
دري حق څخه ور زيات څه بايد و نه غواړو، يانی په دولت کی دننه يو پښتون هم بايد يوه
دی ژبی ته دا ونه وايي، چې ګوندې په دري نه پوهيږي، چې دا کار تراوسه هم نه
۰شوی

ه پښتو ب: دا چې د پښتنو له امله دا ژبه رسمی ده نو هر پښتون بايد او بيا وايم، چې بايد پ
ن نه د ليکلوست خاوندا او يوائې په پښتو وغږيږي دلته هغه کسان ځانګړوالی لري، چې
۰وي، چې د همغه کس په ژبه بايد دا د ليکلوست خاوند ورسره وغږيږي

ی ري تير شي نو بيا د دري رسميوالی ته څه اړتيا ده او همداسکه چيري دري ژبی له د
اوداسې به پښتون، چې له پښتو تيريږي، نو د رسميوالي اړتيا يې بيا له منځه بايد لاړه شي
۰وشي، کهچيږې پښتانه ورته پام ونه لري

: دويم : د ښووني روزنی په څلورديوالی کی

نه او روزنه رګوټ کی بايد د پښتنو لپاره په پښتو ښووپه افغانستان کی، د افغانستان په ه
۰دا حق د دري ژبې لپاره هم بايدوي ۰شته وي، دا يې قانوني حق دی

د ښووني ژبه مو پښتو نه ده پاتې شوې، دا د يوه ستر قوم ژبه په ښوونځي او
۰لمنځتون(جماعت) او هر ځاي کې له ليک او لوست پاتې شوې ده

دولت خو دا چې د دې څارنه نه کوي، ۰نې څارنه د دولت په غاړه ده‌د قانون د پلی کو
و کې له پخپله دا حق ترپښنو لاندې کوي او په دولتي څلورديوالی کی يې پښتو په ښوونځيو
د دا په دې مانا، چې د پوره زياتې اړتيا سره سره د افغانستان دولتی ۰ پښنو غورځولی
ه‌ه نيولې، چې پخپله مورنی ژبه پښتو زده کړې ورتواک خاوندان د پښتنو لپاره د دې مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله هره پلمه بې ځایه او د قبلولو وړ ۰شوني کړي، چې له دندې یې سرغړونه ده ۰نه ده

:دریم : پوهنتون کې

ځیر قانوني حق لري، چې د افغانستان د هرګوټ پښتو د افغانستان د رسمي ژبې په ګورو، چې په ځانګړي توګه کابل او ۰پوهنتون کې درسي ژبه وي او همداسې دري یو همداسې نورو زیاتو ولایتونو کې لاتراوسه پښتو د درس ژبه نه ده پاتې شوې داسې ښتو سره د هغو پړدا د قانون ۰څو پوهاند یا استادان دي، چې خپل درسونه په پښتو ورکوي پښتو خو ۰مخامخوالی (تضاد) دی، چې په پوهنتون کې درس ورکوي، خو په پښتو نه دې که خپله پښتانه په ۰لکه د پخوا مو چې وویل د پښتنو له امله رسمي سراسري ژبه ده ونه دریږي او د واک خاوندان یې پاملرنه ونه کړي، خو پیدایښتی (طبیعي) ده، چې ۰له اړتیا لویږي مري، ځکه چې

په پوهنتون کې باید درس ورکونه او درس نیونه او بیرته ورکونه ځنګه وي ؟

دا په دې مانا، چې ۰موږ په افغانستان کې دوه ژبې رسمي سراسري لرو، پښتو او دري د دې نورو ۰پښتون درس ورکونه او زده کړه په پښتو کوي او دري ژبې یې په دري ه خوښه ده، چې ورښوونه او د ښوني نیونه او بیرته ورکونه ځنګه قومونو وګړو بیا خپل کوي، خو د قانون له مخې، چې پښتو کم له کمه لومړنۍ ژبه ده هغوي هم باید د خپلو ځانونو او راتلونکو د اسانتیا لپاره هم ومنې، چې درس ورښووني او زده کړې په پښتو موږ دې کار ته د قانون له مخې ټول وکړي، دا د ملت جوړنه کې هم غوره لور لري او ۰رابولو

دا چې په افغانستان کې دا دوه ژبې سراسري رسمي ژبې دي، دا د پوهنتون لپاره هم ۰ولري قانوني شکل لري، چې ترې تیریدنه یې ناقانوني ده او هم هغسې تلنه باید ځان پسې

که نه دري ژبې په دري، لنډ: پښتانه باید درس وروکونی او درس نیونی په پښتو کړی او تو دا داسې ده ، چې پند ۰نو بیا د دې ژبو سراسري کید لپاره باید اړتیا نه وی حس شوې ي او ژبې زده کړي هم خپلې زده کړې باید په پښتو بیرته ورکړي، که استاد یې پښتون و همداسې دري ژبې زده کړی هم باید خپل هر څه په درې سرته ورسوي، بې ۰که تاجک ۰دې، چې په پام کې ولري، چې استاد یې د کومې ژبې خاوند دی له

ی تاجک استادان او زده کړي باید د خپلې ژبې سره مینه ولري او ترې تیر نه شي، همداس پښتانه استادان او زده کړي باید له پښتو تیر نه شي او هیڅ څوک باید د خپلې ژبې ۰ې هم باید څوک دا تیریدنه ونه منيپریښوولو ته اړ نه شي او د هیڅ ډول زور لاند

د ژبې غوره والی

سویه (له او ل : دا چې ژبه د کلتور په ککره کې ځاي لري او کلتور د یوه هیواد د پوهنې په ګوته کوي، نو ژبه په پوهنه کې زیات (دې مخه مې کچه لیکلې وه، چې ناسمه ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره والی لري، ځکه چې: په خپله ژبه زده کړه ساده وي او زده کوونکي اوزده کړی
۰هره پوهنیزه موضوع ښه رانیولی شي

۰دې لاندې ته د ګرانو لوستونکو پام را اړوم او د پښتنو ستونځې ته ګوته نیسم

لی ته دومره پام نه کوي، ځکه، په دولت کی او له دولت دباندې پښتانه د ژبې غوره وا
چې پښتنو د تاریخ په اوږدو کې د کمی احساس پیداکړی، پښتو یې پریښوولې او د بل
تون پښد ۰کلتور یې غوره بللی، چی اغیزې یې په راتلونکی زیږنده باندې خورا زیات دي
۰خپل ځان له دې نه دی ژغورلی، چی څوک ورپورې ونه خاندي او بې عقله ونه بلل شي
دا د افغان غول نومونې‌نې څخه د تختیدنې لار یې پښتو پریښوونه کی لیدلې یا نې چې
هوښیار وي او له دې امله یې احترام وشي ، نو پښتو پرېږدي، چی دا د پښتوژبې غوره
۰والي له منځه وړي

۰دویم : د ژبې غوره والي په لومړنیو زده کړو کې خورا غوره اود پام وړ او اړیین دی
ګورو، چي د پښتنو کوچنیانو څخه تاجک ۰رڅوک په خپله ژبه هرڅه زر زده کوي‌ه
پښتون ۰کوچنیان ، په ځانګړي توګه کابل کې، چې ښوونه یې په دري ده چټک زده کوي
۰د درس په پیل کې په دري نه پوهیږي، نو په نه پوهیدونې ژبه به څنګه زده کړه وکړي
لږ وای، چې پښتو یې بیخې پریښودې وای ، خو دا که چیرې پښتانه په کابل کې دومره
دباندې کار بیا دې پښتو پریښودو پښتنو ته هم ساده کیده، خوچې کوچنیان په کور او د کور
نه په پښتو روځنی ستونځې اوبی (حل) کوي، نو بله ژبه بیا که هرڅومره اسانه هم وي
۰شي زده کولی

د اګست څخه وروسته مې شپږ ۰ز ک ۲۰۰٤ په دې هکله به زه په کابل کې ، چی د
۰میاشتې تیري کړي، خپلې لیدنې کتنې ګرانو لوستونکو ته وړاندې کړم

راغلل، د پښتنو کوچنیان، چی له میندو پلرونو سره ، دزیاتو کالو جنګ وروسته کابل ته
و ل، ندا چي په کابل کې درسونه په پښتو نه وو او دا د پښتنو کوچنیان په دري نه پوهید
ه چي دوي ب ۰میندو پلرونویې خپل کوچنیان، کم له کمه دوه کاله راتیټ ټولګیو کې واچول
ی له د نورو کوچنیانو سره کښیناستل پیدایښتي (طبیعي) ده، چی زوریدل به ، ځکه ، چ
۰یوې خوا په دري نه پوهیدل او له بلی خوا به د نورو همټولګیوالو څخه لوي وو

راوړنه څه ده؟ لرنه یا پسی د دې کار په ځان

دا پښتانه زده کوونکي، نو باید ځانونه کم حس کړي او دا د کمی رنځ همدا د ښوونځې د
وه دا پښتانه کوچنیان نو په ډیرو ستونځو سره ځانونه و ي ۰ پیل څخه د ځان سره اخلی
۰پوهنیز ځاي ته رسولی شي

ه شي کولی، دا چې څو کاله دوي خو د دري ژبو زده کوونکو سره اصلاً سیالي ن
و خووروسته پاتی او له دې برسیره ځان ته په هغه ځاي بیا نه شي قائیل کیدی، چی ي
.تاجک یې لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کابل کې د درس سیستم، چی طبعآ غیرقانوني دئ.

چي ،لپاره په کې په پښتو زده کړې لیکلوست ځاي نه وو غیر قانونی په دې،چی د پښتنو دا جرآت د پښتنو کوچنیانو میندو ۰پښتانه یې د کمۍ په رنځ اخته کړي او کوي یې اوپلرونو هم نه دئ کړی، چی راپورته شي او دا خپل حق له دولت څخه وغواړي او دولت ۰خو تل په پښتو په پښو ختلی دئ

داسی وو، چی په هغی هغه تاجک کوچنیان هم نه شو پوهیدلی، له یوې خو ا یې کتابونه پښتانه خولا څه کوې:

بیلګه :

راوسه د دویم ټولګي لپاره کتابونه(دې ته مو ګوته ونیوله، چی درس په پښتو نه وو او لا ت پښو لاندې کوې) ، چی دري لیکل شوي وو، په هغي هغه تاجک مور د دا قانون دولت ۰ي خورا لوړ درس یې نه وي ویلی پوهیدی نه شياوپلار هم، چ

انیول د دویم ټولګي کتاب د سعدي په شعرونو پیل کیدل یا نوره هم ښه له پنجکتاب څخه ر شوي وو، چي پیل یې داسې دئ:

کریما ببخشاي برحال ما که هستم اثیر کمندې هوا

د دریم ټولګي کتاب یې داسی پیل وو

۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ رانیم نام حق بر زبان همی

زه ډیره بخښنه غواړم، که په لیکنه کې مي کومه ناټیکوالی راوستې وې، زما هم درې) ۰(داسی ښه نه ده زده، خو پوهیدنه او پوهونه پرې کولی شم

زما د ترور ځوي په کابل کې اوسیده، چي زامنو سره به یې کله کله د لوست مرسته یما باندې به ګیر وو او له دې څخه چی ترڅو زه هلته وم راونه کوله، نو په همدې کر دا پریړده بل ځاي ما ورته وویل، چی ۰ووت، ځکه، چي د ځوی سر یې نه پرې خلاصیده ې د کتاب بل ځاي خو به بیا ساده وي، خو دی په دې ښکیل وو، چي په پیل ی ۰ته لاړ شه ۰پوه نه شي، نو بیا ورسته ورته ستونځی پیښیږي

ګران لوستونکي دې دې ته پام وکړي، چي دا څومره زورونکی او ستونځمن کار دی او ۰تاسو باور وکړئ، چي زما خوب یې له ځان سره همداسي د ستونځو په لور وځغلاوه

ما د ښوونځی د دویم او دریم ټولګي دا کتابونه، چی طبعآ په دري دي د پوهنی وزارت ل(خستل او د علومو اکاډمی ته می له ځان سره یووړترڅنګ د کتابونو پلورنځیو څخه وا اره دا دي دلته په ګوته شي، چي ما دا شپږ میاشتی د پوهني اکاډمی کي د دندې په توګه بیک ۰(تیرې کړلي

هلته مي دا کتابونه هغو د پوهی خاوندانو ته وښوول اوومي ویل، چی : داخو د دري ژبو تنو ونه یی داسې ستونځمن پیل کیږي او د پېنزده کوونکو سره خورا تیری دی، چی درسد و زده کوونکو سره سوچ کفر دئ او د دولتي چاراواکو څخه خورا تیری او د پښتو تر پښد د لاندې کول اود پښتنو کوچنیانو راتلونکي بې برخلیکه کول دې او د هغوی د ناپوهی او دولتي چاراواکو ده، چی دا بیا هم وایم، چی دا ستره ګوناه د ۰کمۍ رنځ باندې ګیرول دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ت دلایل يې پښتانه او دولډ ۰تر یوې کچې پښتانه میندې پلرونه هم دا ګوناه په غاړه لري زیات راوړي، چې دا یا هغه دلیل دئ یا دا، مګر د چا تحقیرول بیا په ځانګړي توګه د و زما دا حالت چې ما لیدلئ ، ذ ۰یانو تحقیرول هیڅ د منني نه دي او باید ونه منل شيکوچنډ ۰کینه یې راپارولی

ی نه زه ما په کوچنیوالي کی پنج کتاب، ګلستاب ، خلاصه او قدري لوستلي، خو په مانا يډ په خلاصه او قدري یو څه پوهیدل، ځکه ۰پوهیدلی یم او نه زما استادان پرې پوهیدل ه دا باور وکړئ، چې ز ۰چی هغه ژباړل کیدل، په پنج کتاب او ګلستان خو هیڅ نه پوهیدل باندې نه پوهیدم او نه پوهیږم (هیله ده، چی ټیک به مې «کمند (ي) هوا »اوس هم په ړای لیکلی وي) نو یو داسی کوچنی به ، چی په هیڅ کلمه دري باندی نه پوهیږي څه زده ک ۰روحی ناروغئ ازاد وي شي او ځنګه به له

ی ژبی دلته په المان کی پښتانه کړی شي ، په پښتو ژبه ازموینه ورکړي، د دریمی یا دویم پرځای او په افغانستان کې خو د قانون له مخې دا لومړئ ژبه ده، نو پښتانه ولی داسی ځانونه کم بولی اوولی د دې کمئ رنځ څخه ځانونه نه خپلواکه کوي، د قانون په ښتو په المان یا کم له کمه په نورد راین وستفالن کې پ ۰وردیوالی کې نه زیات او نه کمځل ۰د دویمې او دریمې ژبې په ځیر پیژندل شوې او دا دلته د اوسیدونکو پښتنو له برکته

جه څه دا چې زموږ پښتانه کوچنیان په پښتو لیکلوست نه لرې ، د دې لاس ته راوړنه یا نتیډ دۀ؟

د رنځ په پوره روښانتیا ویلی شو، چې د کوچنیانو روحیه به بیخی خرابیږي، د کمې دا خو ې ځنې ځانګړوالي به يې شته وي، چ ۰سره به ګیریږي او یا به بیخي له ښوونځي پاتیږي ۰ کوچنیان به ځانونه ښه رسولی شي، چې د ما سره يې بیلګې شته

وه ه یاد کړ او و یی ویل، چی: په ید کابل پوهنتون یوه پوهاند خپل پخوانی وخت را پ وخت کې په پوهنتون کې ترسلو زده کړو شاوخوا په لومړي سمستر کې ناکام شول، د هغو له جملې یوازی یو تن تاجک وو، چې هغه هم له هرات څخه راغلی وو، نو وګورئ ۰دا ستونځي او دا د کمئ مرض سرچینه، چې پښتانه ورسره خپل هیواد کې ګیردي

لي خپلو تاجکو ورونو ته په پوره درناوي قایل یم، ځکه چی دوي د خپل کلتور او خپ زه ژبې سره، چې د کلتور په ککره کې ځاي لري مینه لري او دوي او ژبی يې پوره وده کړې او نور هم د ودې په لور روان دي، د کمئ مرض څخه ازاد دي، د ژبې سره مینه کړه موږ پښتانه هم باید له خپلو هیوادوالو څخه دا زده ،لري او دا نه ترې تیریدونکې مینه ۰وکړو او له پښتو سره مینه پیدا کړو

هرڅه له مرکزه کیږي، د یوه هیواد هرپرمختګ یا وروسته والی د مرکز د کړنو لاس ته ۰راوړنه ده

نو د ژبې په هکله څه باید وکړو ؟

ږي، کم له کمه هغه خپلې لومړنئ لومړی : پښتانه، چی په ښار کې له هرچا سره مخ کیډ يې خبرې باید په پښتو پیل کړي، که بیا يې ځان د قانون په څټ اړیین باله او پښتو دا د ،په دې هکله باید په کابل کې تل داسی تبلیغ شي ۰پریښوله هغه ته دې بیا پام وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

انه پښتو ٠تيت پاڼوله لارې او همداسې د ليکنو ، اخبارونو او مجلو له لارې، لنډ او اغيزمن
ا دې نه خپه کيږي، که څوک ورته ووايې، چې په پښتو نه پوهيږي، خو د خواشينی ځاي د
٠دی، چې پښتانه له پښتو تير شي

مخ او د نورو غوره ځايونو ترمخدويم: په کابل کې په ځانګړي توګه د پوهنې وزارت تر
ار بايد نا بايد په کابل کې د پښتتو کوچنيانو لپاره د پښتو ليکلوست غوښتنه وشی او دا ک
٠پريکيدونکې دوام وکړي، تر څو دا قانون پلی شي

دريم : په همدې ډول بايد د کابل پوهنتون، د پولې تخنيک پوهنتون او د لوړو ښوونو
اد اېې خپرې شي او دا تل، چې په کی ليکلي وي: د پښتون استې کې مخ په جوړښتونو
٠دنده ده، چې خپل درسونه په پښتو ورکړي، چې دا امر قانون کوي او داسی بايد وي

دنده هم ده، چې د زده کړو بيرته ورکونه يانی ازموينی او پښتون همداسې د زده کړي
د لپاره همداسې امر بايـ نورو درې ژبو او داسې نورې په پښتو بيرته ورکړي او د تاجکانو
.وي، چې خپل کارونه په دري سرته ورسوي

پښتو پوهنيزه کيدنه

داکتر ماخان ميرِی شينواری

پښتو بايد په پوهنه کی د پښتنو د اړتياو پوره کيدنې جوګه وي، که نه، نو بيايې بايد پريږدو٠ ژبې همداسې له منځه ځي، چې اړتيا ورته نه وي او بله ژبه يې دا اړتياوې پوره کړي٠

د يوه قوم وده او د هغه قوم دژبې وده يو له بل سره سيده او په ښت اړيکې لري، دا په دې مانا، چې د يوه قوم ودې سره د هغه قوم ژبه وده کوي او په ښت: د يوه قوم ژبه، چې وده کوي، نو دا د قوم وده ځان پسې لري(بخښنه غواړم، چې دا می شميرپوهنيز وليکه، چې د سيده او په ښت اړيکو څخه وغيريدم). په خپله ژبه ليکلوست له دې امله هم اړين دی، چې له يوې خوا ژبه ژوندی پاتيږي او له بلې خوا ژبه اسانيږي، چې دا د ژبی اسانول بيا په ځان پسې د قوم پوهنيزه - او زر وده هم لري٠ موږ پښتانه هم دې ته بايد خپل پام راوګرځوو، چې ژبه مو پوهينزه شي، ساده شي، چې زر پوهوړ کيږي او پښتانه د کمی ناروغی څخه راباسي، روحيه يې قوي کيږي، د ژبی او د قوم او همداسی د قوم د روحي ودې په ساده ډول لوړيدلی شي٠ بې له پوهنې د قوم هراړخيزه وده که ناشونې نه وي کم له کمه خورا ستونځمنه کيږي او پڅه کيږي٠

پښتانه له يوې خوا د پوهنې څخه وروسته پاتی دي او له بلی خوا کومو پښتنو، چې پوهنه خپله کړې هغه يې زياتو په پښتو نه ده زده کړې، چې له دې امله پښتانه په پوهنه کې د پښتو پوهنيزو ترمينولوجيو څخه لرې پاتې دي يا نوره هم ښه: پښتنو هڅه نه ده کړې ، چې په پښتو کې پوهنيزې ترمينولوجې ورمنځ ته کړي او همدا ناپوهوړ ې نومونی يا هغه نومونه يې چې په مانا يې نه پوهيږي يا يې په ستونځو په مانا پوهيږي، تراوسه ساتلي٠ دا چې دا کار تراوسه ولې پښتنو نه دی کړی زيات دلايل به ولري، خو هغه يې زه دلته نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځیرم، یواځې دومره وایم، چی پښتنو خپلې ژبې ته په پوهنه کې غوره والی نه دی ورکړی او بی د تړاوکلمو یا تړنکلموځخه نور څه په پوهنه کې نه کاروو، دا کلمه نه لیکم چې نه یې لرو بلکې نه یې کاروو، دا ځکه چی زیاتې پوهنیزې نومونې - په تیره بیا د لومړنیو زده کړو لپاره - په پښتو کې تراوسه ساتلې پاتې شوي او شته خو موږ نه دي رامنځ ته کړي او تراوسه هغه خپلې د پردیو راپاتی په پوهنه کې ورسره بلدې پردۍ پرې نه پوهیدونکې نومه ونې کاروو. تراوس دا کار په پښتنو کې چا نه دی کړی، چی ژبه یې پوهنیزه شي.

ما په دې اخرو کالونو کی زیار باسلی دی، چې د پښتو پوهنیزه کیدنه کی خپلې هلې ځلی وکړم، زه په دې وتوانیدلم، چې په خپل مسلک شمیرپوهنه(ریاضي) کې د لسو کتابونو(اوس له څلوېښتو اوښتي) په راټولونه او ژباړه بریالی شم. (زما لومړۍ راټولونه په نږدې ۹۰۰ مخونو کې چاپ شوې، دا کتاب زیات پراخه شمیرپوهنیزه خوندیونه (متن) لري، دا ډاډ هم باید ګرانو هیوادوالو ته ورکړم، چی په دې سویه کتاب زموږ په ګاونډیو هیوادونو کې نه دی چاپ شوی(دادې راته ګران لوستونکې اجازه راکړي، چی د خپلو لیکنو لپاره تبلیغ وکړم، دا هم د هیوادوالو وپوهنې ته د راکښنې او ډاډ ورکونې له امله، چی پښتو د پوهنې ژبه ده او دا توان لري، چې پوهنیزه شي، که چیرې پښتانه وغواړي)) ما دا کتابونه په پښتو لیکلي، دا په دې مانا، چی شمیرپوهنیزې نومونې مې له پردۍ ژبې په پوهنه کې ورسره بلد نومونو، چې په مانا یې نه پوهیږو، په خپلی په پوهنه کي ورسره نابلدې ژبی، چې پرې پوهیږو اړولې. موخه داده، چې ما شمیر پوهنه په ټوله مانا، تر کیدونکې پولی پورې په پښتو لیکلی او ژباړلې. موږ- لکه چې ګوته می ورته ونیوله- په پوهنه کی د خپلې ژبې سره بلد نه یو مګر ژبه مو دا توان لري، چی مسلکې- کم له کمه هغه لومړۍ نومونی، چی د لومړیو زده کړو لپاره اړین دي- په پښتو ونومول شي. زه له پیله داسی پیل کوم، چې موږ پښتانه سره وپوهیږو ، چې دا نومه ونې تر کومې سویې پورې سماندیزې(منطقي) دي او منل کیدی شي.

یادونه: د منلو وی دلته اړیین ځکه نه دی، چې دا څه چې ته د نورو ژبو انډول په خپله ژبه لیکو، چې تراوسه نه دی لیکل شوی، دا باید همداسې وي، یعنې دا همداسې دی او منل کیدو ته اړتیا باید ونه لري او نه یې لري.

دا چې موږ د ټولو پوهنو په تیره بیا د شمیرپوهنی سره په خپله ژبه نابلد یو، نو له پیداېښته (طبعاً) دا څه چې راته پاتې دي او یا څه چې لرو، هغه د شمیرپوهنی مسلکی خلکو له خوا منځ ته نه دي راغلي، که غواړئ وبه وایم، چی زیات کار یې کړی دی، خو د شمیرپوهنې قانونمندۍ ته په کې پاملرنه نه ده شوې او یا نه شوه کیدی.

دا هم غواړم په یاد ولرم، چې ما دا څه په خپلو شمیرپوهنیزو کتابونو کی د هرڅه یانی تر ښوونو پورې روښانه کړي، خو د دې لپاره، چې یو بل سره یو اند ته ریشو، اړیین ګڼم، چې دا لږ وځیرم، په دې موخه، چی خبره مو سره یوه شي او راټلونکو لپاره دا ستونځې اوبی (حل) شي.

د یو څه یا په ټولیزه توګه د شیانو نومونې یا د پیداېښتې ژبې څخه رانیول کیږي او یا که دا نومونې په پیداېښتې ژبه کی نه وي(که دا هره ژبه وي بې پروا ده) دا نومونې بیا خپلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانيزې لارې لري. ځنو شيانو ته چې نوي پيژندل شوی يا تعريف شوي وي، كه هغو ته په هغه اړونده پيدايښتي ژبه كې نوم نه وي، نو بيا د هغه چا نوم، چې دا څه يې د لومړي ځل لپاره پيژندلي، وركول كيږي، لكه د څيلسيوس يا سيلزيوس د تودوخې درجه او همداسې د كالوين دتودوخې درجه يا هغه لكۍ لرونكې ميتيوريت يا كه غواړۍ ستورۍ، چې ځمكې ته نږدې راغی د لومړي ځل لپاره د « شومخر» له خو ا كشف يا وميندل شو ، چې له دې امله د شومخر(انگريزان يې شوميكر بولي) په نامه يادېده. گران لوستونكی به له داسې نومونو سره پوره بلد وي. داسې بيلگې زياتې شته لكه د يو ډول زور، چې په ماخ كچيږي او ماخ (مخ) يو اتريشي فزيک پوه دی ياني په فزيک كې يو د كچ يووالی يا يوون(واحد) ماخ دی. موږ بايد د پښتو نومونو ته هک پک نه شو. غوره په نوموونو كې د هغه شي پيژند يا تعريف دی. د پيژند له مخې يو څه پيژندل يا ټاكل كيږي، چې په دې كې بيا د نوم سره ساده بلديدنه كيدونكی ده.

زه په الماني نومونو ښه پوهيږم نسبت و عربی نومونو ته، چې زموږ په هيواد كې، په دري ژبه كې نه دا چې ورځني(مروج) دي ، بلكه خپل كړي يې دي او له هغې څخه سم پوهيدنه زما لپاره پوره ستونځمنه ده. زه له دې امله هڅيږم، چې دا نومونه تر كيدونكې پولې پورې په پښتو وليكم او كه نه بيا نو هغه په نړۍ كې ورځنۍ بلد نومونه رااخلم، چې هغه د گرانو لوستونكو تل په كار راځي. د پښتو نومونو څخه بايد ونه ډار شو، دا كار كه څه هم ستونځمن بريښي، ناشونی نه دی او باور وكړۍ، چې يو ځل موږ ورسره بلد شو(دا كار د ځوانو زده كونكو لپاره بيا پوره ساده او له لومړي سره پوهوږ دی) بيا پوره ساده هم دی او د ستونځوبيو(دستونځو د حل) لار مو يواځې همدا ده، چې د لومړی سره بايد د پوهنې سره په پښتو بلد شو بيا به زموږ كوچنيان دا ستونځې ونه لري. موږ په ښوونځی كې نه پوهيدو چې مثلث به نو څه وي؟ خو د پيژند له لارې راښودل كيده. له درې گوډې يا دربڅوټې او كه غواړۍ: دريكونجي څخه به سملاسي پوه شي، چې دا په يوه هواره څرنگه څيره ده ، چې درې گوډه يا گوټه يا كونجه لري.

گرانو هيوادوالو !

كه چيرې وغواړو ، چې ژبه مو پوهنيزه شي، بايد پوهنه په پښتو شي. دا په پښتو نومونه په پښتو پوهنيزه كونه كې ور دننه كونه اړيين دي. وروسته به بيلگې راوړم، چې كه دا نومونې په پښتو نه شي، پښتو مو بتې يا په كراره- د ليكلوست پښتنو منځ كې - مگر له منځه ځي، ځكه، چې په غير له تړاو كلمو څخه نور څه په كې د پښتو نه شته او د دې يو لامل دا دی، چې زياتو پښتنو زده كړې په پښتو نه دي كړي او له بلې خوا تراوسه دا هڅه نه ده شوې، چې هغه د پوهې سره بلد پښتانه يا په بل ډول په پوه سمبال (سنبال) پښتانه دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنه سمه په پښتو کړي یانی د تړاو کلمو څخه پرته یې نومه ونې هم په پښتو کړي. دې ته به بیا هم ګوته ونیسم، چې دا نومه ونې، چې په پښتو نه شي، زموږ راتلونکي پښتو له لاسه ورکوي. ګورو، چې دا اوس همدا پښتانه مقاومت کوي، چې دا پښتو نومه ونې دې پښتو پوهنو ته نه راننوځي او لامل یې دا دی، چې دوي نه غواړي د پښتو نومونو سره یا ځانونه بلد کړي او یا یې د پښتو نومونو سره ستونځي پام ته راځي، چې دا ډول اندونه زما په اند سم نه دي. پوهنه په خپله ژبه ساده او زر پوهوړ کوي. د دې څخه موږ پوره ستونځې لیدلي، چې دا نومه ونی دا عربی راته همداسی ناپوهوړ وي لکه د المانی. زه په شمیرپوهنه کې د دې پوهنیزو نومه ونو سره بلد شوم، چې پیل مې وکړ، شمیرپوهنه په پښتو ولیکم او په شمیرپوهنیزو نومونو هم وپوهیدم، چې څه څه ته وایي.

د دې لپاره ، چې ښه بلد شو، چې پوهنه او همداسې شمیرپوهنه په پښتو څومره ساده او اړینه ده یو څو بیلګې راوړم او دا بیلګی هغه په پوهنه کې ورسره بلدې پردی ناپوهوړی ترمونولوژي او په دې نوې په پوهنه کې ورسره نابلدې پوهوړې پښتو ولیکم .

په شمیرپوهنه کې بیلګې، هغه چې ورسره بلد یو مګر زیات وخت یا تراوسه مو یې په مانا نه پوهیدلو ته مو ځانونه اړیین نه دي بللي:

دایره : د یوې سطحې د تمامو نقاطو سیټ ته، چې له یوې نقطی داسې په نامه مرکزي نقطی څخه یې فاصله، چې شعاع یې بولو مساوي وي، دایره وایو.

ګورو، چې په پورته بیلګه کې له : د یوی، ته ، چې له، څخه ، وي، بلل،۰۰۰ نور څه په پښتو نه دي. یانې هغه څه، چې پوهنیزه غوره والی لري، په پښتو نه دي او یو د ښوونځي زده کوونکی یې په مانا نه پوهیږي۰، زه دا اوس هم کله کله په فکر کې شم، چې «نقطه» به په «ط» وي او که په «ت»

زما لیکنه :

ګردی: د یوې هوارې د ټولو ټکو ډیری ته، چې له یوه ټکې، داسې په نامه منځټکی څخه همغه یا برابر واټن - چې وړانګه یې بولو- ولري ګردی وایو.

دا هم غواړم په یاد راوړم، چې موږ په کلو کې دایره نه ده پیژندلې او د کلی خلک اوس هم نه پرې پوهیږي، چې دایره به څه شی وي. دلته، چې کله کله د افغانانو سره په موټر کې ناست یم، نو کله، چې په یوه ګردې راشو، نو دوي نه وایې، چې له دې دایرې بلکه وایې ، چې له دې ګردی زیات وخت زموږ پښتانه، چې کله کله د مرکزي نقطي په ځاي منځټکی واوري ، نوخاندي، دا ځکه، چې منځ ټکی یې له خپلې ژبې دی او تراوسه یې منځټکی نه دی اوریدلی. څوک چې څه د لومړي ځل لپاره واوري ورته بل ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکاريږي، مگر دا باید په گوته کړم، چې هر یو پښتون په منځنېکي پوهيږي، که څه هم ورته هکپک شي.

گورو، چې دا ټول په پښتو او له ستونځو ازاد دي او که څه ځاي کې ستونځی ولري، هغه زر اوبيوړ(حل کيدونکی) دي. دې پردیو ناپوهوړو نومه ونو ته ما په دې هکله يوه کتاب هم » شميرپوهنه له عربی په پښتو« د نامه لاندې ليکلی، چې هغې ته هم د گرانو لوستونکو پام را اړوم. دا خواشيني به همدلته وکړم، چې کوم کتاب، چې په پښتو ليکل کيږي، د هغه چاپ کتابونو (تيراژ) د زرو څخه نه جگيږي، چې د هرچا لاس ته نه شي ورتلی٠ زه په دې پوهيږم، چې زما کتابونه به هم د لږو لوستونکو په واک کې وي او هرچا ته به يې پيداکيده هم ستونځمن وي. دا زما د شميرپوهنې کتابونه کم له کمه د کابل، خوست ، کندهار او ننگرهار پوهنتونونو کې د لوستلو لپاره شته٠

يادونه: موږ په افغانستان کې ، چې شميرپوهنيزنومونه عربي دي، په سيده کرښو رابندې څيرې د اړخونو له مخی(د اضلاعو) له مخی) څيړلي. زه دا سيده کرښو باندې رابند نومونه د گوډ(گوټ یا کونج) له مخې څيړم، چې موږ پښتنو ته دا کار ساده والي پيښوي، نو له دې امله زه درې گوډی، څلورگوډی ، پنځه گوډی او ډيرگوډی وايم، چې وروسته به بيا پوره روښانه شي٠

د بيالوژي څخه يوه بيلگه (تراوسه): که په يوه مرطبان(مرتبان؟؟) کې يو ممبران کيږدو او د ممبراب يوه طرف ته د مالگي غليظ محلول واچوو او بل طرف ته يې رقيق، نو گورو، چې د مايع حرکت د مالگی له رقيق محلول څخه د مالگي د غليظ مخلوط يا محلول په طرف صورت نيسي.

له دې وروسته وړانديز:

که چيرې په يوه لوښي کې يوه پرده (دا به ژويزه پرده وي، چې اوبه يا بل بهيدوني(مايع، خو نه اوبلن) ترې تيريږي) واچوو او د پردې يوه لور ته ټينگ ملگوبی واچوو او بلې لور ته نری ملگوبی واچوو، نو گورو، چې د بهيدونی خوزښت له نري ملگوبي څخه د ټينگ ملگوبي په لور ځان نيسي يا په لور وي.

دا دواړه دې گران هيوادوال سره پرتله کړي او داسی دی فکر وکړي، چې د لومړي ځل لپاره د داسې ليکنې سره مخامخ کيږي او ودې گوري، چې کومه ليکنه ساده او زر پوهوړ ده، چې بيا يې ورته ښوونکی روښانه هم کړي.

کيميا څخه بيلگه (تراوسه): که چيرې يو محلول ولرو او په هغه کې د خواست سره نور څه هم حل کړوتر هغې چی نور څه په کې نه حل کيږي، نو دې محلول ته ٠٠٠ وايو٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما وړانديز يا پښتو يې : که چيرې يوه اوبې کې وغواړو نور څه هم اوبې کړو، ترهغې چې نور څه په کې نه شي اوبې کيدی، نو دې اوبې ته ۰۰۰ اوبی وايو۰

ګران هيوادوال دې ورته نوم وټاکي، چې د پښتنو لپاره اسان وي. دلته خو يو ډول اوبی روښانه شو، چې نور څه نه شي زغملی.

وايي، په عربي ورته مشبوع، چې د دواړو مانا موږده. نو راځئ، چې موږ يې وبولو.Gesätigtدې اوبی ته په المانی کی ګورو، چې په مشبوع خو به موږ هيڅ وخت نه يو پوه شوي، چې مانا يی موږ ده مګر زه يې د المانی نوم څخه، چې يوه پښتون کيميا پوه مې ورته پام راواړاوه او وپوهيدم، چې دا اوبی، چې نور څه ځان کې نه شي اوبی کولی يا نه شي زغملی مړيږي، يا موړ شي، چې له دی امله يې موږ اوبی بللی شو.

په فزيک کې : که يو موټر په يوه ساعت کې يو څو کيلو متره لار ووهي ، دا سرعت بولو. يانی واټن په وخت او وايو، چې د موټر سرعت په يوه ساعت کې ۰۰۰ کيلو متره دئ او په وخت کې د سرعت تغير ته تعجيل وايو. دې ته موږ پښتو ويونه چټکتيا اوبيړه لرو.

نو که موږ په پوره چټکتيا دا سرعت چټک نه کړو او په بيړه دا تعجيل بيرنی نه شي، نو په بيړه به مو بيړه ، د تعجيل او چټک به مو د سرعت لپاره خپله چټکتيا د لاسه ورکړې وي يا به مو خپله چټکتيا د سرعت او خپله بيړه به مو د تعجيل لپاره له خوزښت څخه ايستلې وي.

دا يادونه دې بخښنه وي:

ما د هنر په هکله زما د يوه دوست ليکنه ولوسته۰ په دې ليکنه کې له دوه ډوله هنر څخه خبری وي، چې هنر يې په پوره هنر د هنر په کلمو کې نغښتی وو۰ د ده په کلمو يو استاده هنر او بل متحرک هنر وو ۰ زموږ دې ليکوال دا استاده هنر د پښتو په پښو ونه دراوه ، چې ولاړ هنر شي او نه يې دا متحرک هنر د خپل خوزنده هنر لپاره له خوزښت و يوست۰ که موږ د بل څه همداسي استاده متحرک پريږدو، پيدايښتي ده، چې پښتو له پښو لويږي او بې خوزښته يا ناخوزنده پاتيږي۰

دلته دې د ګرانو هيوادوالو دې ته پام وي، چې هغه نومونه، چې شميرپوهنيز او تخنيکي او يا بل پوهنيز کيدي شي، په تخنيک او نورو پوهنو کی ونه کارول شي، زر له منځه ځي، ځکه چې ژبه د کمښت سره مخامخ کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یاد دې ولرو، چې هغه نوم، چې له پیدایښتي ژبې و پوهنیزې ژبې نوموونې ته، که فزیک وي، کیمیا ، شمیرپوهنه وي، ټاکل کیږي، هغه نو دا څه، چې وغواړو وپیژنو، کره نه په ګوته کوي٠ په دې څه چې پوه شو، نو د اړونده پوهنې څخه ورته پیژند (تعریف) ورکول کیږي او د پیژند له مخې د دې نومه ونې تول خویونه روښانه کیږي. دې لاس ته راوړنې ته رسیږو، چې هر نوم د هغه اړونده پیژند څخه جوت لاس ته راځي.

داسې ویل کیږي، چې دا نومه ونې دې یو دولتي ډله، چې د همدې لپاره ټاکل شوي وي، منځ ته راوړي، خو ترهغې باید ډیل وکړو، چې د وخت له لاسه ورکونه ده، له بلې خوا ویلی شو، چې همدا د پوهې خاوندان دي، چې بیا به هم دا نومه ونې منځ ته راوړي او دا چې دا کار اوس وشي، دا د راتلونکې لپاره یوه مرسته ده٠ دا خو اوس هم کیدی شي، چې د اړونده پوهې خاوندان په ګډه خپل اندونه یو له بل سره بدل کړي، چې خپلې ژبې ته پوهنیز اړخ ورکړي٠ هرڅوک، چې یو څه کې لوړې پوهنې کړي وي، هغوی د دې توان لري، چې مناسبې نومه ونې په پښتو هم وټاکلی شي٠

د ژ بې پوهنیزه کیدنه که د ژبې سوچه کیدنه:

که څوک وغواړي، چې ژبه دې سوچه شي، نو بیا دې د غرونو او رغونو څخه نه راوځی٠ څومره چې د بیلابیلو قومونو او ولسونو اړیکې سره نزدې کیږي په همغې سویه کلتورونه- چې په ککره کې یې ژبه ده- یو په بل اغیزې لري او یو د بل د ژبو څخه څه رانیسي. په پوهنه کې هم هر څه په یوه ژبه کې نه شي پیداکیدی، نو باید دا څه نومونه له بلې ژبې ومنې٠

زما موخه په دې بنسټ د پښتو پوهنیزه کیدنې څخه د پښتو اسانونه او پرې زر پوهیدنه ده نه د پښتو سوچه کیدنه. که کوم څه ته خپل د پښتو نوم لرو او یا مناسب نوم ورته پیداکولی شو، خو ښه او که نه، نو بیا د بلې ژبې نوم باید وي او یو نامناسب نوم باید ورته ونه کاروو

په راتلونکې کې زما موخه دا ده، چې هغه د لوړو زده کړو پښتانه باید په خپلو مسلکونو کې یو له بل سره په پښتو نومه ونو کې خپل اندونه ګډ کړي او په دې توګه پښتو ته هم د پوهنې په لور لار وازه کړي، که نه نو بیا مو پښتو له اړتیا لویږي او مورږ پښتانه بیا بی پښتو کیږو، چې ګوندې بیا به پښتانه نه یو٠ په نړی کې زیات انسانان هڅیږي، چې واړه کلتورونه له منځه ولاړنه شي او مورږ پښتانه، چې په دې اوسید ځاې کې له نورو ګاونډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه پوره زیات یو، یاني د پنځوس میلیونو په شا وخوا، نو باید داخپل کلتور، چي په ککره کی پښتو ده او د پښتون قوم په پښتو ژوندی دی، د لاسه ورنه کړو او کره پښتانه پاتې شو، تراوسه خو د پښتنو په هغه پښتونولی پاتې دی، چی هغه مو نور په کار نه راځی، چی انتقام په خپلو منځونو کی مرګ ژوبلې او ۰۰۰ او دې۰ راځی، چی اوس پښتانه په پوهنه پښتانه شو او د پښتو د ودې له لارې او د پښتو ژوندۍ پاتی کیدو له لارې خپله پښتونواله نړۍ ته وښایو او نړی ته ځرګنده کړو، چی نه مو پښتو په ټوپک کې ده او نه پښتانه یواځې د ټوپک سره بلد دي ، یانی په پوهنه کې هم پرمخ تلی شي ۰

زه ټول پښتانه، چی په کوم مسلک کې مسلکي وي،په ځانګړي توګه د پیدایښتي یا طبیعي پوهنو پښتانه دې ته رابولم، چې هغه د خپل مسلک کتابونه یا راټول او یا وژباړي او دا کوښښ هم وشي، چې د کیدو په حالت کی دا مسلکی نومونه هم په پښتو کړي، خپل وړاندیزونه وړاندې کړي، چی د مسلکي پښتنو مشوره ورسره وي۰ په دې اوس حالت کې بیا اخرنۍ پریکړه د هغه چا ده، چی ځه لیکي۰تر هغې دې دې ته نه ګورو، چی دولت دا خپله دنده په لاس واخلی کتابونو لیکلو ته افغانان چمتو کړي، زموږ پښتو ژبی ته د دندې په توګه هم دا امکانات برابر کړي، چې پوهنیزه شي او دا په هغه پوهنیز ډول، چې د ژبی مسلکی کلیمی مو په راتلونکی کی د لاسه نه وې ورکړي۰

که دې پورته بیلګو ته پام وکړو، نو وبه ګورو، چې زموږ پښتو نومه ونی ساده او زرپوهوړ دي۰ موږ به د مشبوع په ځاي په موږ زر وپوهیږو.

کډ کار اړیین دی. د لانور ګډ کار په هیله.

:دلته دې یو څو لنډو یادونو اجازه وي، چې بې له سرلیک یې راړو

داسې کیدی شي، چې یو ځه یا یو شی یوه ځای کې وی په یوه بل ځای کې نه وي، ځکه چې هلته به یا دا ستونځي نه وي او یا دا د شیانو ځرګندیدني، نو بیا د بل ځای نوم باید وکاروو. کیدی شي، چې یو ځه په بیلو بیلو ځایونو کې په بل نوم نومول شوي وي، چې دواړه یې سم دي او دا په ټولو ژبو کې داسې شته.

د بیلګې په توګه که وی (لغات) ځلوبۍ نوم را واخلو او په هسکه مینه کې له چا وپوښتې، درته وبه وایي: په پارچاوونو (له لوړې چې کښته اوبه لویږي یعې اوبه په زوړي لویږي دا په دې معنا چې زوړوبي) کې چې په ژمي کې اوبه رالویږي ، د دې ځاځکي، چې په ځنګ کې لویږي یخیږي او د وخت په تیریدو سره دا سې تیرې د ستنو یا میخونو یا موږیو په ځیر د یخ ټوټې ترې جوړیږي او همداسې د ځنو وښو یا بوټو په منځ کې دا کله کله ګرې وړې، خو نه خوږې وي ، جوړیږۍ چې دا موږ ځلوبۍ بولو.

که دا پوښتنه په جلالکوټ کې له چا وکړي، چې ځلوبۍ پیژنې؟ نو هغه به درته دا کرې وړې خوږې په ګوته کړي، خو دوی هم بیا دا د هسکې مینې نوم، چې پرې وپوهیږي را

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلي او باید هم، دا بیا د معلوماتو د ردبدل له لارې منځ ته راځي (زما په اند به دا نوم له همدې ځلوبیو را اخستل شوی وي).

ځنې کسان په دې اند دي، چې دا اوبه چې یخې شي، زوړوبی دې. دا اوبه چې پرې رالویږي، دا زوړوبی دی، خودا یخ چې وشي او ځلیږي، نو دا ځلوبی دي.

یوه بله بیلګه یې د ناسم نومونې د مایع پښتو نومونه ده. دا نومونه زما په اند هغو کسانو کړې، چې نه یې د اوبو فزیکي خوي ته پام کړي او نه یې په یوه بله د باندنۍ ژبه واک لروده او همداسې دیوه ځای وي، چې هلته واوره نه شي، چې له امله یې اوبلن نوم نه دی اورېدلی.

څوک چې دریږي موږ ورته دربدونکی وایو، چې کښیني کښیناستونکی ورته وایو، همداسې تلونکي، ځغلیدونکي او په پای کې بهیدونکي یا بهیدونکي هم لرو. دا هغه څه دي، چې بهیږي. تیل، شرومبې، شیدې او اوبه، دا ټول بې له دباندنۍ اغیزې بهیږي، نو بهیدونکي دي او نه لکه زموږ دا اوس نومونه ،، اوبلن،،. اوبلن د اوبو خوي دی او نه د دې نورو بهیدوکو. اوبه که جوش کړې، نو تښتي یا بخار شي او تیل او دا نور که جوش کړې، نو اوبه ترې تښتي یا بخاریږي او پخپله ټینګیږي.

اوبه ترې تښتي یعنې څّه؟

دا د یوه بل څه سره مخامخ کیږو، چې هغه د بهیدونکو او کلک نومونو سره توپیر لري. دا بل ډول بدن یا د موادو بل ټولګی لاس ته راځي او هغه تښتیدونکي بدنونه دي، چې پرته له اوبو شتون لري. دا غازونه دي، چې تښتي. تښتیدنه د غازونو خوي دی، نو که غازونو ته تښتیدوني ووایو هم بده به نه وي او د خوي څخه یې مناسب نوم راجوړ دي.

هیله ده، چې د داسې نومونو څخه ونه ډار شی، دا داسې ده، که منۍ یې یا نه. دا د چا د خوښې کار نه دی.

یوه بله یادونه:

ما د علومو اکادمي، پوهنتون او په نصاب کې د محترمو پوهانو څخه وپوښتل، چې عرب به کره څه ته وایي. هر یوه یې تعریف وکړ او ځنو به یې بیلګه هم راوړه لکه د ځمکې کره، خو په هغه معنایې چا فکر هم نه وو کړی.

عرب د فوټبال توپ ته کرته القدم وایي (زه هغه ګردی ت نه شم لیکلی بخښنه دې وي) یعنې د پښو غونډوسکه. په ټولو ژبو کې دا همداسې ده، خو موږ یې د پښتو نوم څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاربېږو، ځکه چې په پښتو باور نه لرو، ورسره بلد نه یو، فکر نه کووو چې دا هم یعنې پښتو هم هر څه، چې نورې ژبې یې په پیداښتې توګه لري، لري.

که دا ځانپالنه یا ځانستاینه وبرېښده، نو ډېره بخښنه دې وي:

د اول ځل لپاره مې شمیرپوهنه په پښتو کړې. دا په دې معنا، چې د لومړي ځل لپاره مې یوه پوهنه په پښتو کړې. دا نوې ګام دی او ستونځې یې هم همدومره ډېرې دي. له دې سره زموږ مشران ځکه شتونځې لري، چې هغوی دا نوې یا په پښتو څه، چې ورسره بلد نه دي، نه شي منلی او ځغملی، که څه هم زموږ کوچنیان او ځوانان په دې پوهیري، د بیلګې په توګه، که تاسو یوه د پنځم ټولګې زده کوونکي څخه پوښتنه وکړی، چې مثلث څه ته وایي، نو درته وبه وایي، چې نه پوهیږي او که هندسه باندې پوه وو، هغه هندسي تعریف به یې درته وکړي، خو که ورته ووایې چې درېګوډی یا درېکونجي یا درې ګوټی څه شی دی، نو درته وایي، چې هغه څه چې درې ګوډه، - کونجه لري او همداسې څلورګوډی، - کونجی، پنځهه ګوډی، - کونجي او ...

موږ باید پښتو نومونه په ژباړه کې، چې زموږ له پاره ډېره غوره ده، هم وکاروو او پرې نه ږدو، چې د کاروني راڅخه پاتې شي، ځکه چې بیا ورکیږي. هغه څه چې لرو، هغه باید تل استعمال کړو.

په ځنې ژبو کې د یو څه له پاره ، نه داسې نه ده، د یو څه د دوه لورو(دننه او دباندې لورې) له پاره بیلابېل نومونه شتون لري اوځنو ژبو کې دا یو نوم لري، لکه د عربې زاویه. په یوه ودانۍ کې همداسې په یوه پټي کې موږ دوه ډوله په پښتو زاویې لرو، چې موږ په پښتو کې د دې له پاره دننۍ زاویه کونج او دباندی زاویه ګوډ بولو.

په الماني کې هم دا دوه کونج او کونج توپیر لري، خوپه انګرېزي کې نه، لکه فارسي کې.

غمازه مه کوه بې ځایه او دا هسې هڅې ته مې له غیرې بیلولی جانا ن ګوره نه شي

که چیرې تاسو د کومې ژبې وي ګوګل کړی، نو زیاتې معناوې به ترې لاس ته کړی، چې بیا ترې هغه موخوره نیول کیږي.

د بیلګې په توګه تاسو د out put معنا په عربي وغواړی، وبه ګوری، چې څومره معناوې لري.

ډاکتر ماخان میرې شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بڼې یا خوندیونې هم بڼه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتوربښتیا په څنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپيرلري او غزېدلې ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره يې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زموږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاينيوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

دلته به له سره داسې یوڅه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو یاپه ځانګړې توګه درې ژبې افغانان ولې اوڅنګه له پښتو سره ستونځې لري اودا څنګه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاينيوو څه ولیکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو یا لږترلږه په درې اوالماني کې د کړونې له پاره په رول کې د راتلونکې-، تلونې- لنډ – او اوږد تیر وخت له پاره بدلوننه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لږرڼا په اچوو.

درې بیلګې به راوړو، بیا به خبرې پرې وکړ.

لومړۍ بيلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه تللی وم.

په دې بیلګه کړنه وخت-اړوند بدلیږي او کړونی نه بدلیږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی باید وڅیړل شي اوروښانه شي، چې کوم او څنګه بدلیږي (ګردانیږي).

پوښتنه: په تلنه اوتګ کې به څه توپیروي؟

دویمه بیلګه: لیدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

زه ګورم.......... زه وینم

زه به وګورم.... زه به ووینم

ما کتل .... ما لیدل

ما وکتل........ما ولیدل

ما کتلي وو.... ما لیدلي وو

دا ښی او کین د دویمې لیکې وروسته سره بدلیدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، لیدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له لیدل څخه ګورم او کتل راځي. موږباید نورداسې بیلارې کړنو ویونه هم پیدا کړو او هغه ځانګړي وڅیړو.

پوښتنه: داسې ویونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته یې موخه سره بیلیدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ایا ،، لیدل،، او ،،کتل،، همغه څه یا کتمت دي اوکه څه توپیر سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لږ اړیینه برېښي او بیا دا لټول یا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دریمه بیلګه: غونډالې د کړنې، کړونې او (پرې) په کړونې سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبیلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې لیکلې اوبیایې سمون راته لږ ستونځمن برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم الف- د لومړي کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم،خو , Ich werde dich schlagen

۳ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې دري تاسووليکي، د وړانديزونو سره

دريم ب – ددويم کس له پاره

ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې يواځې کړنه بدليږي او نومځاينيوی نه بدليږي اوپه دې نوروکې بيا وخت-اړوند نومځاينيوي او کړنه دواړه بدليږي؟ خبره څه کې يا چيرته ده؟

دا د نومځاينيووبدليدنې له پاره هم کړنه ونډه لري يا د کړنې په غاړه دی.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه يوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کيږي، که ووايو، چې خپلواکې وي.

دويم: هغه کړنې دي، چې هغه يوبل څه ته يا د يوبل څه له امله دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي ټه: د دې کړنوبیلګې دي. تلل، بیدېدل، پاڅېدل. دلته یواځې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دویم ته: د دې کړنو بیلګې دي: لیدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل یو بل څه ونډه لري، که یاد یې شوی وي یا نه، په دې مانا، چې یوڅه به ګورې، یوڅه به اورې، یوڅه به وهې، که یو په -کړونی وي اوکه نه.

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې یې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاینیوي هم بدلیږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نیوي کارونې سره پوره توپیر لري.

داسې لږ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاینیوو کې بدلون نه دئ راغلی یا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړونې اوپرېکړونې رول د لنډ - - اواوږد تیر وخت سره توپیر لري اوپه نوروژبو یا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم باید په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه باید په یاد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړئ ژبه په دویمه ژبه ژباړي. هغه غونډالې، چې دوی په دویمه ژبه وایې، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وایي اوبیا یې په دویمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کیږي، چې دویمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار یې هم ښه وپوهیږي یا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرپسې فکر راځي: کړل کیدل دي او که کیدل؟؟؟ یوه کړنه ده، چې کړونی یې نا ځرګند دئ او په یو چا څه کیږي. ایا دا په-کړونی دئ اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکیږم دلته وهل کیدل اووهل، دا هم بیا بله لار ده، چې یوه څه کیږي او یو څه کیدل کیږي، دې ته هم باید په کړنو کې پام وشي........

زه لیدل کیږم. ته لیدل کیږې. زه لیدل شوی یم. دلته بیا ټاکلی کړونی نه شته.

یادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دئ اوکنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوایا دې ته اړیو،چې په پښتوکې د لیدلو او کړلوتوپیر هموکړو،که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې ووایي. دوي فکرکوي، چې ګوندې په ټولو غونډالیډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ –م یو : زه تاته وهم

۴ – م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهانودنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لږ ترلږه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وځیرل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

افغانستان هرګوټ کی قانوني امر دی ه پښتو ښوونځي د

ورنی ژبه په مه »د بینوا درنی وبیپانی یو کمپاین پیل کړی او پښتانه یې دې ته رابللې، چې ما د زیاتو پوهانو ۰باندې خپل اندونه او وړاندیزونه وړاندې کړي «د زده کړو اړتیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ه کی ولوستل، چي خورا ورته خواشيني اندونه او وړانديزونه په همدې درنی وېيپاړ دا داسي نه ده، چي ګوندې موږ پښتنو دا ستونځې پخوا نه درلودې، دا ستونځې له ٠شوم د ښاغلی ډکتر افغان ٠موږ سره تل مل دي او موږ تراوسه لا د دې ګيلو څخه ازاد نه شو له ښوونځي په ليکنه، چی خپل کوچنيان يې د درسي ستونځو له امله چی په دري وو ٠باسلي

پښتنو زموږ د ٠ ښاغلی ډاکتر افغان خو به خپلو کوچنيانو ته هيله ده پخپله درس ووايي و له کوچنيانو ستونځې دورمره دې، چې د زياتو پښتنو کوچنيان، په دري ژبه د نه پوهيدل امله د کمی ناروغی سره ګير کيږي او ښوونځی د ناروغی سره مل پريږدي، چی ټول »زما يوه ليکنه د ټول افغان په درنه ويبپاڼه کې د   ٠ند يې بيا هراړخيز خراب ويژو سرليک لاندې خوره شوې، چې هلته می زيات څه ځيرلي، خو دلته بيا ځنو «ژبی مري ٠څه ته ګوته نيسم، که څه هم تکرار به وي

تاب يې زما د ترور زوی په کابل کې غوښتل خپلو کوچنيان سره درس ووايي ، چی ک هغه د سعدي شعرونه وو، له ٠راواخسته نو په دري وو او فارسي شعرونه په کې وو ا پنجکتاب څخه يې رانيولي وو، ما ځکه فارسي وليکله، چې سعدي (ر) خو فارسيوان ي ٠پاړسيوان وو او نه افغان، چی په دري وي

ه پوه شوی له دې، چی پ ما پخپله د سعدي کتابونه تر ګلستان او بوستان پورې لوستلي، بی يم او همدا اوس می، چی دا لوست وليد نو ورته هکپک شوم، دا له دې امله، چی د ځنو ٠لغاتو په مانا يې زه دا اوس هم نه پوهيدلم

د دويم ټولګي کتاب داسی پيل کيده

کريما ببخشايې بر حال ما   که هستم اسير کمند هوا

»ليکنيزې ناټيکوالی په کې وي بخښنه غواړم که «

ما سملاسي سهار دا کتاب واخست او د ځان سره مې د علومو اکادمی ته ، چی ما هلته د ه شپږو مياشتو لپاره کار کاوه، يووړ او هلته مې استادانو يا د پوهی خاوندانو ته مخ ت ځم دی او د د دې کتاب پوهيدل خو دري ژبو ته هم پوره ستونز »کيښودل او ومی ويل چې د دري ژبو کوچنيانو سره تيری دی، او د پښتنو کوچنيانو سره خو سوچ ظلم دی، چی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوى خوا په دري درس ويلو محکوم او له بلې خوا په داسى فارسي، چى په هغي زما
غوندى پښتانه هم نه پوهېږي ۰

کمدى باندى نه پوهيږم، چى کمندي ،، تاسو باور وکړى، چې زه د دې نن ورځې پورې په
څه هوا ياني ۰

شته او د دريم ټولګى کتاب يې بيا په نام حق بربان بخښنه غواړم، چى دا کتاب له ماسره نه
ګورى، چى داسى درسونه ، چې له يوې خو ۰باندى پيل کيده-دا نور مى له ياده ووت
ي په بله پلوه ه داسى د سعد اپښتانه کوچنيان له خپلې ژبى بې برخى پاتى شي او له
ما چى هر ۰ستونځمنو شعرونو پيل کيږي څنګه د روحي رنځ سره نه مخامخ کيږي
ه دي، پښتون ليدلى په کابل کى کوچنيان يا سوچ له درسه پاتى دې او يا ځو کاله وروسته
چى ناروغي ورسره مل کيږي مخ ته يا وروسته به دوي هم ښوونځي پريږدي او يا به د
۰څخه په پاخه عمر راوزي، چى دا ټول په ځان پسى روحى ستونځي لرلى شي ښوونځى
پښتانه له دې امله د کمى په رنځ ګير دي او دې ته غاړه هم نه ږدي وايې چى ګوندې ډيرې
۰ژبى زده کولى شي

دا چى هرڅوک ډيرى ژبى زده کولى شي يوه بله بيلګه به راوړم:

په ما ترې ۰ر کى د يوه تاجک افغان سره مخامخ شوم‌زه د افغانستان په هکله يوه سيمينا
پښتو وپښتل چى ډاکتر صاحب لوړى زده کړې په فرانکفورت کې کړي؟ هغه بى انده
وړ زه پوره خواشينى شوم که څه هم مـ ۰ «(متآسفانه په پښتو نه پوهيږم(ژباړه «وويل،
هم ده او تآسفانه دا منلي‌پښتانه له داسى افغانانو سره زيات مخامخ کيږو او ډيرو پښتنو مـ
ګريزي زه په دې زيات خواشينى شوم، چى زموږ دا افغان په اذ ۰تل له خپلې پښتو تيريږو
دري ، المانى ، فرانسوي ، عربى پوهيده، خو په پښتو نه پوهيده لکه، چى هيڅ يې ،
هم زه او دببيا له دې وروسته په المانى غږيدو، ځکه چى زما دري ۰اوريدلى هم نه وي
سهار مړى مو چې خوړه زه او دى په المانى غږيدو يو بل پښتون ۰دومره خوندوره نه ده
هلته ناست دى وايي، چيتاسو نو ولي په دري نه غږيږى دا په دې مانا، چى زموږ دې
«ه پښتانه افغان هم پښتو له فکره غورځولې وه او نابلده ورته بيريخيده، چى ګوندې ز
ه دې افغان سره په دري ونه غږيږم او ولى دى ګوندې پښتو پرې نـ دې نو ولې له »پښتون
د دې خبرې سره سم زموږ دې بل ورور افغان ورته وويل، چى ډاکتر صاحب ۰ږدم
ا شينواري له دري سره حساسيت لري، ما ورته وويل، چى ډاکترم صاحب محترم ولى مـ
له تاسو ته نه دى ويلى،باندې دا ګوناه اچوى، چى زه له دري حساسيت لرم ما خو هيڅ ک
چى ګوندې زه دې په دري ونه پوهيږم، زه په دري پوهيږم

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو چې هر څه وايي، خو زه چې د افغان سره غږېږم دا مې وپله دنده بللې، چې پښتو
د ،ه دهنه پرېږدم ځانګړي هغه افغانان دي، چې بې ليکلوسته دي او مورني ژبه يې پښتو نـ
٠ هغو سره پيدايښتي ده، چې بيا په دري غږېږم

٠په هر حال اوس هغه خپلې اري موخې ته راځم

په افغانستان کې پښتو سراسري رسمي ژبه ده، دا په دې مانا، چې نه يواځې کابل کې
و ژبه درسونه بلکې د افغانستان هر ګوټ کې پښتنو ته بايد او بياد د قانون په بنسټ په پښتـ
د دري ژبو لپاره هم غواړم، چې د همغه قانون په څلورديوالې کې دوي وي، همداسې
٠دا حق بايد د نورو لږکيو لپاره هم وي ٠ لپاره د اړتيا سره سم درسونه په دري وي

پوښتنه ده، چې ايا موږ بايد وړانيديزونه وکړو او که څنګه؟

ده ده، چې د افغانستان پهدا د حکومت دنـ ٠نه موږ ددې وړانديزونه نه کړو بلکۀ دا غواړو
ړي، هر ګوډ(ګوټ) او په هرځاي کې د پښتنو لپاره بايد په پښتو درس ويينه کيدونکې کـ
ـه د دې کار نه کولو لپاره بايد هيڅ دليل ونـ ٠دا حق قانون ورته د اړتياو له مخې ورکړی
٠منل شي او دا ټول امکانات بايد دولت يا حکومت چمتو کړي

: و تهزما وړانديز پښتنـ

ـاره پښتانه د دې اړتياو په مخ بايد د حکومت څخه دا وغواړي، چې د پښتنو د کوچنيانو لپـ
٠درسونه په پښتو برابر کړي او د دولت هيڅ پلمه ونه منې

خپلۀ بايد ښووني او روزنې وزارت څخه دا جدي وغواړي او که نه بيا بايد عريضه په
ی دې زوريدنې ته د ٠په ناقانوني سترګه کتل دي دا د قانون ماتول دي قانون ته ٠وکړي
ګران پښتانه پخپله وګوري، چې څومره روحی ستونځې د غټو او وړو لپاره دا په ځان
٠پسې لري

ل چا پښتانه بايد پښتانه شي او خپلې ژبې ته په درنه سترګه وګوري او خپله ژبه د بـ
٠دخوښي لپاره له خبرو ونه غورځوي

ـه لري ژبې سره مينه ولري، زموږ تاجک ورونه د خپلې ژبې سره مينـ پښتون بايد د خپلې
پښتون دي د پښتون له حقه ٠او دايي حق دی بيا وايم، چې دا ښه کار دی او دايي حق دیـ
ـنه تيريږي ژبه د ولس مليکيت دی او پريښونه يې د خپل ولس سره تيريدی، همداسـ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ه پښتو رپښتو لاندې نه کړي او خپل لیکلوست او ورځنۍ خبرې پېښتانه هم باید قانون ته
•کړي

په دې لار کې باید متین ګامونه واخستل شي، چې بیا پښتانه پښتانه نه پاتیږي

پښو دا په کابل کې او د افغانستان هرګوټ کې د پښتنو دنده ده، چې پرې نه ږدی پښتو له
ه نور ورځیږي پخپله پښتانه کوي او پښتانوغورځول شي، دا کارونه، چې پښتو له پښو غ
هیڅ څوک •باید له دې کاره لاس په سر شي، دا کار غواړي د قانون په څلوردیوالي کی
ون د دپښت •او همداسی پښتانه دا حق نه لري، چېد بل د ژبی او کلتور سره تیري وکړي
به د چې کومه بله ژ ،ډیرکی په ډول باید دا دنده هم وي، چې په افغانستان کې پرې نه ږدي
قانون لږکیۀ ژبه هم زیانمنه شي، موږ یو ډیرکتوریز هیواد یو او ټول کلتورونه مو باید د
•په څلوردیوالی کی ولمانځل شي او وده و رکړای شي

انی په المان کې د پښتنو په هلو ځلو پښتو د دویمی او یا دریمی ژبې په څیر منل شوې ده
•د انګریزې یا د بلی ژبی په ځاي پښتو ازموینه ورکړي دلته پښتانه کړای شي، چې

په افغانستان او په ځانګړي توګه کابل کی دا میندې او پلرونه تل او هره ورځ دا د
حکومت څخه وغواړي تل او هره ورځ حق لري، چې قضا ته لاړ شي او په حکومت
ید څوک تیر نه عریضه وکړي، دا یې حق دی‌دا یې د قوم حق دی او د قوم دحق څخه با
ان کې د زه په دې ایمان لرم، چې دا به په افغانست •شي او نه ترې تریدنی ته اړباسلی شي
ګه ملت جوړیدنې سره مرسته وکړي، یو د بل سره پوهیدنه او یو بل ته په همداسی ستر
•کتنه لکه ځان ته ،دا وروري توانمنده کوي او د ملت د جوړونی لپاره متین ګام دی

ز هیڅ نه کیږي، هرڅه باید دوه یا ډیر لوریز یا کۀ غواړي هرلوریز وي او بس‌یو لوریز

له دې ورسته له دې څخه باید نور ځانونه خپلواک کړو، چې په خپل هیواد کې دې بې له
•خپلې ژبې یو

او هم خپله ژبه پریږدو ەملامتیا په بل چا نه اچوو، دا زموږ د پښتنو ګوناه ده، چې لا نور
و پښتانه چې په کابل کې د چا سره مخامخ شي نو سملاسی پښت • هرځاي کی یو که دا په
فکر کوم، چې په پښتو ویلو شرمیږي او ځان ورته کم •پریږدي، چې پرې وغږیږي
•بریښي

قانون، قانون او بیا قانون او قانوني کړه وړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه

د شمیرپوهنې ژباړه او اړیینوالی یې؟

شمیر پوهنه څه شی دي؟

یو ټیک ځواب به ډېر راتنګ اوموخه ور نه وي.

شمیرپوهنه د درس یوه زړه، پراخه او ژوره پوهنه ده.

پیژند: شمیرپوهنه (ماتماتیک یوناني نوم دئ او معنا یې د زده کړې هنر دئ) یو ه پوهنه ده، چې د ځکمککچیزو څیرو د څیرنو او د ګڼونو یا عددونو سره د شمیرلو څخه منځ ته راغلی. د شمیرپوهنې له پاره ټولیز پیژندل شوي پیژند یا تعریف نه شته، نن په ورځني ډول د یوې پوهنې په څیر پیژندل ښوول کیږي، چې له خپله ځانه ....

د شمیرپوهنې سره خوراپیچلي جوړښتونه شمیرل کیږي.

د شمیرپوهنې ژباړه او اړیینوالی یې؟

دشمیرپوهنې ژباړه هم د تخنیکي پوهنو په څیر د ادبیاتو د ژباړې سره توپیر لري او هغه په دې، چې د شمیرپوهنې په ژباړه کې د لیکونکي احساستي اړخ ته پام نه کیږي یا په ریاضي کې احساساتي څه نه شته. هلته همغه څه بیرته په خپله ژبه ورکول کیږي، د کلتور او نورو اړخونو ته د بام اړتیا نه لیدل کیږي.

شمیرپوهنه او دشمیرپوهنې سم اند یا – منطق د نخښو علامو څخه کار اخلي، چې زیات وخت ژباړه راساده کولی هم شي.

د بیلګې په توګه دا لاندې د زیاتون یوه بیلګه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر دوه ګڼونو a,b د پاره چې پيداښتي يا طبيعي ګڼونو سټ N کې پراته يا له سټ څخه دي يو پيداښتي ګڼ يا عدد c شته داسې چې باور لري:

a+b= c

دا په شميرپوهنيزه ژبه داسې ليکلی شو، چې له کيڼ لور و ښي لور ته لوستلکيږي.

هغه شمیرپوهنيزه لکينه نه کيږي. په بخښنه.

بيا يې لوستل چې له کيڼ وښي لور ته يې لولو. د ټولو a,bله پاره چې د N توکي دي په N کې يوه c شته داسې چې باور لري:a+b= c

د شميرپوهنې د ژباړې دپاره د پوهنتون کې د ژباړې لوستنه اړيينه نه ده، خو ژباړي بايد په وتونژبه او موخه ژبه او همداسې په شميرپوهنه واک ولري.

په شميرپوهنه کې شتونځې: دا چې موږ شمير پوهنيز ويونه ټول له عربي رانيولي او پرې پوهيږو هم نه، نو ماته دا اړيينه برېښي، چې هغه څه چې په خپله ژبه کې لرو په خپله ژبه ونوموو.

تاريخ:

شميرپوهنه يوه له خورا زړې پوهنې څخه ده. له انتيک څخه د مخه وخت کې د مسوپوتامی، هندي او چينايي او د انتيک څخه وروسته وخت کې يې په يونان او هيلينيزم کې خپلې غوټې وغوړولې. ښووني (حلونه) سوچه سم انديزه يا منطقي وو، چې وروسته بيا اکسيومونه داسې په نامه د اوېکليد يا اقليدس اکسيمونه وو، چې په بنسټ يې ښوونې مخ ته بيول کيدې. . په منځنۍ دورو کې دا په عربو کې ژوندۍ پاتې او وده وکړه.

اکسيم څه شوی دی؟

پېژند: يوه وينا، چې بې له ښووني منل شوې وي، هغه ته اکسيوم وايي.

په نوي وخت کې بيا د مختلفو شميرپوهانو له خوا د سطحو(هوارو) ، مربع (څلوريو) او داسې نورو شميرل د ښووني لاړې شوې. په ورپسې وختونو کې لا تراوسه دانورو ډېرو څانګو ته پراخه شوې پوهنه ده،

د شميرپوهنې غوره والی:

شميرپوهنه په ټولو پوهنو کې - له فزيک تر روحياتو پورې – ځغلي او بې له شمير پوهنې – داسې ويلی شو- د پوهنې هيڅ يوه څانګه وده نه شي کولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچي مرغان څنګه الوزي او الوتکي څنګه پورته کيږي، د دی دمعلوملو او شميرلو دپاره شمبرپوهنه دنده په غاړه لري، چې هغه امکات يې شميرل کيږي. د نړی داننی وده اوپخوانۍ پوهنې هم ، بې دشميرپوهنې ناشونې کيدې.

شمير پوهنه خپله څه منځ ته نه راولي ينې ماتول، جوړول يوځای کول نه شي کولی، نو له دې امله يې پيژند يا تعريف هم ستونځمن دی. ځنې پوهان وايي، چې شميرپوهنه خپله پوهنه نه ده، بلکه مرستندويه پوهنه ده. د نورو پوهنو سره په وده او ښونو کې مرسته کوي.

په هر صورت شميرپوهنه ګڼونو سره سر او کار لري، چې دټاکلو قوانينو له مخې ورسره شميرل او ګڼل کيږي، لکه زياتون (جمع)، کمون(تفريق) او يا لکه انتيګرال شميرنه او داسې نور .

دا چې زموږ ټوله پوهنه په ژباړو ولاړه ده، نو بايد وهڅيږو، چې څه ديوه اړوند وي يا لغات د پاره لرو هغه راڅخه ورک نه شي، ځکه چې دپښتو يو نوم په مسلکي ژبه کې ونه کاروړل شي، له منځه ځي، چې مخه يې بايد دا ژباړي راونيسي. ژباړي ياد موخه ژبې – چې خپله ژبه يې ده – ته وفادار وي. يواځې په هغه وخت کې يو ژباړي بايد دبلې ژبې وی وکاري، چې خپله ژبه کې يې نه وي.

موږ په دې هکله په شميرپوهنه کې ډېرې ستونځې لرو، نو له دې امله مې هرچيرته په اړوند ځای کې ورته ګوته نيوې.

د بيلګې په توګه، که موږ له انګريزي يو نوم پښتو ته اړوو، نو بايد هغه ـ که لرو- پهپښتو واړوو يا وليکو. د بيګې په توګه د ادګريزي triangel يا الماني Dreieckپه پښتو که اړوو، نو اړيينه نه ده، چې داپه بله دباندنۍ ژبه وليک، يا بايد په بله دبتندنۍ ژبه يې ونه ليک. انګل انګل موږ کونج يا ګوډ ته وايو . همداسې درای درې ته وايي او ايک ګوډ ته وايي. نو له دې امله موږ دا درېګوډی، درېګوټی يا درېګوډی بولو. ماته درېګوډی ښه برېښي دليل يې دلته نه راړم، خو سړی خبرې پرې کولی شي.

موږ په پښتو کې ګوډ او کونج لرو. دننه ته يې کونج او دباندې ته يې ګوډ وايو، چې الماني کې کټمټ همداسې ده.

په شميرپوهنه کې زموږ د پښتو ويونه بايد وکارول شي، دا يو ستونځمن کار دی، خو له ښه مرغه ما دا کار سرته رسولی، چې په دې هکله زماد انګريزي پښتو لغات کتاب شته او بله ليکنه شمير پوهنه په پښتو هم شته، چې پرته له دې زما نور نږدې شپږدېرش کتابونه هم ګران لوستونکي يې په ketabton.com کې کتلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې هکله زه د شميرپوهنې د ژباړو سره، که ژوندي ووم، مرستې ته تل چمتو يم.

ماتماتيک يا شمېرپوهنه يوه پوهنه ده، کومه چې په لړو بنسټ نيونو يا بنسټفرضيو ودانه ده. دا بنسټنيونې اکسيومونه نوميږي، کوم چې بې له ښوونې د رښتيا وينا (وينا دې زماد سم اند کتاب کې وکتل شي) په څير ليدل کيږي يا د رښتيا وينا په څير منل شوي دي. ټوله شميرپوهنه د دې اکسيومونو له لارې لاس ته راوړل کيږي.

هره شميرپوهنيزه تيوري ځانله خپل اکسيوم لري.تيوري يو په بل ودانيږي، چې د تيوري اکسيومونه نورو تيوريو ته وغزيږي. داچې دا تيوري باوري دي، دتاريخ په اوږدو کې ښوولکيږي.

زيات وخت د شميرپوهنې تيوري ودانونه يا جوړونه د يوې ودانۍ تيوري د جوړښت سره پرتله کيږي. د ودانۍ بنسټ د اکسيوم په څير نيول کيږي يا که غواړۍ نيول کيږي (فرضيږي) .

د شميرپوهنې تيوري موخه دا ده، چې پيچلي يا ابسرکت (ذهني) جوړښتونه تشريح کړو او په جوړښتونو وړاندوينه وکړو.

د شميرپوهنې تيوري کشف د پاره زيات وخت نمونې راوړل کيږي، چې زياتی وخت يا،، په طبيعي ډول،، رامنځ ته کيږي.

زموږ او ستاسو په شاو خوا څه يا شيان يا مسئلې چې غواړو شميرپوهنيز روښانه کړو ياوڅيړو، دا ساده خبره نه ده، موږ نه پوهيږو، چې د دې زموږ د خوښې څه څيزنې له پاره د کوم اکسيوم څخه کار واخلو.

يوځل چې اکسيومونه وکارول شي يا وضع شي، نو ،، زموږ په شاو خوا نړۍ کې خپلوان شتون لري،، - او له دې ټولې رابيلې شوې سمانديزې پای لاس ته راوړنې هم. په بل ډول: فزيکي او کيمياوي تجربې دې ته تغير نه شي ورکولی.

اختراعګانې يا منځ ته راوړنې،، چې دا يوې او بلې لور ته کښولی شي. ،، الجبر،، او ،، ګڼونتيوري يا د اعدادو تيوري،، د بيلګې په توګه سوچه شمبرپوهنه پور ې اړه لري.

شميرپوهنه څه شي دی؟

د دې د پاره يو ټوليز منل شوی پيژند يا تعريف نه شته، متمئنه دا ده، چې د ګڼونو سره شميرنه، د اووښتونو يا واريابلو(مجهولو) سره شميرنه همداسې د څيرو څيرنه – همدا اوس په ښوونځيو کې – د شميرپوهنې غوره برخه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه –چې شمیرپوهنه څه شیدی- که غواړو ځواب کړو، نو د سرچینې څخه به پیلوو او بېلابیل د شمیرپوهنې کارونچاپیریالونه به روښانه کوو.

شمیرپوهنه څه شي دئ - د انسانان په منځ کې خبرې اترې یا کمیونیکیشن.

سره له دې څوک نه پوهیږي، چې دشمیرپوهنې بنسټیز خوزښتونه کله منځ ته راغلي، سړی په پوره باور ویلی شي، چې شیانو شمیرل له پخوا څخه کارول کیده او په همغه یا عین وخت کې د خبرو پیدا کیدو سره هم همداسې تلنه شوې.

موږ. نور څه راوړو بې له تشریح.

شمیرپوهنه څه شي دی- د اقتصاد بنسټ.

شمیرپوهنه څه شي دی- د طبیعت یا پیداښت ژبه.

شمیرپوهنه څه شي دی- د انجینرانو د لاس اله.

شمیرپوهنه څه شي دئ - راتلونکې

شمیرپوهنه هرچیرته شته، خو نه لیدلکیږي.

به اخر کې چې شمیرپوهنه څه شي دئته ، ځواب ووایو، نو دا به ډېر را تنګ شوي ځواب وي.

په اخر کې: زموږ دپاره ، چې ژباړې ترې وکړو، کومه ژبه غوره ده؟ غوره ژبه په ترتیب انګرېزي، روسي، فرانسوي او الماني دي.

.

.

.

.

.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان پوهنیزه مؤسسو نصاب ته یوه کتنه

د ښوونځي د نصاب سمون
| ډاکتر ماخان میرې شینواری

د هیواد ستونځو باندې نه غږیږم، ځکه دا یوه نه ده، دا ټول ژوند او هر اړخ یې ستونځه ده، چې زموږ پوهنه هم ترې په همغه سویه اغیزمنه ده.

راځو خپلې موخې ته او دا ټول په لنډ ډول:

د نصاب غوره والی:

پوهنه چې دنده یې دپوهنې د وزارت په غاړه ده، د یوه هیواد مغذ دی. همداسې لکه پوهنه د هیواد مغذ دی، نصاب د پوهنې مغذ دی، ځکه چې پوهنې ته هر څه چمتو کوي، نو له دې امله یې غوره والی باید همدومره وي.

د نصاب لیکونکو غوره والی:

دا چې نصاب غوره دی، نو په همدې ډول یې لیکونکي غوره دي، دوي د نصاب د غوره والي بنسټ ایښوونکي دي، چې باید د غوره والي په څنګ کې یې هم توان ولري، چې د دې درندې دندې له توانه ووتی شي، یا د ښه نصاب د لیکلو ښه توان ولري، چې د نصاب د لیکونکو غوره والی را باسي.

نو دا باید څوک وي؟

نصابلیکونکي (د نصاب د کتابونو لیکونکي) باید د پوهنتون د هغه غوره وتلو کسانو څخه وي، یعنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

–دپوهنتون اول نمره یا دوم نمره وي، چې په مسلک پوره واک ولري.

– د خپلو دوه ژبو پښتو او درې، چې هغه خو هرو مرو زده دي یا بایدزده وي، په یوه بله

پرمختللي دباندنۍ ژبه هم ښه پوه وي، چې ډېره ښه یې طبعآ انګریزي ده خو روسي، فرانسوي اوالماني هم په ترتیب ښې دي او په پوهنه کې ښه کار ورڅخه اخستل کیدی شي.

هغه ځوک که په دې درې ژبو کې د کومې ژبې نیمګړتیا ولري، نو د نصاب د لیکلو له پاره

به هیڅ برابر نه وي او نورې ستونځې به رامنځ ته کړي.

– موږ دوه ژبي هیواد یو، نو د بیلګې په توګه یو پښتون باید له درې وژباړلی شي او درې ژبې له پښتو.

لکه څنګه، چې په دې دوه ژبو پوهیدنه اړینه ده، به انګرېزي یا ... هم پوهیدنه همدومره

اړینه ده. بې له یوې پرمختللي ژبې زموږ خپلې ژبې هم نیمګړې راځي. درې هم دومره

مخ کې نه ده او پښتو خو یوه نوې ژبه ده، چې لایې هر څه نیمګړي دي.

نصاب لیکونکوته غوره کتنه یا امتیازات:

علمي درجې یې باید د پوهنتون سره برابرې وي یعنې رطبې، معاش اود تفاوت امتیازات.

د ماستري زده کړې خو باید سملاسي سر ته ورسوي هغه هم باید په انګرېزي ژبې هیواد کې وي.که د دې کار هند په غاړه اخسته خو دا به ډېر ښه وي. دا روزنه که په شعوري توګه د نصاب په لور لوریزه کیدی شوه، خو دا به نوره هم ښه وي.

له یوه وخته وروسته باید دوي ته د ډاکترۍ امکانات هم برابر شي، چې هغه هم په یوه پرمختللي هیواد کې وي. هند هم په پوهنیزه اړخ کې پرمختللی هیواد دئ.

د دوي د درس په وخت کې، چې له هیواد دباندې یې کوي، باید دا دنده ولري، چې د هغه هیواد د ښوونځیو د خپل مسلک کتابونه وګوري، او هغه څه چې ستونځمن ورته په کې بریښي، بې له دې چې ځان ته شرم وګڼي، د ستونځوبیو له امله د خپلو پروفیسرانو سره پرې وغږیږي. په زده کړه کې‌باید شرم نه وي او هغه استادان په دې پوهیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا دنده دې ولري، چې د هغه هيواد د خپل مسلک د ښوونځي کتابونه د ځان سره راوړي، چې مخ د مخه يې لوستلي دي. د کتابونو د چمتوالي له پاره هم که د اړوند هيوادله اړونده کسانو سره خبرې او ان په دې هکله روزنه اوښونه وي، دا به لا ښه وي.

د نصاب د پروفيسر دندې

د ښه کتاب ليکل يې د هرڅه لومړۍ دنده ده:

– دښه کتاب ليکل: دا يواځې هغه وخت کې شوني دي، چې په ليکلو کې يې يواځې او

يواځې دپورته څلورو يادو ژبو له يوې څخه ګټه واخلي.

نن پوهنه هر چا ته کورته ورغلې، هرڅه په ن ج کې شته، که نورو کتابونو ته

لاسرسی نه وو، نو نړيوال جالونه خو شته.

د نصاب استادان بايد تل ن ج ته لاسرسی ولري او ليک الې يې هم بايد په واک کې وي.

نصاب پروفيسران د ښه او معياري درسي کتاب ليکلوجوګه دي، د هر ډول ناټيکاوي

مخه بايد نيول شوې وي. ليکونکی بايد دا سره سينه ولري، چې درس د څو نورو درسونو

سره پرتله کړي او پوهنيز نومونه، چې موږ ورسره ستونځې لرو او تراوسه مو خپل نه

دي، د څو لغاتکتابونو سره هم پرتله کړي او هغه ښه مناسب نوم ورته غوره کړي يا له

خپلې ژبې ورته انډول راوباسي، چې بيا خبرې پرې کيږي.

– دا استادان بايد د ښوونځي ښوونکي وروزي. دا څه چې دوي ليکلې، بايد د هغوي سره يې

شريک کړي، خو داڅنګه؟

د ښوونکو پرلپسې روزنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مسلکي اړخ کې د ښوونکو روزنه باید په پوهنتون کې په پوره توګه شوې وي (دا بیا د پوهنتون د نصب دنده ده)، خو بیا هم دې ته اړتیا شته، چې د نصاب استادان ورسره مرسته وکړي او هغه د ښوونځي له پاره لیکلي درسونه ورسره د ښه ورپوهاوي له امله ورته نور هم لا ښه روښانه کړي.

موضوع ته ګوته نیسم،خودا پوره خبرو ته اړتیا لري.

دا څنګه؟

دا وړاندیز په ځانګړې توګه د پیداپښتي - یا طبیعي پوهنو له پاره ډېر اړین دی. ګومان مې دی، چې اوس هم د ولایتو ښوونکي راځي او په نصاب کې ورسره خبرې کیږي، خو دا بسیا نه کوې. ښوونکي ټول باید په خپل مسلک کې تل وروزل شي او دا د یوه تل لرلي پروګرام سره.

دوه شوونتیاوې شته:

لومړي دا چې په هرولایت کې یوه دنصاب کوچنۍ برخه جوړه شي، چې دوي د مرکز معلومات هلته تل داسې ورکوي، چې هر د نصاب د هر مسلک غړی ښوونکي د ولایت مرکز ته راغواړي او هلته په یوه ټاکلي وخت-انتروال کې هغه دوي څه د ځان سره لري ورسره شریک کړي.

دا دولایتونو د نصاب پروفیسران دې همغه د نصاب د مرکز په څیر وټاکل شي او همغه امتیازات ولري.

دویمه لار یې دا ده، چې په ټاکلي وخت کې د مرکز د نصاب پروفیسران ولایاتو ته لاړ شي او هلته ورسره خپل کار شریک کړي. د دې له پاره به زماپه اند، که د ورځې شپږ ساعتونه کار وشي، دوه اونۍ بسیا وکړي.

غوره څه خو د نصاب پروفیسرانو ته څرګند دي او په همغو سره خبرې کوي.

دا چې پروف یا نور ښوونکي د پسې زده کړو د پاره کوم ځای ته ځي او هلته څومره وخت تیروي دا باید امتیاز ولري او د وخت مجرا وره ورکړی شي.

ـد نصاب استادان پرته د درسي کتابونو له لیکلو دا دنده هم په غاړه باید واخلي یا ولرې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې نور کتابونه هم ولیکي، په ځانګړې توګه طبیعي پوهنو کې، چې هغه د اړونده پوهنیزو

کتابونو برابرول دي یعنې د لوستلو او نورو پوهنیزو کلیمو کتاب لکه پوهنیزه دکشنري، نه

د لغاتو بلکه د کلمو. دا په نورو ژبو کې شته. دلته به دا ډېره ښه یا اړینه وي، چې د

انګریزي دا ډول دکشنري راواخلي، دا وژباړي چې یواځې لیکنه یې په لکسیکوني ډول په

خپلو ژبو وي.

دا خو لا ډېر لګښت ځان پسې لري. دا به څنګه شي؟

دا سمه ده، خو دا لاندې لار یې شته او دا د نصاب له پاره کوم زیان هم نه لري:

د ښوونکو له پاره د کتابونو لیکل او چاپول یواځې وخت نیسي او ډېر لګښت لري، دادې سپما شي، دا په دې مانا چې د ښوونکولپاره کتابونه دې نه چاپېږي او نه لیکلکېږي.

د ښوونکو چمتووالی د ښوونکود تل بیا روزنې له لارې باید پوره سرته ورسیږي.

دا پیسې چې سپما کیږي، دا پوره پیسې دي.

دا شاګرد محوری پروګرام څخه تیرېدل د کتابونو پنډوال راکموي او د ښکلا له پاره په درسي کتابونو کې د نا اړینو څیرو چاپول هیڅ اړیین نه دي. له دې لارې څخه هم پوره سپما کیدی شي.

که دا نور کتابونه هم دشمیرپوهنې کتابونو په څیر لیکل شوي وي، نو هلته دکتابونو د پنډوالي له امله پوره سپما راتلی شي.

دا به څنګه شي؟

دا هم یوه موضوع ده، چې پوره روښانه ونه غواړي، چې دا پوهنتون یا نورو د لوړو زده کړو آنستیوتونو کې څنګه باید ترتیب شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه دا نه ده، چې نصاب کې باید څه راوړل شي بلکه دا ده، چې نصاب څنګه ولیکل شي؟

دا چې نصاب کې څه راوړل شي، دې کې دومره ستونځې نه پېښیږي، ځکه دا اوس چې څه لرو، دا سمیدی شي او په دې هم یو څه ابادید ی شي او هغه د لوستلو عنوانونه د نورو ګاونډیو یا نورو هیوادونو څخه رانیول او هغه بیا سره پرتله کول او وروسته خپل مضمون جوړول یې غوره دي.

که ن ج وکتل شي، نو د هرځای دښوونځیو کتابونه په کې شته، د هغې ځایونو دې سرلیکونه راواخلي یا همغه را اخستلی شي او یا نور پخپله لیکلی شي.

د کتابونو لیکل. څنګه:

غوره د نصاب لیکل دي، چې هغه باید نړیوالې سویې ته ورنږدې وي. دا غوره دي او دا کار د نصاب د کتابونو د لیکونکو دی، هغه موضوګانې اخلي او هغه یې راټولوي او په پوهوړه ژبه یې لیکي.

د کتابونو د لیکلو او څنګه لیکلو له پاره مو استادان نورو هیوادونو ته تلل او هلته یې معلومات برسیره د هغه ځای پروګرام هم د ځان سره راوړ. که اشتباه ونه کړم، نو دا اخر د نصاب ترتیب له پاره استادان اردن ته تللي وو او چې بیرته راغلل، نو پرېکړه داسې وه، چې کتابونه دې په شاګردمحوری ولیکل شي. داسې لږڅه به هلته ورسره استادان غرېدلي وو، خو دا چې دوي به څومره له دې ښووني ځان سره راوړي وي، دایې بله خبره ده.

شاګرد محوري او استادمخوري؟

دا لاندې څه هم د غور وړ دي، چې بیاد روښانه شي، چې زه یې داسې لنډه یادونه کوم

پخوا مو متخصصین نورو هیوادونو ته لیږل

هغوي څه راوړي؟

دا څومره په درد خواړه کیږي؟

نو څه وکړو او دا اوس کتابونه له کومه کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مختلفو مسلکونو کې باید کسان په داخل یا خارج کې چمتو کړي، چې څه د نصاب له پاره غوره کړي؟

موږ دا تراوسه لرلي څه را اخلو کمښت ته یې فکر کوو او د څه زیاتوالي وړاندیز یې هم کوو.

په دلیل.

نړۍ نږدې شوې او پوهنه کور ته راغلې

د مختلفو هیوادونو کتابونه راټولول او کتل، بیا ترې یو ښه څه راوستل. په کومه پرېکړه ، چې وشي، نو د چا هغه او دغه بیا په کې نه وي.

د بیلګې په توګه د یوه هیواد درسي تاریخ کتاب راواخلئ او وګورئ، چې څه لومړی او وروسته دي، موږ بیا هم په همغه ډول تاریخ برابرولی شو.

زه وایم، چې په لومړي سر کې به هر هیواد خپل تاریخ رااخلي او په اړین ډول به یې لیکي او وروسته د کاونډیانو او پسې غوره دوخت پیښې.

که ژبه راواخلو، دا به سړي ته اسانه وبرېښي، خو دا هم د شمیرپوهنې په څیر ستونځمنه ده، که په هغه اصل ډول راوړل شي. تاسو په نورو هیوادونو کې درسي پرګرامونه وګورئ او بیا قضاوت په وکړئ.

په پوهنتونونو کې باید دښونکو روځنې له پاره ځانله څنګې منځ ته راشي او هلته درسونه هم د ښوونځیو په لور لوریز وي، هرومرو د په د پوهنتو په سویه(ماهم دلته کچه لیکله ، خو کچه نا سمه ده). په جدې توګه باید د ښوونځي له پاره په اړونده کتابونو غور وشي او د علومو اکادمي ته دنده ورکړ شوي، چې دا کتابونه وژباړي.

په دې بیا هم باید خبرې وشي، چې د علومو اکادمي کارونه باید څنګه په لار وي.

دا یوه اوږده موضوع ده،زه به دلته په همدې بسیاوکړم.

په همدې ډول د ښوونکو د کمښت له امله هم باید د چټکو زده کړو پروګرام جوړ شي او په چټکه توګه د ښوونکو کموالی پوره شي، په همدې ډول په چټکه توګه باید د ښوونکو د پوهنیزې یا علمي سطحې جګېدنه هم د پروګرام لاندې ونیول شي. دا

خو د ډېرو خلکو کار دی، خو یو پروګرام باید ورته ولرو او هغه ورته لرودی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیلګې په توګه شمیرپوهنه باندې خبرې کوو.

د شمیرپوهنې نصاب داسې لړ سمون غواړي او په هغې په شمیرپوهنه ښه واک لرونکي لیکونکی پوهیدلی شي.

په نصاب کې د بحث موضوع هغه غوره د موضوع نوم دی، د نوم سره اړونده لیکنه کې باید بیا لیکونکی فکر وکړي، چې کومې اړونده لیکنې ورسره ریشي او ځای یې هم باید لیکونکی وټاکلی شي او ټولګی هم.

د پوهنتون د پاره نصاب داوایي، چې په کوم سمستر کې کوم کوم مضامین لوستل کیږي. دا چې د پوهنتون استاد له کومه ځایه دا درس رااخلي اوڅنګه یې ترتیبوي، دابیا د هغه خوښه ده او کار.

د ده خوښه ځکه ده، چې دی اختیار لري، د مختلفو ادبیاتو څخه ګټه واخلي، طبعآ به دا د یوې پرمختللې ژبې ادبیاتو څخه وي. د پوهنتون استاد لږ تر لږه په اومه ډول خپله لیکنه د تمرینونو سره لږ تر لږه د درس په جریان کې وړاندې کړي.

ډاکتر ماخان شینواری

د افغانستان علمي مؤسسو ستونځوبیو ته څه باید وشي؟

یادونه: دا به ورځنی نه وي، چې د یوې موضوع د پیل د مخه د خان په دندوغړیږم، خودا اړین بولم ګرانولوستونکو ته دا روښانه کړم، چې ما د علوموااکادمي کې هم داسې لړکارکړی اود ښوونځي نصاب کې هم، دا په دې مانا،چې داسې لړ تجربه په کې لرم.

زده کړه او ورزده کړه یو د بل سره سیده او په څټ اړیکي لري، دا په دې مانا چې که ورزده کړه ښه وي، نوزده کړه ښه ده او په څټ که زده کړه ښه وي، نو ورزده کړه ښه ده. په خواشینئ باید ووایم، چې موږ په افغانستان کې دوه اړخیزې ستونزې لرو ، دا په دې مانا، چې دا دواړه مو ښه نه دي، نه زده کړه او نه ورزده کړه. د د ې لاس ته راوړنه د ښوونځي په پوهنیز نصاب کې پوره لیدل کیږي.

لیکنه به اوږدوم نه. لنډ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغانستان کې د درې علمي مؤسسو يعني د پوهنې - او د لوړو زده کړو وزارتونو اود علومو اکادمي لرو.

دا بايد په خواشينۍ سره ووايم، چې د دوي په منځ کې همغږي نه شته او نه يو دبل په منځ کې ملاتړ.

د هيواد د پوهنې او پوهنه معياري کونې له پاره دا همغږي بايد د دوي منځ کې پيدا شي او د دوي کارونو په منځ کې هم بايد فکر وشي. د دې موئسسو د کارونو لار بايد بدله شي پروګرامونه بايد د ورځې ګټو په اساس وي او ترې د کاراخستلو په بنسټ بايد سم شي.

لنډ: د دې درې مؤسسو په منځ کې بايد نه ځانله همغږې پيدا شي، د دوي په منځ کې بايد يوسم عملي کيدونکی پروګرام جوړ اوپلی شي.

دا نو بايد څنګه وي؟

موږ د دوه ډوله پروګرام ټاکلوله پاره بايد فکر وکړو.

لومړی:د هرې مؤسسې خپل درسي اوکاري پروګرم.

دويم: د رېواړوپه منځ کې د همغږۍ اوګډ کار پروګرام.

د پوهنتون له پاره نصاب:

دلته هم لومړي توبونه دا دي، چې استادان بايد هغه د سر کسان له پوهنتون څخه و نيول شي، موخه مې هغه د پوهنی په اړخ کې يا پوهنيز(علمې) همکاران دي او دوي هم لکه څنګه دښوونځي د نصاب استادان د خپلو دوه ژبو برسيره په يوه پرمختللې ژبه ښه وپوهيږي، نږدې لکه دواړه پلې ژبې. دې خو اړتيا نه شته، چې خپلې ژبې بايد په يادې راوړم، چې بايد ښې يې زده وي، دا خو يو قانوني امر دی. د پوهنيزوهمکارانو امتياز هم همدا دی،چې د لوړوزده کړو له پاره دباندنيو هيوادونوته ولیږل شي. په اړونده لوستو کې يې د پوهې سويه بايد جګه شي اونوروهيوادونود درس ورکړې او کتابونو راټولولوکې هم تجربه تر لاس کړي. په دې خو پوهيږو، چې په پوهنتونکې د ښوونځي په څير د درس له پاره کتابونه نه ليکلد کيږي، په پوهنتون پوهان يا علمي همکاران په معلوم نصاب کې په

نصاب کې‌د ياد درس له پاره په خوښه موادراټولوي، چې دا کار هم بايد درسورکونکويا پروفيسرانوزده کړی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپوهنتون د درس ورکوونکو اجوره خو ښه شوې، چې همدسې باید د ښوونځي د نصاب لیکونکو اود علومواکادمي علمي کارکوونکو له پاره هم وي.

د لکچر ورکوونکي دنده دا هم باید ي، چې متو شوي لیکچرونه د یوه کتابڅوله لیکې له لارې را وباسي، تمرینونه چمتوکړي، چې هغه هم په هغه ورته ټاکلي وخت د زده کړوسره روښانه شي یا کار پرې وشي.

د مضامینو ټاکلو له پاره باید استادان په هغه روزنیز هیواد کې بلد شي او بیا د هغه هیواد او نوروهیوادونود درسي پروګرام سره پرتله کړي اود پوهنتون له پاره هغه مناسب مضامین خوښ کړي، چې په کوم سمستر کې کوم وویل شي.

د استادانو نور کارونه: استادان باید د علمي همکارانوپه مرسته لکچرنوټونه ترتیب کړي د تمرینونوسره، چې هغې ته شاګردان لاسریسی ولري.

د لکچرنوټ ترې رانیول شوي مرستندوی کتابونه باید له هر څه د مخه زده کړوته په ګوته کړي، پیداښتي ده چې دابه هغه کتابونه وي، چې زده کړي ورته لاسرسی لرودی شي (دا یو پیچلی کار دې،چې دا ادبیات دې نوله کومه شي؟).

دا چې کوم مضمون په اونۍ کې څو ساعته درس ورکړشي، دا به هم استادان د خپلې تجربې له مخې ټاکي، خو زه به د فزیک او شمیرپوهنې یوه یو هبیلګه له تاسوسره شریکه کړم:

فزیک ۱ او ۲ : دوه سمستره د تمرینونوسره. په اونۍ کې څلور ساعته لکچریا درس اودوه ساعته تمرینونه.

دبرنځیال – اوانتیګرال شمیرنه: دوه سمستره. څلور ساعته اونۍ لکچرنوټ اودوه ساعته تمرینونه، چې تمرینونه، پیداښتي د، چې د پوهنیزو همکارانو په مرسته اوبی کیږي، یعني بروفیسر ته اړتیا نه شته.

درس باید څنګه ورکړل شي؟

پرته له طب او ګومانمېدی،چې حقوقبه هم په دېکتیګوریکي راشي او دواچوړولو زدهکړې یو استاد یودرس د مسلک سره سم نیسیاو همغه بیا تل مخته بیایي.

دې نورو مسلکونوکي استادان باید مضمون تل بدلکړي او هغه مضمون، چې سږکال یې درس ورکړي، د هغه تکرار دې بیا څلورکاله وروسته (اړتیا کتل کیدی شي، چې

څومره زر) بیا ورکړي. دا د استاد له پاره اړین دی، چې د استادانو نورڅه هم له د یاده ونه وځي او تمرین یې نور هم پسې زیات شي. زه ګومان کوم چې په افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنتونوکې چې استاد کوم مضمون ونیوه، نوهغه بیا د ژوند ترپایه درس ورکوي، چې دا نه د استاد اونه دزده کړوله پاره ګټوردي. نه دا چې ګټورنه دی،زیان هم لري. استاد په سرېکا ل ورګړي درس کې باید لږترلږه یوڅوسمسترونه دمه ولري، چې بیرته یې تکراروي.

مونوګرافونه یا تیزسونه باید څنګه ولیکل شي؟

موږ اوتاسوخوپه افغنستان کې مرستندوي کتابونه نه لرو اوکه لرویېنوخورا کم دي.لهدېامله زما وړاندیزدا دی،چې دا لیکونکي دا لیکنه د نوروموادو د راټولولو په ځای یوکتاب وژباړي یا کتابونه وژباړي او د همغه په بنسټ دې بیا هغه علمي رطبه ورته ورکړ شي.

دوه ګټې، چې د علمي کتاب ژباړېپه څنګ کېمرستندوي کتابونهزیاتیږي اودا کتابونهچې ژباړل کیږي، باید موخه ور ټاکل شوي وي.

د مضامینوټاکل:

دا پروګرام خود څوکالوله پاره یوځل ټاکل کیږي،خوباید ټاکنې دېرې په زیر یا دقیقي شوې وي.

په دې لار کې هم د نورو هیوادونودرسي پروګراموونه باید وکتل شي.

اجازه دې وي، چې زه یې د شمیر پوهنې بیلګه راوړم.

د هر څه لومړی باید همدا اوس په یادراوړم، چې د افغانستان د پوهنتون په نصاب کې لږترلږه د ټولیزیا عمومي الجبر universel algebra مضمون نه شته، چې اړیین دی اوبل اړیین یې ګڼونتیوري Nummber theory ده، چې دا دواړه باید همدا اوس نصاب ته دننه شي، په نورومې دومره فکرنه دی کړی او د پوهنتون له پروګرم څخه هم پوره معلومات نه لرم.

دا ستادانو د ترجمې له پاره باید استادانو ته پوره اجوره ورکړ شي، چې دوید نوروژباړوله پاره همځانونه جوګه وبولي.

دا دې همدومره لنډ دلته بسیا وکړي.پسې به د علومو اکادمیپه هکله لنډه لیکنه ولرو.

د علومو اکادمي د پروفیسرانو دندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دوه پوهنیزې مؤسسې او دندې یې داسې لږ د څېړنې لاندې ونیولې. اوس راځود علومو اکادمي د کار له پاره وړاندیز ته:

له هرڅه لومړی خودې د علومواکادمي همکاران په همغه انډول و ګومارل شي، لکه د پوهنتون -اود ښوونځي نصاب پوهنیز همکاران او په همغه امتیاز.

پسې: پوهیږو، چې په نوروهیوادونوکې د علومواکادمي د نویو څه پیداکول اودا شته څه ته نوره وده ورکول دي، دا په دې مانا، چې د تل ودې له پاره پوهنیز کارونه مخ ته بیایې.

زموږ ستونځې خودا دي، چې که په یوه څه ابادول وغواړو، نو د هغو د پاره هیڅ شته څه یا شونتیاوې نه لرو.

ما د علومواکادمي د یوې علمي همکارې وپوښتل،چې: د ماسترئ موضوع یې څه ده؟

د هغې ځواب وو، چې د رابیلیدنې یا دفرنڅیال کارونه په صنعت کې.

زما بله پوښتنه دا وه، چې دا به نوله څه لیکي. باوروکړئ، زه هم نه پوهیدم، چې دا به له کومه او په څه بنسټ ولیکل شي. موږ خونه پوهنیز ادبیات لرو اونه د جوړښت فابریکې. په دې هم نه پوهیدم، چې د دې علمي همکارې به انګریزي یا بله وتلې ژبه زده وي اوکه څنګه؟

زما ،،د شمیرپوهنې سترکتاب،لومړئ برخه ،، کې شته، چې د انوفابریکې جوړ څه څنګه ډېره ګټه کو، چې یوڅه وساتي اوله همدې ځایه یې هغه غوښتونې ځای ته ولیږي او که څنګه؟

موږ په افغانستان کې د یوه پوهنیز څه لیکلو ته شونتیاوې نه لرو، نو زما وړاندیز:

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ددې د مخه وړاندې شوېپوهنیزو مؤسسو دندې وڅېړلې،هغوی د پهنې په ورکړه کې کړنده یا فعاله ونډه لري او تراوسه د علومواکادمي دنده کړنده نه ده، چې په دې هکله دې هم فکروشي.

د علومو اکادمي دنده باید د ډېره وخته پورې دا وي، چې غوره کتابونه کوم، چې په پوهنتون کې درس کیږي او د ښوونځیو نصاب ترې ګټه پورته کولی شي وژباړي.

علمي رطبې دې په کار پورې وتړل شي او نه د کلونو په شمیر. که دلته څوک هغه د کلونو رطبۍ د معاش له امله ټاکي هغه دې بیا د وزارت له خوا وټاکل شي، خو د استادانو څخه د پوهې په څنګ کې باید پوره کار وغوښتل شي او امتیازات دې هم اړوند جګ وي.

په نصاب کې دې دا اندول وي، چې په پښتو او دري ژباړې وشي، دا چې کوم کتاب دې په پښتو او کوم په درې وژباړل شي، دا هملته استادان ځان ته ټاکي.

هغه کتاب چې په پښتو لیکل شوی هغه په درې نه ژباړل کیږي او هغه چې په درې ژباړلشوی وي، په پښتو نه ژباړل کیږي.د پوهنیزو کتابونو د زیاتولو هغه غوره لار همدا ده. دا چې استاد دې په یو کال یا څو میاشتو کې څومره کار وکړي او په څو کالو دې یوه درجه جګ شي، دا دې هم له مخه وټاکل شي او دا د پوهنیزه اړخه په ښه او عادلانه توګه.

دا داسې لړ څه راوړل وو، دا په دې مانا، چې په دې هکله پوره فکر شوی اوداړتیا په وخت کې یې ستاسومخ ته کیښولی شم.

د ژباړې له پاره نور کتابونه څنګه وټاکل شي؟

دا تر دې ځای لیکنه پوره نه ده، مګر هغه غټ ټکي په کې راغلي. که ما ته له دې ځایه هر څه کولو ته امر وي، زه ورته تیار یم.

نور څه اړین دي؟

د نصاب لیکونکي دې په هرمسلک کې دا دندې هم ولري:

- د هر مسلک د لغاتو کتاب لیکل. په پوره شننیز یا تشریحي ډول.

- د مسلک د مرستندوی کتابونو لیکل(موږ ورته څکه اړتیا لرو، چې نور څوک نه لرو، چې دا کار یې په غاړه اخستی وي).

نور موضوات بیا له خبرو منځ ته راتلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کابل د ۲۰۱۹ ز ک د جولای دوم

د شننيزې دګشنري ليکل

ما دا څه موده د مخه خبر ولوسته، چې د پښتو يوې شنيزه ډکشنري د ليکلو له پاره چمتووالی نيول کيږي، نو ومې پتيله، چې د دې ډکشتري د ليکلو په اړه زما وړانديز د ګرانو لوستونکواو ليکونکوسره اود ډکشنري د ليکلومسئولو سره کډ کړم.

ګورو، چې زموږ نړۍ اود نړۍ ژبو ډېر پرمخ تګ کړی او موږ له دې امله د هر څه د ښه، پوهنيزه ليکلو له پاره د نړۍ ژبوته پوره اړتيا لرو، نو دا اړتيا هم بايد د نوروژبود ودې په مرسته پوره کړو.

د ټولو له مخه (دامې ناسم ليکلی، سم يې: له ټولو (څخه) د مخه دی) مې وړانديزونه په لاندې توګه په لنډو ټکو ستاسو مخ ته ږدم.

لومړی: هر هغه کسان چې د ډکشنري ليکلوکې مرسته کوي او يا دا دنده ورسپارل کيږي، لږ تر لږه بايد د پښتو او دري د ښه پوهيدلوپه څنګ کې - چې دا خو قانوني امردی - په انګرېزي پوره واک ولري.

دويم : د هرې ريښې پوه کسان بايد ورته ګومارل شويوي.

دا له دې امله، چې څني ويونه په بيلابيلو پهنو کې راځي، چې اړونده ترې پوهيدنه ور څخه لاس ته راوړو.

دريم: د انګرېزي ژبې د يوې بنسټيزه شننيزه ډکشنری ټاکل:

زموږ ډېرو پښتنو پوهانو بيلابيلې، د بيلابيلو ژبو او په بيلابيلو ريښو کې ډکشنری ليکلي، د هغو څخه ګټه پورته کول اړيين دي، خود ډکشنری ليکل بايد پوره وي او هغه داسې کيدی شي، چې د انګرېزي ژبې يوه بنسټيزه شننيزه ډکشنری وټاکل شي او هغه د هر مسلک له پوهانو څخه په پښتو اندول وژباړل شي، چې يواځې يې بيا د پښتو الف بې په ترتيب سم کړي.

څلورم: د ښوونځي د نصاب اود پوهنتون د هر مسلک پوهان بايد داسې ونډه په کې ولري، چې د خپلې ريښې د هغه درسي کتابونو په درس کې د خوندي ويونو شننيزه ډکشنري يې بايد ترتيب او ليکلي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په دې مانا – لکه څنګه په نوره نړۍ کې – د افغانستان کتابونو کې هم د کتاب په پای کې دا لوستلې پوهنيزې کليمې يا ويونه د مخبنوونې سره ـ چې دا وی په کوم مخ کې دی- ليکل شوي وي.

پنځم: يوه ډله(کميټه) بايد ټاکلشوې وي،چې دا ټولې شننې ورته راځي،هغوي يې،ګوري ترتيبوي اوبيا په ډکشنري کې هغه خپل ځای ورته د پښتو الف، ب په ترتيب ټاکي.

شپږم: هر هغه پوهنيز وی، چې په څو ريښو کې راغلی وي، بايد ورسره وليکل شي، چې دا په ...کې داسې مانا لري او...کې داسې.

بيلګه: ټړل، ټړونی، برېښناټړونی ټړون وي و داسې نور.....

برېښنا ټړوني يا برېښنا ټړن -اله...........

دا ولې اړيين دي؟

ګرځنی، لنډ ګرځنی اونور

ټوټه په بيلابيلو پوهنو کې او همداسې ځمککچپوهنه کې

نيمی

اوځنې نور

ژبه خو همداده، چې لرو يې. دې روځنۍ ژبه باندې، چې يو له بل سره خبرې پرې کوو، اړکيږو، چې همدا د ژبې ويونه په پوهنوکې هم وکاروو، موږ د هغوشيانوله پاره نورنومونه يا ويونه نه پيداکوو، نو له دې امله هرو مرو به يو نوم په مختلفو پوهنوکې په ورته موخه کاروو،

لکه:

په الماني ژبه کې بدن جوړښت يا اناتومي کې زېښې Sehne د عضلې اوهډوکي منځ کې ټړوني، ښلووني اوکه غواړۍ بيلووني ته وايي اوپه هندسه کې هغه کرښه ده، چې د ګردۍ څخه يوه ټوټه بيلوي، چې موږتراوسه وتر بللی، چې پښتو انډول يې ټوټه-ونې بلل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي بله بيلګه: موړ: په ورځنۍ ژبه کې، چې څوک نوره مړۍ نه شي خوړلی موړ بولو او همداسې ګومان مې دئ کيميا کې موړ (تراوسه مشبوع) هغه اوبۍ بلل کيږي، چې نور څه په ځان کې نه شي اوبۍ کولی دا په دې مانا چې مړيږي. نوله دې امله وايو،چې دا اوبۍ موړ شو (تراوسه: دا محلول مشبوع شو).

ځنو(که ځينو؟) ويونو ته بايد هکپک نه شو، چې لرو يې اوکاروو يې نه، چې له دې امله راته هکپک کوونکيعني نابلده دي . محلول چې موړ يې زيات وخت حل بولو، په پښتوکې اوبۍ دئ.

دا زموږخوښه نه ده او نه غوښتنه، دا پيداښتي همداسې دئ.

ډېره هڅه بايدوشي، چې يو کره پيژندل شوی نوم يا وی د يوه بل کره پيژندل شوي وي په ځای – چې ناسم دئ - کيږدو.

بيلګه: د شيانو يو ټولګي د يوه ګډ خوي سره، چې هغه خوي بهيدل دي اوله دې امله بهيدونکي بلل کيږي، په پوره ناسم ډول اوبلن وبولو او همداسې سلمه په شنه زور سلنه نه کړو.

څو ليکونه د پوهنې وزارت اړوند يو.

د افغانستان اسلمي جمهوريا د پوهنې وزارت

Dr. Makhan Shinwari

معين محترم

Smakhan1946@gmail.con

ډاکتر ابراهيم شينواري ته

21.10.2016

Bonn; Germany

د افغانستانن اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت معين محترم ډاکتر ابراهيم شينواري صاحب ته په مينه او احترام.

د لوي څښتن څخه مو روغتيا او بريا غواړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترم ډاکتر صیب.

ما دا لیکنه پوره د مخه باید تاسو ته لیږلی وي، خو دا وروسته لیږنه یې هم ناوخته نه ده.

زما هیله دا ده، چې د شونتیا په حالت کې دا لیکنه د پوهنې محترم وزیرصاحب سره شریکه کړي.

د افغانستان د درسي کتابونو په ځانګړې توګه د شمیرپوهنې یا ریاضې کتابونو په هکله مې د افغانستان جمهوري ریاست کلتوري چارو مشاور محترم غظنفر له لارې د افغنستان اسلامي جمهوریت جمهور ریس ته یو لیک لیږلی، په هغه کې دا ستونځې پوره لیکل شوي او یوه پخوانۍ لیکنه چې د پوهنې وزارت ته وه، هغه هم مل درلیږم.

که چیرې یو بل کس د دې کتابونو د سمون له پاره تیار وهلی وي او یا هلته په نصاب کې پخپله یې سمون منځ ته راغلی وي، خو ډېر ښه او که زه دا یواځنی کس یم، نو بیا د پوهنې په وزارت غږ کوم، چې د کتابونو د سمون له پاره چې ډېر اړین دې چانس او امکان راکړئ، چې دا ستر کار د هیواد د راتلونکې له پاره سر ته ورسوم. دا په دې معنا چې دامشاورت نه بلکه زه کار ته د کولو یا د نصاب د کتابونو لیکلو او سمولو له پاره چمتو یم. کتابونه ما په نړیوال معیار چمتو او لیکلي.

زه به داسې یواځنی کس یم، چې ستونځو یا ناسمونونو ته ګوته نیسم او پخپله یې د شمیرپوهنې کتابونو د سمون کار سرته رسوم او دا ستاسو په چوپړ کې ږدم.

که چیرې د پوهنې وزارت د دې کتابونو سمون له پاره خپله مینه لرله، نو نور کارونه، چې دا کار څنګه سرته ورسول شي، خبرې پرې کولی شو.

دا دې په ګوته وي: دا کار چې زه تاسو ته وړاندې کوم، د دولسو کسانو د دوه کالو کار دی.

تاسو به وپوښتئ، چې ما نو په ځانله توګه څنګه دا ستر کار سرته روسولی، وبه وایم، چې دا کار ما د دوه لسیزو په وخت کې سرته رسولی، چې اوس مې د ښوونځي له پاره هم سره رایوځا کړي.

یادونه: د پیسو خبره مطرح نه ده. دا کار له لرې هم کیدی شي، چې په دې حالت کې به هیڅ له دولت ونه غواړم.

د هرڅه له مخه ستاسو د ستونځو ګاللو څخه مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسو د لا ډېرو بریاووپه هیله.

ستاسو ماخان شینواری.

دا لیکنه مې محترم مشاور غظنفر صیب ته لیږلې وه.

د افغانستان د اسلامي جمهوریت جمهورریس د کلتوري چارو مشاور محترم استاد غظنفر ته سلامونه او نیکې هیلې.

هیله ده، چې دا اړونده لیکنې به د افغاستان اسلامي جمهوریت جمهورریس ته ورسوئ. پوهیږو، چې دا ډېرې مهمې دي.

دا چې وپوهیږم چې دا لیکنې تاسو ته دررسیدلې، هیله ده ماته به ډاډ راکړئ.

د هرڅه له مخه له تاسو مننه.

ستاسو ماخان

دا لیکنه مې دپوهنې وزارت د معینې د غوښتنې سره سم په ۲۰۲۰ ز ک کې لیکلې او ورلیږلې.

د افانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت محترم مقام ته.

ما د پوهنیزو مؤسسو او په ځنګړې توګه د پوهنې وزارت د نصاب په هکله پوره فکر کړی او په دې هکله مې لیکنې هم د تاند خپرونې کې خپرې شوي دي.

څو کاله د مخه مې دپوهنې په نصاب کې کار هم کړی، چې د ستونځو په هکله مې د پو هنې وزارت اوجمهوري ریاست ته لیکونه هم لیږلي. زه جنجال غوښتونکی نه یم، خو د کار سمون کې ونډه اخسلی شم.

که د نصاب جوړنه کې مو زما مرسته اړیینه بلله، زه دې کار ته چمتو یم، زه معاش نه غواړم او نه د پوهنې وزارت نور لګښتونه، خو که لازم مو بلل، نو په نصاب کې د شونې ونډې غوښتونکی یم، چې لږ تر لږه د شمیرپوهنې څانګه کې راته غوره رول راکړ شي، لږ تر لږه ځان د شمیرپوهنې د نصاب د سمون جوګه ګڼم.زما څو لیکنې د افغانستان پوهنیزو مؤسسو په هکله څه موده وړاندې د تاند درنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپروني له خوا خورې شوې،هغه له تاسوسره شريکوم او له دې د مخه دا يادونه د يوه لنډيز په توګه وړاندې کوم:

۱ – د نصاب ليکونکي بايد د ليکنو توان ولري او په انګريزي اومسلک بايد پوره واک ولري او دولت د پوهنتون د استادانو په حقوقو بايد ورته قانع شي.

۲ – ښوونکي بايد د يوه کره ټاکلي پرګرام لاندې تل د همدې نصاب ليکونکو له خوا بيا بيا چمتو شي.

۳ – د درسونو سرليکونو ټاکل غوره دي، خو همدا اوس چې څه لرو، دا به د يوه وخته پورې بسيا وکړي، خو ليکونکي اوښوونکي بايد د دې ليکنو او ورښوونو جوګه وي.

په دې هکله زما د اند پيژندلو له پاره زما ليکنې مل دي.

زه خپله ليکنه نه غزوم، خو که زړه مو وو ماته زما برېښنا پته ليک رااستولی شئ.

د هر څه له مخه ستاسوله ستونځو مننه

ډاکتر ماخان شينواری

پنځمه برخه: داسې ګډې وډې پخوانۍ او اوسنۍ ليکنې:

خوب د شپې کډه وکړه.

وې مې،چې د طالبانو اوامريکا په منځ کې د کوم تړون، نو د افغانستان له پاره څه؟
-- که زموږ هر څه د امريکا په لاس کې وي، نوبيا خو بې له دې د ويلوڅه نه لرو.
-- که داسې نه وي، نود دې دوه ډلو منځ کې کوم تړون د افانستان له پاره هيڅ باورنه لري. موږ خپل حکومت لرو او د قانون په څلورديوالۍ کې ورته ولس واک ورکړی، چې د ولس له پاره ګټورې پرېکړې وکړی شي.
خبرې ډېرې دي، خواوږدوم يې نه.
نور چې هرڅه وايي، هغه به وايي اومسئوليت يې نه لري.
مسئوليت د حکومت دی او د خپل مسئوليت سره به د ولس په خوښه تلنه کوي، نه دا چې طالب اويا امريکا چې څه غواړي، دوی به يې کوي.
دا تر اوسه هرځل موږ ته بل چا روغه راوستې، چې ستر جنګ يې تل پايله وه.
دا ځل بايد دروغه راشي اوپخپله افغانان سره روغه وکړي، چې د يوه اړخ پرېکړه کوونکی يې حکومت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کسانو رول، چې ځاني ګټې لري بايدنورله منځه تللی وي، که نه روغه نه شته.
مسئول غني دی اونه بل څوک او پسې حکومت.
ټاکنې يوه دموکراتيکه پروسه ده اوبايد د - په پوښتنه کې - روغې قرباني نه شي.
بايد دا سره بيل کړو:
-- د امريکا اوطابانو روغه اويا بل څه د افغانستان حکومت سره د روغې په مانه نه دي.
-- ټاکنې او د روغې خبرې سره تړاونه لري.

نړۍ فضا

په دې ليکنه کې مو ډېرې ښې څېړې لرودی، خو په خواشينی بايد ووايم، چې هغه ورکې شوي. په لامل يې نه پ،هېږم، خو دا د ن ج

Category:ساينس او ټکنالوژي

WELTRAUM نړۍ فضا
زموږ لمرسيستم
د الماني له ن ج-مونو څخه
ګرانو لوستونکو!
يوه ورځ مې په تلوېزيون کې د ساتورن په هکله يوخبر واورېده، ډېرپه زړه پورې وو. ما چې له ځانه وپوښتل، چې دا زموږ لمرسيستم، نوڅنګه دی، پوره ورسره ځان راته بلد ونه برېښيده، نو په ن ج کې مې چې را پيداکړ، ډېر په زړه پورې داتنيا داتای يې لرل، چې هغه غواړم، له تاسوسره ګډ کړم.

موږد پښتو يا په پښتوساده ليکنوسره لږ بلد يو او زما د عربي ويونپانګه هم ځواکمنه نه ده، چې له دې امله مې داسې په ساده پښتو ليکلي نوهيله ده چې زما د ليکنولوستلوسره به ستونځې ونه لری.

موږ په خپل لمرسيستم يوليد اچوو. او موږ تاسوته د خپل لمرسيستم ستوري ښايو: ځنې د سخت بادغونډوسکې دي، ځنې اېشيدونکې سرې(ګرمې)اويا داسې يخې دي، چې په هغو کې هوا يخيدی شي.

Solar system, illustration

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمرله لورې لدنه: مرکور Merkur، وینوس Venus ، ځمکه Erde، مارس Mars ، یوپیتر Jupiter,، ساتورن Saturn، اورانوس Uranus او نیپتون Neptun.

زموږ لمرسیستم له لمر او د هغه اته ستورو اود هغو ستورود سپوږمیو، وړو ستورکیو او میلیونونو وړو تنونو یا بدنونو، لکه استیرویيدونو او کومیتونو څخه جوړدی. دا ټول په لمر راڅرخي.

د دې له پاره، چې موږ په ترتیب د ستورو نومونه اولمر ته یې واټن په یاد راوستی شو، نو لاندې د زده-کړنغونداله، چې په الماني ده، په پام کې نیسو: ،، Mein Vater erklärt mir jeden Sonntag unseren “ : Nachthimmel

مانا یې: زما پلار ماته هره یونۍ زموږ شپنی اسمان راښايي یا تشریح کوي. د الماني غونډالې.... د هر وي پیلتورى د اتو ستورو څخه په ترتیب د یوه پیلتوري دي.

زموږ لمرسیستم په نړیفضا کې یواځنی لمرسیستم نه دی، د دې مخامخ: نور میلیونونه لمرسیستمونه شته چې ستوري یې په هغو لمرونو راڅرخي، نو له دې امله زموږ لمرسیستم په ټولو پیداښتونو کې داسې دی، لکه یوه زره. زموږ لمرسیستم نږدې ۴،۵۶ میلیونه کلونه زوړ دی او د یوه ډېر ستر هایدروجنوربځې له راتنګیدنې یا ټینګیدنې څخه منځ ته راغلی. په لاندې کې موږ تاسوته زموږ د لمرسیستم ستورو په هکله باندې یو لید درکوو.

لمریز سیستم

ټول ستوري په یوه څرخونلار په لمر راڅرخي.
ستوري: زموږ په لمرسیستم کې رنګه باغکي
زموږ په لمرسیستم کې اته ستوري په خپلوڅرخونلارو په لمر راڅرخي. دلته یواځې د هغوي لویوالی او د لمر سره واټن په ګوته شوی یا ورکړل شوی. په ریښتونوالي کې د ساتورن اویوپیتر نیمی (قطر) نږدې د ځمکې لسبرابره دی اولمریې د سل ځله څخه زیات لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Sonne: لمر
Durchmesser: 1.400 000 Kilometer نیمی
Abstand zur Sonne: – لمرته واټن
Masse*: 333 000 Erdmassenځمککتله کتله
Umlaufzeit: – څرخونوخت
Monde: 0 سپوږمۍ
Rekorde ریکارډ: لمر په پاسهواره ۵۵۰۰ او زړي کې ۱۵ میلیونه درجې تودوخي لري یا توده ده. دا یعنې ځمکه ۷۵۰ ځله دومره درنده ده لکه ټول ستوري یوځای او کړی شي ځمکه یو ملیون ځله ځان کې ځای یا خوندي کړي. او د غازونو د توانمنده راشړنې یا راوتنې یا ډزو سره تر لس میلیارده ټنه غاز په نړۍ فضا کې د باندې شړي.
کتله Masse: د هر تن یو خوي. چې د بیلګې په توګه د هغه راکښنتوان اغیزمن کوي. د هغه یووالی یا یوون کیلوګرام دی.

WELTALL نړۍ فضا
Die Sonne in Zahlen لمر په ګڼونو کې

دا چې د لمر په چاپیریال ګڼونه ډېر ستر دي، چې هغوي په یاد کړی شو اویاد کې راوستی شو، دلته یې دا غوره په یوه لید باندې لیدلی شي.

Merkur: میرکور

مرکور په پیداښتي رنګونو
Durchmesser: 4879 Kilometer نیمی
: 57,9 Kilometer Millionen له لمرڅخه واټن
Masse: 0,055 Erdmassenځمککتله کتله
ځمکورځې Umlaufzeit: 88 Erdentage څرخونوخت(پهلمر)
Monde: 0 سپوږمۍ
ریکارد Rekorde : زموږ د لمرسیستم کوچني ستوري باندې د شپې اوورځې منځ کې ډېر ستر تودوخیتوپیر له ۵۰۰ درجو زیات واکمن دی.
دا هم هکپک کوونکی: میرکور سوکه، سوکه غونجیږي، خکه چې هغه یو ستر وسپنیززړی یا د وسپنې زړی لري، چې سره غونجیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

:Venus وینوس
نیمی Durchmesser: 12.104 Kilometer
: 108,2 Kilometer Millionen لمر ته واټن
ځمککتله Erdmassen Masse:0,815 کتله
Erdentage 225 :Umlaufzeit (په لمرڅرخونوخت) څرخونوخت
0 :Monde سپوږمۍ
رېکارډ: هغه سم خورا دوزخي ستورى: د کولنډاى اکسید ټینګي فضا له امله په وینوس باندې د ورځې تودوخي ۴۶۰ درجو ته جګیږي. له پندووریځو له ätzender Schwefelsäure باران وریږي، او پوښهوارې سر یې په اورغورځوونو پوښلی.

Colourbox رنګبکس

:Erde ځمکه

نیمی Durchmesser: 12.756 Kilometer
: 149,6 Kilometer Millionen لمر ته واټن
ځمکتله Erdmassen Masse:1لـ کتله
Erdentage 365 :Umlaufzeit (په لمر) څرخونوخت
1 :Monde سپوږمۍ
ریکارد: ځمکه یواځنی ستورى دی، چې ژوند پرې کیږي. پرته له دې په ځمکه کلکې، بهیدونکې او ټېنتیدونکې یا غازډوله اوبه شته او کله کله په زږه پورې لمرنیونه یا لمرتیاره کیدنه منځ ته راځي، چې په هغې کې ویښته-ټیک لمر د سپوږمۍ شا ته ځان پټ کړي

:Mars مارس

نیمی Durchmesser: 6794 Kilometer
: 227,9 Kilometer Millionen لمر ته واټن
ځمکتله Erdmassen Masse:0,107 کتله
ځمکورځې Erdentage 687 :Umlaufzeit (په لمر) څرخونوخت
2 :Monde سپوږمۍ
ریکارد: ۲۷ کیلومتره جګ د Mons Olympus غر یې په لمرسیستم کې هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خورا جګ غر دی، او اته کیلومتره ژور Valles Marineris په مارس خورا لوي ژورسیستم دی. او لهورسره بلد اخوا یعني افراطي بوربوړکی ډوله (تورنادوډوله) ګرد باد په کې لږیږي، چې یوکیلومتر نیمی لري.

Jupiter: یوپیټر

نیمی Durchmesser: 142.984 Kilometer
واټن لمر ته Millionen Kilometer 779 :
ځمککتله Masse:317,8 Erdmassen کتله
څرخونوخت (په لمر) Umlaufzeit: 11,9 Erdenjahre
لږ تر لګه Monde: mindestens 63 سپوږمۍ
ریکارد: دا لوي ستوریخورا لنډې روځېلري(9,8 ساعته) لري او خورا اوږد پاتې کیدونکی جکړ،د هغه ډېرلوي داغ (لاندې ښي لور ته) له ۳۴۰ کلونورا په دېخوا تاویږي یا په ځان راڅرخي. پرته له دې ګومانکیږي، چې یوپیټر هغه ډېرې سپوږمۍ لري، چې Ganymed یې خورالویه ده.

زهره

:Saturn ساتورن
نیمی Durchmesser: 120.536 Kilometer
واټن لمرته Millionen Kilometer 1433 :
ځمککتله Masse:95,2 Erdmassen کتله
څرهونوخت (په لمر) Erdenjahre 29,5 :
لږ تر لږه Monde: mindestens 61 سپوږمۍ
ریکارد : ساتورن یو ځانګړی کړی سیستم لري او خورا لوي یخغونداري یا یخغونډوسکي لري: د ساتورن ځنې سپوږمۍ ټولې له یخ شوو اوبو جوړې دي. په ساتورن بریښنا یو میلیون ځله دومره لوي دي لکه په ځمکه او د سلو مترونو په کچه سرور.
Colourbox
اورانوس شین ستوری، زموږ د لمرسیستم دریم لوي ستوری دی
Uranus: اورانوس

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا څیره د Voyager 2 سره د جنووري په ۲۶ ز ک ۱۹۸۶ احستل شوې
نیمی Durchmesser: 51.118 Kilometer
واټن لمرته Millionen Kilometer 2871 :
ځمککتله Masse:14,5 Erdmassen کتله
ځمککلونه: 83,8 Erdenjahre (په لمر) ځرخونوخت
سپوږمی Monde: 27
ریکارد: د پاموړ کلونوختونه لري: ځکه چي د اورانوشمالي قطب د لمر په لور لوریز دی، هلته په ووړي کې ځلوښت کاله روڼ پاتیږي، کیدی شي هلته دیامانت هم وه- وریږي. مخترېعین باور لري، چې هلته په اتموسفیر کې تیرې کیدی شي د متان تختیدوني یا غاز جوړې وي.

Neptun: نیپتون

نپتون (څیره د Voyager 2 له خوا ۲۵ د اګست ۱۹۸۹)
نیمی Durchmesser: 49.528 Kilometer
لمر ته واټن Abstand zur Sonne: 4495 Millionen Kilometer
ځمککتله Masse:17,1 Erdmassen کتله
ځمککلونه: 163,8 Erdenjahre (په لمر) ځرخونوخت
سپوږمی Monde: 13
ریکاردونه: بل دومره له لمرهلرې نه دی. بیا هم په نپتون کې ځواکمن بادونه لړیږي، د ۲۰۰۰ کیلو متره / ساعت چټکتیا سره، اوهمداسې غوره: په سپوږمی Triton یخغورځووني. دا ۲۲۰ درجې یخ نایتروجن غورځوي.
جرمني د بن ښار ۱۶د نومبر ۲۰۱۹

نوره هم بدیږي

د المان د سوشل دفترکي ناست وم او په ستر کاغذ لیکلي مې ولید، چې پرې لیکلي:

،، ... اود شورماشورڅخه یوغږ وشواوویل یې:خانده اوخوشاله اوسه، کیدی شي نوره هم بده شي.

نو: ما خندل اوخوښ وم او نوره هم بده شوه،،.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغنستان غمیزې ته

موږ په افغانستان کې له دې څلوېښتوکالو را په دېخوا د داسې غمیزې سره ګیر یو، دا ټولو ته روښانه ده. دا چې څه کیده اوڅه به وشي، وړاندوینه یې نه شوه کیدی اونه شي کیدی. همدا تازه یې بیا شاهدان شو. د دې علت دا دی، چې موږپه افغانستان کې منظم څه نه لروده او نه یې لرو، په دې ژوند کې مو ګډوډي واک لري، دا چې ولې، دا به دلته نه څیړو، خو دې روان حالت ته ګوته نیسو، چې څنګه روان دی.

ډېر له جنګه ستړي یو او د روغې غږ چې وشي، نو سملاسي ورته ښه لید لرو، خو ایا دا به فاتامورګانه (غولوونکې لمروړانګې. هغه په ووړي کې، چې په ډاګ کې سړي ته اوبه بریښي) وي اوکه څنګه؟

دا څوک چې ورته خوښ وو، ولې اودا چا چې شک په کې ګاڼه ولې؟

د دې له پاره هرڅوک خپل دلیل لري، خوزه به همدا خپل اند پرې څرګند کړم.

دا چې دا روغه څنګه راځي، په دې خو زموږ د حکومت په واک کې افغانان هم نه وو خبر تر جمهورریس پورې اوهغه لورته خو د پاکستان د حکومت پورې هرومروټول ترې خبروو، ځکه چې دا روغه د هغوي په پوره مشوره او واک کیده او کیږي به هم. جمهور ریس ته ان تردې چې د سولې مسوده لوستل کیږي اویا یې داسې چټکه لوستلوته ورکوي.

ما ته خو دا د روغې پروسه نه بریښیده، دا په دې مانا، چې د افغنستان د خلکو څخه په خرابه توګه ټاکلی حکومت، چې د نه ټاکلي حکومت او یا بل واک څخه ماته ښه بریښي، هیڅ ورڅخه خبرنه وو، یواځې له دباندې ورته ویلکیدل.

خبره رالنډوو او پوښتنه کوو، چې داسې روغې څنګه منځ ته راځي او په افغانستان کې سالمه لار کومه ده؟

لومړی:

طالبان د افغنستان د حکومت سره خبرې نه کوي او د امریکایانو سره د روغې تړون لاسلیک کوي، چې د افغنستان حکومت یې یواځې هغه لیکنه کتلې وه.

که دا روغه د امریکا اوافغانستان په راتلونکې نه، د امریکا عسکروپه وتلووي، خود امریکا خوښه ده، خوداسې نه ده. دا د افغنستان په برخلیک باندې ده، نو باید د افغان

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت په کې شوني ونډه لرودی.د غني د راتلونکي لومړي مرستيال صالح له خبرو اود مخه تيرو خبرونو څخه داسې برېښي، چې کوندې افغانستان دې د لومړي ځل له پاره په دوه برخووېشل شي (په څنګه يې خبرې نه کوو) او بيا دې په ګډه سره د دولت چارې مخته بوتلل شي. باوروکړی، چې زما سر په دې نه خلاصيږي، چې دا به بل څه ډول وي، پرته له دې، چې يو ځل دې افغانستان په دوه برخو اوحکومتونو ووېشل شي، بيا نو پرته له بيلتون که نورڅه کيږي، هغه به يوه معجزه وي، که افغانستان يوواحد هيوادپاتې شي.

تاريخ ښوولې چې:

که يوڅوک يووار د يوه کلي پاچاهي ونيسي، هغه هم بيا بل ته نه پرېږدي، پاتې لا نږدې نيم هيواد.

پايله: د افغانستان ټوټه کيدنه.

دا نو د کندومک له ټرونه بيا ستره بدنامي او تل پاتې بدبختي ده، چې دا بيا نور ټوټه واکونه زيږوي، چې په هيواد کې موبيا جنګ پای نه مومې.

دويم:

په افغانستان کې دې روغه راشي او هيواد دې بيا د همداسې، په بشپړه توګه له دباندنيو منځ ته راغلي حکومتونوڅخه اداره شي، لکه تراوسه چې ورسره بلد يو، چې دا پرته د ولس له پل په پل تخريب څخه بل څه نه وو.

دا هم زما په اند د روِغې لار نه وه.

دلايل به نور هم ولرو، خو اوس به دا پوښتنه وکړو، چې سوله نوڅنګه شوني ده؟

دريم:

سوله بايد په منظم ترتيب شوې وي او منظم ترتيب کيدونکي ډول منځ ته راشي.

خبره په ترتيب شوي اوترتيب کيدونکي کې ده.

که په جنګ کې يوه خوا ماتې وخوري، نود واک ورل و بلې ډلې ته منظم ځکه دي، چې همغه بريالی ډله حکومت جوړوي اوبس، چې دا د واک تسليمي به منظمه وي. او که په څرګنده توګه کومې ډلې ماتې نه وي خوړلي، نو دوي بيا په دې هکله دوه اړخيزه خبرې کوي، چې که نور په جنګ کې دننه واکونه هم وي، د هغوي ګډون به هم اړيين وي، خو نه پرېکنده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبرې به رالنډوو اوپوښتنه به دا وي، چې د افغانستان په دې حالت کې به نو روغّه ځنګه وي؟

جنګ زور اخستی اوعلت يې دا وو، چې طالبان غوښتل چې زيات ښارونه اوځمکې د خپل واک لاندې راولي.

نوزمونږ قضاوت به د زورپه بنسټ وي.

طالبان به څلوېښت يا شپېته زره وي اودولتي ځواک درې سوه زره ته رسيږي.

وړې ولسوالس او شاړ ځايونه به د طالبانوسره وي، خو ټول ستر ښارونه د دولت په واک کې دي.

که هرڅومره ځمکه او خلک طالبان ولري، د حکومت ونډه ډېره ځواکمنه ده.

د جګړې اړخ کې طالبان ترور کې تکره دي، خو په جګړييززور څه نه شي کولی، دوی کوم ستر ښار په ولکه کې نه لري اونه يې راوستلی شي اوکه دا ولري، نو اداره يې تاسي په فکرکې راوستلی شئ.

په هر صورت زما وړانديز دولت ته هم دا دی او زما اند هم، چې طالبان دې د دولت سره روغه وکړي، طالب جنګيالي دې وبخښل شي او خپلو ځايونو ته دې لاړشي، که غواړي په عسکري خدمت کې کار وکړي، د ازموينې وروسته دې دا ده ورته ورکړلشي او په هرډولانتخاباتو کې دې لکه هر افغان د افغان په څير ونډه ولري.

په پای کې يوڅوپوښتنې اود هغوي لنډ ځوابونه:

۱ - خپلواکي اودا خپلواک نوڅوک دی؟

۲ - بلواکي نو بيا څنګه اوبلواک څوک دی؟

۳ - ايا زمونږ قضاوتونه به خپلواک وي؟

۴ - د دې حالت راتک.

۱ ــ ته :

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلواک امریکا ده، چې هم دا کویاو هم دا، خودا همداسېنه ده.

هلته هم د کسانو یا اورګانونوزوردی، چې یود بل په واکوالي کې دئ، دا په دې مانا چې هلته هم هرڅوک خپولاک نه ي.

هلته هم چېټرمپ څه غواړي، موږ یې د منلو او نه منلو په مخامخ بې واکه یو، خو هلته نور خلک شته، چې غوښتني اوکړني ماتوي. و به وایو، چې هرڅه په دې زورواړخ کې هم نسبتي دي.

۲ ــ ته:

موږ په ځانګړې توګه دا دلیک لوست افغانان یا دا زما غوندې له هیواده دباندې افغانان ډېرتینګارکوو، چې دا پلانی د پلاني په واک کې دئ یا زموږسیاستوال بې له امریکا او همداسې دا نور یې له پاکستان څخه څه نه شی کولی او دا په ټولیزه کې همداسې ده.

یو قوم او ولس، چې ځان ته ډوډۍنه شي پیداکولی او هر څه یې له بل وي، نو خپلواکیبه چیرته وي؟

سره له دې هم بیا د هغه هیواد د سیاستوالو ځنې څهپه لاس کې وي، چې له هغېبایدتیر نه شي لکه په دې خبرو کې هم زموږ دولت یا حکومت د روغې جرګې په وړاندې، چې د روغې پرېکړه نه وه، دربدل.

بیا همهغه نسبي بلواکي یا خپلواکي.

موږباید وپوهنیږو، چې کله زموږ اود زورورو ګټې سره شریکې دي اووپوهیږو، چې څنګه له هغو ګډو ګټو موږ ګټه پورته کولی شو.

موږباید زورورته وښوولی شو، چې څنګه او ولې او چیرته مو ګټې سره ګډې دي او څه د دواړو په تاوان دي.

په هیواد کې مو حکومت شته او هغه بیا خپلې ګټې د نورو هیوادونو د ګټوسره ګوډلی شي.

هغې بلې لور یعنې د طالبانو لورته: هغو د یوه با مسئولیته ډلې څخه نه اداره کیږي. نو هلته د بلواکي او خپلواکی پیژند هم باید توپیر ولري.

هغوي باید د ترې مرسته اخستونکو هیوادونوګټې هم په پامکېونیسي او هغوییبیا ددویګټوته په پامکولو اړیین دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ ــ ته:

لنډ: زموږقضاوتونه هم د شرایطو په واک کې دي او باید وي.

۴ ــ ته:

افغانستان اونړۍ: د باندني چې افغانستان ته راغلي، د ترور له امله اودا په دوي د افغانستان د خلکو حق دی، چې له افغانستان څخه ترور ورک کړي. دا جنګ په افغانستان کې د افغان په وژنو نړیوالو راوستی او دوي د دې د منځه وړلوله پاره باید مجبوروي.

ستره غمیزه:

زما جودره بمونووالوزوله.

هلته لرې د شینوارو د هسکي میني د جودرې کلی د کټه-پور غره لمن کې، چې شاته یې تر سپینغر پورې نور غرونه هم جګ شوې په دوه موږو باندې خلک اوسي. ډېر ښکلی ځای دی. جنوب ته یې غر اونورولوروته یې په شنوپټیو دا ځمکه ښکلې ده، وبخښئ، ښکلې وه، چې به دا ښلا هم د غم ښکلا وي.

دا یو کلي دی، هغه زما د مور کلی دی.

مورې! دا ستا کلی وو، دا په تا ګران کلی وو، ورونه د تره زامن اوټول درباندې ګران وو، ته هم ورته ګرانه وې.هغه خو اوس په بمونو والوته، هلته خوستا ورېرونه اوبچیان یې په وینوکې ولمبیدل، هلته خوستا د تره لمسیان ټول د مسجد د خاورولاندې شو،هغوي لمانځه ته تللي وو.

هلته نور تل غم خپله لمن خوره کړه، هلته به نور نه هغه پیتاوی وي او نه هغه ټوکې ټکالې.

مورې تا خو نه شو ژړلی، زړه به دې خوږ، خو اوس زه ستا له پاره هم د هرټکي سره اوښکې تویوم، نور څه مې د لاسه پوره نه دي،همدا ژړا ده.

ما هم ډېر ښه وخت هلته تیرکړی، ماما ګان مې ټول ښه او د خبروخلک وو، ټوکې ټکالې به ډېرې وي، د ژمي پیتاوي کې به مې کله کله زما د همزولو سره اټیران (یوه د سترنج په څیرلوبه ده) کاوه. ډېر هلته تلم، ماما ګان راته ګران وو او زه هم د ماما ګانو کورنیو ته ګران وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې په ورخ مور،په بیلجیم کې وو. د چا تلفون نمرې مې هم نه وې ورې او هغې تختې مې د جال کار نه ورکاوه، د نورې سره مې مزي نه درلودل. په ما زما ملګري اوخپلوان هم ملامت نه دي، ډېرلټ یم او بیکاره. بې پروا نه یم او که ځان به داسې نه ګورم.

په دې ورځ، د جمعې په ورځ مې زما دمیرمن د وراره څخه تلفون واخسته، چې خبرونه وګورم، نو لومړی خبر مې همدا د غمونو لړلی خبر په سترګو شو، چې زما هم د هغو تولو یادونو د مخه تیرېدو سره غبرګې اوښکې بیواکه شوې اود د ې سترغم درد ته یې نور د ودرېدو توان نه لاره.

په داسې یوه کلي کې، چې ولس نه یو کلی دئ څو اویا کسان وژلکیدل اوله څلوېښتو زیان تېپیان خو یوه ډېره ستره غمیزه ده. کلي کې خونورناړینه نه شته، هغوي لمنځونه کول اوښځې خو جماعتونوته نه ځي. څوک چې ژوندي پاتې دي،هغه واړه او ښځې،هغه هم نورې په ژوندیوکې نه ګڼل کیږي. هغه په ژوندینې مړې دي. پلرونه نه شته، چې دوي بیا پلرنی غیږ کې ونیسي او ويې خندوي، خدایه(ج) د دوي ژوند به نوتل ژړاوي. پوښتنه خو نه کوم، ستابنده یم، خو په فکرکې مې دا راګرځي.

خدایه دا مې د مورکلی وو او دا د تنونو ټوټې یې چې خلکو راټولولې، دا مې د مورد تره زامن اولمسیان وو،هغې وريرونه و، د هغې ګران خلک وو، ښه دئ، چې مورمې لا دمخه مړه ده.

خدایه د دې کونډو یتیمانو چغې خو ته اورې او پوهیږې، چې دا زموږله پاره څومره د غمونو ډکې دي.

خدایه ته خوګورې، چې دا سپینپګړي اوتورګړي به څومره دې خپل کارته خوښ وي.

دا کسان، دا د دې کارګروني او امرکوونکې د خپل دوزخ له پاره د سیده تګ لارې پرانیزي. فکرکوم، چې دوزخ به هم د دوي له پاره کم وي، دا انساني فکر دئ او د له غمه ډک فکر.

دا کسان چې دا کار کوي، دا څوک دي؟ د سپینې پګړئ وي اوکه د تورې، دا همغه د یوه خره غوږونه دي.

دوي ته چې داسې کارونه کوي د ویلو څه نه لرم، داسې د هغوي د شان سره مناسب څه مې خیال ته هم نه شي راتللی او د حیواناتو سره پرتله کونه یې حیواناتو ته توهین دئ، دوي توهین کیدلی نه شي،دوي له توهینور اخوا دي،نه پوهیږم، چې دوي به نوڅه شی وي. خو لویه څښتنه په ډېره بخښنه زه خو له تا د پوښتنې حق نه لرم، خو دا مې په زړه کې ګرځي، چې:

ایا دوي هم   اشراف المخلوقات دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما یواځې یو کار د لاسه پوره دی، چې هغه مې ماماګانو ته دعا ده. لوی څښتن دې د ټولو شهیدانو د فردوس جنت په برخه کړي، تپیانو ته دې روغې ستې ورکړي، د ټولو شهیدانو کورنیو، زماګرانو مانیګانو او ترورانو ته دي لوی څښتن اجرونه او د زړه صبر وکړي.

خدایه (ج) ته پوهیږې موږ‌خو(ستا پیدا) نه پوهیږو

د جادو جام

په لار روان وم ، د خپل خیال سره لاس په ګریوان . وې می دا خوبونه نه ریښتیا کیږي. ددې خوبونو ریښتیا کول خو ستا کارنه دی، دا خوبونه په ځانګړتوب نه شي ریښتیا کیدی. دا جګړه ځما او ځما د خیال سره جدي شوه، خیال می وې چی ته دې خپل خوبونه ګوره د بل چا سره ستا څه غرض نه شته، هرڅوك خپل خوبونه لري، نو هرڅوك او خپل یی کار .
زه د خوبونو د ریښتیاکولو په پلو وم په لار راون او سملاسي مې فکر شو چي زړه مې له لاسه کلك ونیولم او راکش یی کړم.

وې چی دلته ورځه، خوب دې د جادو په جام کی وګوره.

ما خپلی پښی کلکی کړې، وې می چی نه، دا هم ځما خیال او خوب ته کوم ځواب نه لري. خو زړه همداسی له لاسه کلك نیولی او د جادو جام ته می راکاږي.
ګورم چی د پاسه له مغزو غږ راوشو، چی پام کوه، زړه باچا دی ، څوك یی خبره بي له سزا په ځمکه نه شي غورځولی، نو پښو ته دې په هغې لور حرکت ورکړه، چی دې زړه هلته راکاږي.
د داسی لږ وخت وروسته ما چي خپل خوب د جادو په اول جام کي وکوت نو داسی لږ څه تت ښکاریده، څه ترې نه پوهیدل کیده، نو بیا می زړه دوم جام ته وروهڅولم او وې چی نااميدې هم ناکامي ده، بیا دې خوب د بل سحر جام کي وګوره .
ما د باچا خبره، چي مغز مي ورته پام راګرځولی وو نه شوه ردولی، نو په بل جام کی می خپل خوب وکوت. ګورم چي راته وایي چي ستا ژوند خوب دی او ته مین یي په خیالونو، ځه ورځه هغه کوه چی څه کوی شي، چی خوبونه او خیالونه دې ریښتیا شي.

د بل کړه وړه ستاه کار نه دی دا خبره پریږده چي» که موږ داسی کړي وی او یا داسی ، نو داسي به شوی وی« بلکه هغه څه وکړه چی پخپله څه کولی شی. داپرمختګ دی ، دخوبونو د ریښتیاکولو په لور او بس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بون د پوهنتون روغتون د زړه او رګونوځانګه
۲۶ جولای ۱۹۹۸ المان بن

میرمن می د زړه عملیات کړي او زه ورته په کوټه کی ناست یم. د اکسیجن د بوتل شرار دئ او میرمن می د خبرو نه ده. ښاپیرئ (زما د میرمن نوم دئ) غوښتل چی اوده یا بیده شي نو ما ورته د کاغذ ځپونی په سترګو واچاوه) د ښاپیرئ دا خوی دئ چی اوده کیږي نو سترګی په ځپوني تړي(چی رڼا بنده شي او ښه خوب وکړي. مانو کلم او کاغذ راواخسته او د افغانستان په جنګ او روغه می په لیکلو پیل وکړ. په همدې وخت کی چی په افغانستان کی د مرګ او ژوبلی په فکر کی وم او ددې په بیان می د کاغذ سپین مخ توراوه نو دې خپل حالت ته می فکر شواو دا فکر می بیا په هیواد کی ځوانانو، پیغلو او ځوانو واده شو افغانانو او میندو او پلرونو ته شو چی زه په داسی حالت کی چی د ښاپیرئ عملیات د خدای (ج) په فضل ښه تیر شوي ځان داسی حس کوم نو هغه په هیواد کی موچی په هیوادوالو تیر شول اوتیریږي، هغه به څومره دردونه وو او دا چی لاتیریږي نو دا حالت به څومره دردونکی وي. ځموږ هیوادوال به د څومره ارمانونو سره له دې دنیا تللي وي او د څومره ارمانونو سره به دوي دې بدبخته ژوند ته دوام ورکوي او یا به دا ارمانونه د توپ ، ټوپك او راکټونو ګولیو لاندې فاني دنیا ته د ځانونو سره وړي.

زه غواړم چی دا راپیدا شوی احساس می د هغه عمل په بنسټ وڅیرم چی زه ورسره مخامخ شوم. دابه د پښتنولی یا ځموږ د کلتور سره شاید مناسب نه وي خو زه نه غواړم چی دا زما د پاکی مینی احساس د جهان دویرې یا بهتره د پروپاګندې د ویرې پټ او د ځان سره و هغه جهان ته یوسم . زه ځان ته د خوشال خان خټك د لاندې بیت په بنسټ جرآت ورکوم او ددې لپاره چی ځان راته بی غیرته ښکاره شي ، ځان د ډار څخه ځغلوم.

زه خواشال کمزوری نه یم چی به ډارکړم په ښکاره ناري وهم چی خوله ئی راکړه

رښتیا چی زه خپل اصل مطلب ته راځم نو خپل ځان لږ معرفي کوم. زه د یوپنځوس کالو یم او ښاپیرئ د یو څلویښت کلونو، دواړه د پاسپورت له مخی. د ښاپیرئ عمر خو زیات نه دئ او ځما په عمر کی زه شك نه ګنم مګر د شواهدو او اسنادو له لور ئی راته نور خلك زیاتوي .موږ دوه اتلس کلن اولادونه لرو چی ځانګه او اباسین نومیږي دوي غبرګوني دي. دا په دي وښایم چی ځموږ د ژوند دوه په درې او د نیمائی څخه زیات تیر شوی او د هغو سره چی ځوانان دې ځانونه نه مقایسه کوو او نه مو د میني احساسات دومره ځوان دي چی د هغو سره ئی د تلي په انډول کی واچوو (په ځوانئ کی مینه ځوانه وي او بیا د وخت په تیریدو سره مینه عادت شي چی بی له دې عادت هم ژوند خپل مفهوم لکه په ځوانه مینه کی د لاسه ورکوي). دا چی زه ئی بیانوم نو نسبتآ زاړه احساسات دي نو تاسو فکر وکړئ چی د ځوانو دا د مینی ځوان احساسات به څومره لیوني، ګرم او دردونکي وي.

اوس نو راګرځم خپلی اصلي خبرې ته او نور اوږد په دې احساساتي خبرو د کاغذ په مخ کرښی نه راکاږم .ځما میرمن چی د زړه د عملیاتو وروسته ـ عملیاتو پنځه ساعته دوام

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړ او یوه ورځ هم په انتنزیو شتاځیون کی- د روغتون د زړه او رګونو عادي برخی ته راوستل شوه نو زه ورته د دوه بجو په شاوخوا کي وګوتی ته چی یو نفري وه رانوتم، د ښاپیری په سترګود کاغذ ځپوني پراته وو. ما په ټنده دوه واره ښکل کړه او د کاغذ ټوټی

می ئی د سترګو لرې کړې. یو ځل می بیا هم چی دې سترګي راوغړولی په ټنده ښکل کړه او د کټ ځخه می لږ فاصله ونیوله. ښاپیری ماته سترګي راوغړولي او غوښتل ئی چی ځه راته ووائي خو د زوره ئی پوره نه وه نو په پوره تکلیف ئی په ګوته ایشاره وکړه چی ور نزدې شم . ښاپیری بیا هم ځه نه شو ویلی خو په لاس تکړه وه او په خپلو شونډو ئی ګوتی کیښودلې. زه نو باید دستي پوه شوی وی او په خوله می په پوره لیونی مینه ښکل کړه او دستي مي په سترګو کی - نه پوهیږم چی د خوشالی او که د خپګان - اوبه راپیدا شوې(دا راته په دې وخت کی سخته ښکاره شوه چی اوښکی ولیکم، ځکه چی ځموږ په کلتور کی خو د نر په سترګو کی باید اوښکی راونه کرځي) .
ددې لپاره چی ښاپیری پوه نه شي نو د کوټی دستي برنډې ته ووتلم (هره کوټه و شاته برنډه لري او ښه د کښیناستو ځای هم) هلته می د سترګو اوبه داسی ناشکه غونډې وچی کړې چی ښاپیری دا ځما د مینی لیونی شوې اوښکی چی پېښتون ئی باید توي نه کړي ونه ګوري. دا چی دا ټول حالت د طبعي ناروغی باعث او پوره د کنترول لاندې دی، دومره تاثیر لري نو هغه په ګولیو او راکټونو چی لګیدلي او لګیږي، د کومو لپاره چی نه ډاکتر شته او نه روغتون، د هغوي او د خپلوانو حالت خو فکر کوم چی ځوك د کلم په ځوکه نه شي ځرګندولی. دا چی دا سهولتونه دلته ځموږ لپاره شته او دا ځموږ برکت نه دی نو دا فکر- په همدې حالت کی چی د افغانستان د روغي په هکله په الماني ژبه می د المانیانو لپاره لیکنه کوله -نور هم ما سره قوي شوچی داچی انسان یواجتماعي ژوی دی او د اجتماع ځخه دباندې ژوند نه شي کولی نو لکه چی دلته نورو ځموږ مسئولیت په غاړه اخستی، موږ هم باید ځانونه مجبور وګنوچی د هیواد دخلکو لپاره چی دا اتلس کاله د راکټو او توپونو ګولیو لاندې مري او یا په ډار ژوندکوي، مسئولیت اخستلو ته ځانونه چمتو کړو.

لکه ځنګه چی دا نړی مجبوره ده او افغانانو ته د ژوند امکانات برابروي او دا مسئولیت ئی په غاړه اخستی نو دا موږ افغانان او بیا هغه افغان چی لیك او لوست ئی کړی نو د هیواد د خلکو لپاره پوره مسئولیت لرو، ځکه چی دا ښونه موږ د ملت په پیسو کړې او دا قرض باید ادا کړوکه نه نو دا پوښتنه خو باید له موږ نه وشي.

که ځوك غواړي چی د بل په درد پوه شي نو باید خپل درد ته - که ځه هم د پرتلې نه وي- متوجه شي.

د هغو هیوادوالو په افتخار چی ځموږ سره یی ځانونه ځموږ په درد کی شریك کړي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړښت ته

دا چې زه کله کله وايم چې زوړ يم، فکر کوم چې ګونډې دا ټوکی دي او تواضع. داسی فکر نه کوم چې ګونډې زوړ يم، داسی فکر نه شم کولی چې ځواني را څخه تللی، داسی

استعداد زه هم په ځان کی ګورم چې فکر وغولوم. دا استعداد په هرانسان کی شته او هر انسان د خپلی ګټی لپاره د واقعيت څخه خپل فکر ځغلولی شي.

زړښته !

زه له تا څخه نه ډاريږم ، راځه ! زه چې وغواړم تا نه درك کوم، دا تجربه می د کوچنيوالی د ځان سره روزلی چې څه می ښه نه راځي، يا د څه چې ډاريږم هغه جدي نه نيسم، مګر درباندې پوه يم چې ګير دې يم او خلاصون در څخه نه شته، خو تر څو چې زه د فکر کولو توان لرم او زده کړه کولی شم، ځان هم ځوان احساسوم . دا که زده کړه وي، که د خلکو طبيعت، کتاب او يا د ژوند تجربه وي، فکر ځوان ساتم، ته می ترڅو چې فکر له کاره نه شی باسلی، زه تاته نه تسليميږم. که بدن می له حرکته وباسی، لټ می کړې، له منډو رامنډو می وغورځوې، تاثير دې نه قبلوم، ځکه چې فکر کوم او فکر روزم، تاته نه غواړم چې وخت ولرم، له تا غواړم چې وتختم، بدن می تاته تسليم دئ مګر کوښښ کوم چې په احساس او فکر می بری ونه مومی.

نه ! داسی نه ده! په احساس او فکر می نه بريالی کيږې، جوارګرنه يم چې تاسره په دي شرط کيږدم خودا ځما له تا سره وعده ده .زه لا خوبونه لرم، د هيواد لپاره، د هيوادوالو لپاره او همدارنګه د ځان او خپل ژوند لپاره، چې ددې لپاره بايد ځان ځوان حس کړم او فکر ځوان وساتم او دا قدرت بايد ځان کی وبولم چې په دې کړاوونو بريالی کيږم، خوبونه می خوبونه نه پريږدم، ددې لپاره می ډير وخت تير کړی، دامی ژوند دئ، ددې د سرته رسولو لپاره ستا په مقابل کی هم مبارزه کوم، تر څو می چې تا فکر له ځوانی نه وي غورځولی، خو زه په دې فکر نه يم چې ګونډې ته به ځما په فکر بری ومومی، ځکه چې ځما فکر له دې هيلو او خوبونو څخه نه شي تيريدلی او ددې هدف په لور به روان وي . که د لاسونو، پښو او نور بدن څخه دا قدرت ووت نو فکر به همدا نارې وهي چې هدف ته رسيدلو لپاره کلك همت، وايي چې کلك عزم غرونه ړنګوي، نو ته! زړښته ! بايد په دې باور ولرې چې ستا زور هم ځما په عزم، خيالونو او خوبونو نه بريالی کيږي چې هغه ځما هيلی دي او زه د هغو لپاره ژوندی يم. فيلسوفان وايی چې: تر څو چي انسان زده کړه کولی شي، ځوان دئ او همدارنګه وايي چې د انسان اخرنی زده کړه مرګ دی. نو ته! زړښته!

ځما په فکر هلته بريالی کيدی شی چې مرګ تا ځما له فکر سره غبرګ خاورو ته وسپاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

په المان کې د ژوند یوه لحظه   جولای ۱۹۹۳ ع کال

۷۵

د اوړي د رسختې ورځ په یوه صافه هواکی د غرمې په وخت می یوه چکر ته زړه وشو. دکور څخه ووتم. د زیگ خوړ په غاړه مي زړه وو چې وگرځم او د خان سره چرت ووهم. پوهیږو چه که په اروپا کی د ډیر وخت راپه دیخواهم اوسیږو مگر چکر مو ددوي د چکر سره فرق لري. دوي چی چکر ته ووځي نو یا د کار او د کار د موفقیت په فکر کی وي او یا د نورو پرابلمونو په هکله فکر کوي، چی دې تمدن ورسره مخامخ کړي، یا په تیره رسختې فکر کوي چی څنگه تیره شوه او یا د راتلونکی رسختې په هکله فکر کی وي چی څنگه باید تیره شي.

مطلب مي دادئ چی ددوي فکر یا د سپورت په هدف وي او یو فکر کوي. دوي چرت نه وهي د خیال په دنیا کی نه غرقیږي، فقط په ریالستي جهان او ریالستي اینده کی فکر کوي. دا چی دریمه نړۍ څنگه بد بخته ده ، ددې نړۍ خلك څنگه په راکټو او توپونو یو او بل سره وژني داد تلویزیون له لارې گوري.

دوي د خبرونو له لارې دې ته متوجه کیږي چې څنگه د یو اولس او یو ملت خلك یو او بل سره وژني او بی گوناه خلك په وینو کې لمبیږي. دوي طبعآ دې بد بختیو باندې ډیر متا ثر کیږي، زړه سوی یې ډیر دی مگر دا بدبختي د خپل اولس او ځان څخه لرې گوري. دا درد چې موږ ئې حس کوو دوي یې نه شي حس کولی.

هغه ځوك چې په راکټونواو توپونو مري، هغه ددوي ورونه وریرونه او خپلوان نه دي، هغه په لرې ځاي کې انسانان دي چې د بد بختیو سره لاس په گریوان دي، هغه کورونه چې کنډوالې کیږي هغه ددوي نه لرې په یو بل ځاي کې دځه بدبخته خلکو دي .که ددې جهان ورانونکو خبرونو اوریدلو وروسته ددې بیچاره او بیگوناه خلکو لپاره بسپنه وغوښتل شي نو هغه دوي په پوره اخلاص کوي او په خالي وخت کی ددی دردونکو موضوعاتو سره تماس نه نیسي.

په اروپا او امریکا کې خلك په عصري امراضو مري، منځنی ژوند ۷۵ کالو ته رسیدلی او څموږ د خلکو ژوند دجنگ نه لا دمخه د څلویښت کالو زیات نه وو. دوي ژوند کوي او موږ مرگ ته منتظر یو. د نازو انا د شعر په اساس که ددوي ژوند د نرگس په څیر یوه خوله خندیده وي نوځموږ ژوند یوازي د خولی جینگول دي او بس

سحرگه وه د نرگس لیمه لانده   ځاځکي ځاځکي ئی له سترگو څڅیده
ماوې څه دي ښکلیه گله ولې ژاړې   ده وې ژوند مي دی یوه خوله خندیده

دا اوس د خپل چرت څخه ووتلم. پرابلمونه مي سره ډیر یوځاي کړل، څما اصلي خبره په اروپا او اروپایانو کې نه بلکه په ځان او خپل هیواد کې ده. د انو څما د خیال په باب څما وروستي فکر وو چې د سریزې په توگه مي ولیکه او اوس د اخري فکر څخه و اولي خیال ته راځم .ما دا چکر په داسې وخت کې پیل کړچې ځوي مي په کمپیوتر لوبې کولې، لور مي هم ددرس سره مشغوله وه او میرمن مي مړۍ پخوله چې د پخلنځي څخه د مسالو بوي خوت لکه د هر افغان په کور کی که د سوپي په پیسو هم ژوند کوي)دلته می مطلب د سوال پیسی دي چی دولت یی راکوي(او که د خپل کار په پیسو، خو د پخلنځي څخه به د زنکیو اونورو مسالو بوي پورته کیږي .د زیگ د خوړ څلور خواو ته ډیرې په زړه پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

منظرې دې مګر موږ افغانان ددې منظرو کتلو ته د خيال او چرت څخه نه شو راوتلی او ټول چرت مو همغه د هيواد په جنګ اوبدبختيو کې وي. ځما هم د نورو افغانانو غوندې همغه چرت دی چې په هيواد کې مو په شدت راکټ وريږي، بيګوناه انسانان مری، کورونه کنډوالې کيږي او نور افغانان هم بې وطنه کيږي. نو کله سړی د خپل هيواد

دروغې په فکر کې شي او کله سړی داسې ناميده شي چې ګوندې هيواد مو د هميشه لپاره د لاسه ورکړ. وطن ته د تګ جرآت هم نه شته او امکان هم يا په بل عبارت موږ دا دلته افغانان د مرګ څخه هم ډاريږو، ځکه چې موږ جنګيالي هم نه يو چې پخپله يا په بل چا ځانونه وساتلي شو. زه خو د وژلو جنګ څه کوې چې د هغه لږ غوندې جنګی خبرو طاقت هم نه لرم .دا خيال چې سړی ليکي نو کله کله فکر پکې کوي او غواړي چې د نااميدی جهان څخه راووځي او په فکر کې شي: که چيرې د ا د اروپا او امريکا افغانان د افغانستان ګاونډيو افغانانو سره يوځای شي نو کولای شي چې دروغې لپاره څه وکړي .په هر صورت ، ځموږ د افغانانو چکراو په دې اساس چرت وهل نو سړی نور هم خپه کوي. د زيګ خوړ په غاړه چکر کی ګورم چې يود اوبو خالي ځای مې د اونو سره جوښت په سترګو شو.

ګټې او شګې وچې او د کښيناستلو وې. ما د ځان سره دستي وپتيله چې دلته په دې ګټو کښينه، دا د اوبو ځپې به دې تر يوې لحضې د پريشانی څخه خلاص کړي او فکر به دې ارام شي. داسې ويل کيږي چې ځوك د روانو اوبو په غاړه کښيني ، پښې په اوبو کی کيږدي، د اوبو شرار اوري او ځپو ته يې ګوري نو فکر) بهتره چرت (يې د نوروپرابلمونو څخه اوړي. دا نو په واقعيت کې داسې ځای وو چې يو ليکوال او يا بهتره يو شاعر به د يوې ادبي ټوټې لپاره الهام ترې اخستی وی. زه نه شاعر يم نه ليکوال چې د زيګ د اوبو دا نازك شرار د ليلي د ګنګرو د شرنګارسره او د اوبو دانازکې ځپې د ليلی د زلفو د ولونو سره تشبه کړم چې يو ښه عاشقانه شعر او يا په زړه پورې ادبي ټوټه ترې راوباسم .

ما ځان بيا دچرت څخه و يوست غواړم چې بيرته و خپل چرت ته راشم. د زيګ د خوړ په غا ړه په همدې اميد وم چې ارام وکړم او د ا د خيالي دنيا څخه چې فقط دبد بختي او پريشاني ده وتښتم. يوه لحضه نه وه وتلې ، بيرته مې دې ته رافکر شو چې خيال بيرته د وطن همغو راکټونو او توپونو پسې تللی چې بيګوناه او د خدای)ج(غريب انسانان وربانډې وژل کيږي چې نه يی دا د خدای)ج(په دا لوي جهان کی ځوك په چرت کې دي او نه يی ځوك غمخور شته او د قاتلانو د توپونو او راکټوخوراك ته بې د کومې دفاع څخه تسليم دي .موږ نو په داسې مرحله کی قرار لرو چې نه د اوبو دا شرار او نه دا نازکې د اوبو ځپې موږ دې وطن په مينه ليونی شوی چرت څخه راګرځولی شي. دا فکر دومره ليونی دی چې د زيګ د اوبو د رزار او د نازکو ځپو دا زولنې ئې نه شي راګرځولی. ماته په همدې لحضه کې هغه د پښتو لنډئ را په ياد شوه:

که فکر بند په زولنو کړم چې رانه خلاص شي برابر اشنا ته ځينه.

ډاکتر ماخان ميری شينواری

سيستم څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجازه دي وي،چي دا يو وی يعني سيستم، چې ټولپوهيدونی دی، خو بيا هم له تاسو سره کړ روښانه کړم. دې ته له دې امله راوهڅيدم، چې وګورو، دوي يا دا پرمختللي نړۍ هر يو وی- چې فکرکيږي، دا خوروښانه دی- څومره څيږي او روښانوي.

سيستم (زوړ يوناني وی σύστημα sýstēma د ډېرو يوګونو برخو څخه يوځای اينوولشوی ټول) په ټوليزه توګه رابندوړ پيداښتي يا هنري ،، جوړښت،، په نخښه کوي يا په ګوته کوي، چې له بيلابيلو برخو څخه جوړ دی، کوم چې د ټاکلو منظمو اړيکو په بنسټ يو له بل سره د ګډ ټول په څير راوړلکيدی شي.

د دې وی يا کليمي يووااليز پيژند نه شته، ځکه چې د هر مسلک له مخې يې پيژندورکول توپير لري. په دې پسې نو دا مخ ته تللي غونډاله د يوه خوراغتې کړ پروېښوني يا - - ونوالي په موخه يو ذهنيت دی. د يوګونو پارامترونو لاندې روښانه ونه کيدونکې ده.

- فضايي يا / او د يوه سيستم وختيزې پولې کيدی شي د هغه تنيزوالي يا د ټاکلو توانونو له لارې فزيکي روښانه کړای شي يا تشريح کړای شي(ريښتوني/مادي/ ټاکلي سيستمونه) – يا سوچه انديز يا فکري جوړشوي، موخه-چوپريز (د موخې په چوپړ کې) پيداښت يا طبيعت وي(اديال يا خيالي/ نه مادي/ نظري سيستمونه).

پيداښتي – يا طبيعي سيستمونه:

ټول پيداښتي سيستمونه په ريښتوني پيښ(ريل يا واقعي) سيستمونه دي، چې د موخه-وري له انسانپيداکوني anthropogenenاغيزې پرته منځ ته راغلي او ځان پخپله ساتونکی يا خپلځانساتونکي دي.(بيلګه: Quantensystem , Atom, Molekül, Lebendes System

(, Zelle, Organsystem, Psyche, Ökosystem, Planetensystem

مصنوعي يا هنري سيستمونه:

مصنوعي يا هنري سيستمونه هغه دي، چې د انسانانو له خوا په کې فکر شوی او جوړ شوي وي. دا کيدی شي مادي يا نامادي پيداښت وي، خو زيات وخت دواړه سره يوځای کوي. د دې په منځ کې سړی (ريښتوني) تخنيکي سيستمونه (بيلګې: کارالات، ماشينونه، شميرونی(کمپيوتر)) سوسيال يا ټولنيز سيستمونه (سوسيال ګروپونه، کورنی، نژاد،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولني، عقيدوي ټولني) او سوسيالتخنيکي سيستمونه (بيلګې: معلوماتي سيستمونه، انټرنت يا نړيوال جال).

يو ګډوله له پيدېښتي او هنري يا مصنوعي ريښتوني سيستمونو بيوتخنيکي سيستمونه (بيلګې: مالساتنه او مالروزنه، پاکی جوړښتونه(کاناليزايشن)، مصنوعي زړونه) او

٧٨

سوسيال ايکولوژي سيستومونه انځوروي (بيلګې: کلتوري کرنيزي ځمکې، ساتنچاپيريالونه)

-- مادي سيستمونه هر يو يې د خپل ډول له مخې د هغه د چاپيريال په ښکاره - ، بند – او رابند سيستمونو وېشل شوي. سيستمتيوري د بنسټوپير لرونکو سيستمونو جوړښتډول او خوزښت يې د څېړنې لاندې نيسي.

نامادي يا ناشييز سيستمونه ځانله او ځانله مصنوعي جوړشوي، فکري سيستمونه دي، چې بې له انسانه ،، ټيله شوي،، له لارې کوم ديناميک نه راپيداکوي او شتون يې د مادي سيستمونو په واک کې دی(بېلګې: د کلمو سيستمونه، کواورديناتسيستم، د اکسيومونو سيستم، مودلې او تيوري).\

د يوه سيستم جوړښتوټې(توکي، برخې) داسي ټاکلکيږي، چې يو له بل بيلابېلي يا رابندې، بېلابېلي دندي يا پوښتني په سيستم کې پوره کړي. په ختة کې هر په خوښه ريښتونی(ستورو، ونو، غړو، جوړښتبرخو) يا فکر پرې شووالات (غږونه، نخښې، زېرندې، سيمبولونه) د يوه سيستم برخه کيدی شي.

يو سيستم کړی شي برخسيستمونه ولري او هم پخپله د يوه پراخ سيستم(Supersystem) برخسيستم وي.

زه خبر شوم، چي د نومبر په ١١ ، ٢٠٠٦ ز کال په بلجيم کې د ننګيال په وياړنه يوه ورځ لمانځل کيږي، نو ما دا ناوخته ونه ګڼله، چې دا ليکنه، چې پخوا مې د ننګيال د مرګ د لمانځنې په هکله د کولن ښار کې لوستې وه ګرانو هيوادوالو ته د لوستلو لپاره وړاندې کوم٠

د شاعر غوره والی

د مرحوم ننګيال د مرګ په درنه غميزه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

المان ، ۱۸ . ۵. ۱۹۹۸ ډاکتر ماخان میرې شینواری

درنو میرمنو! ښاغلو! او ګرانو هیوادولو!

د هرڅه له مخه، هیله ده چی ځما سلامونه ومنۍ .دا چی زه نه شاعر یم، نه لیکوال او سره له دې هم ځما خبرې چی ځموږ د هیواد د نامتو او ځوان شاعر مرحوم ننګیال د

۷۹

مرګ د غمیزې په هکله، چی ځوان راڅخه لاړ او یا»اوس دنیاته راغی«، اورۍ، د زړه له کومي خوښي کوم.

دا وینا چی د مرحوم ننګیال د مرګ په غمیزه کی کوم، که د فرهنګیانو او شاعرانو په څیر د لوړ فکر او ژور خیال نه وی راوتلي، نو د یوه شمیرپوهنې یا ریاضي مسلکه په څیر د لیوني فکراو ترور خیال خو ضرور راوتلی چی سملاسي به ترې دا نتیجه راوباسۍ. دا چی زه په دې ستره غمیزه کی شوونی ونډه لرم، ددې ځوان شاعر ژوند او دده په زړه پورې شعرونو دې ته نه یم راهڅولی .

زه چی خبر شوم چی د مرحوم ننګیال د مرګ په هکله د غمیزې ورځ د » افغانستان کلتوري ودې ټولنه« ددې شاعر په یاد، د شعر او ادب په رڼا کی، یادوي، د دې لارې د دې سترې غمیزې له امله خپله خواخوږې هیوادوالو ته وړاندې کوي، نو لږ د چرت سره مخامخ شوم او دا د تشویش په شکل چې دې تشویش په دې غمیزه کی خپله فعاله برخه اخستلو ته راوهڅولم .

هر انسان ځانګړی مخلوق دۍ نو فکراو علایق یی هم یو د بل سره توپیر لري. ځما زیاته علاقه د ورځنی پیښو سره ده، نو له دې امله ماته فکر ودرید، چی ځموږ په هیواد کی خو د وینو رودونه روان دي، د خلکو په ګریوانونو - که څه هم انارښي له منځه تللی - اوښکی په سیلاونوتوییږي، هره ورځ مو په شهیدانو هدیرې ډکیږي، د کونډو یتیمانو چغی مو اسمان ته خیزي، چا یی د نوملو او نا نوملو نوم په دې ډول وا نه خست، نو دا څنګه خبره ده چی د شاعر د مرګ غمیزه دې داسی په یاد شي؟

ما له ځانه پوښتنه وکړه چی ایا شاعر د نورو انسانانو یوځانګړی مخلوق دۍ چی د مرګ په یاد یی شاعران او ادیبان د شعر او ادب په دنیا کی ژاړي؟

زه دې تشویش مجبور کړم چی فکر وکړم او لاملونه یا علتونه یی وڅیړم. مجبور شوم چی کوښښ وکړم خپل لید تیز او ژور کړم. دا فکر او خیال می چی هرڅومره د خیال په دنیا کی ځغلاوه اوددې ورځی د ویر ټول اړخونه می څیړل نو د ځان څخه می وپوښتل چی ځما لپاره نو شعرڅه ترپیو هیدنه یا مفهوم لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ايا دا شعرونه ځما د ژوند په خيالاتو کی ځانګړی ځای لري او که همداسی خبرې دي چي په رنګينه کليمو کی ويل شوي، په خپله لار ځي او که په ما کومه ځانګړې روحي اغيزه لري؟

زما په نظر په هرڅه چی څوك قضاوت كوي نود هغه شي اغيزمنتوب بايد اول په خپل ځان وڅيړي. زه احساساتي يم ، د احساساتي شعرونو د تاثير لاندې زيات راځم، په دې اساس می د خپل احساس د نوروانسانانو د شاعر د ځانګړتوب پوښتنه وكړه.

۸۰

ددې لپاره چی دا راو سپړم مجبور شوم چی د فکر تيغ د مغزو په سوان تيره کړم، د شاعر د تيز ليد فکره راوتلي شعرونو لړمون راوسپړم چی د شاعر د يار د خياله دا د غمه شين زړه په تيز ليد وڅيړم. د شعور دام د احساساتو په اعصابو وپيلم، د شاعرد ژور ليد شعرونو درياب ته واچوم چی د شاعر په مسته مينه لوي شوي کبان د سين له ژورې راپورته کړم او يا راپيدا تشويش لامبووهونکی کړم چی د شعور په رڼا کی د شاعر د شعرونو ډنډ کی غوپه شي، هلته د شاعرانه خيال او احساساتو صدف له سيني يو څو د شاعر د مينی مرغلرې راوباسي . دا لاس ته راغلي د شاعر کارنامی د اخلاص، مينی او نيکو احساساتو په بنسټ، د سپين کاغذ په پاك مخ د خيال په قلم د زړه د وينو په رنګ د مرحوم ننکيال دروح لپاره يود ګلونو اميل انځور کړم او خپلي د ميني مرغلرې پرې وپاشم .ځما دا اوږد فکر او خيال په سره سينه خوږه مينه او ستره حوسيله د نيکو هيلو په ډالی کي د هيوادپالو شاعرانو په افتخار، نه د شاعرانو غوندې کليماتوکي چی دشاعر د پاکی مينی او نيکو احساساتو مرغلرواميل کی پيېيل شوی، غواړم ستاسو ګرانو هيوادوالو ددې سرې سينی او د خيالاتو غاړې ته چي ځماد سرګردانی ميني او ليونيو احساساتو- نه په مرغلرو- اقلاً په مشکنو پيېيل شوې اميل واچوم. ددې لپاره چی شاعر د نورو توپير کړو نو يو ځو مسلکي خلك څيړو.

وينستن چرچل ددپلومات په هکله وائي: »ښه دپلومات هغه څوك دی چی څه نه وايی دوه واره فکرکوي».

سياستوال هغه څوك دی چی پرابلمونه پيداکوي، بيا ددې پرابلمونو اوبيلارې يا د حل لارې پيداکولو په اساس خلك ځان ته رابولي او طبعآ د قدرت ليونی دی، پاچاهي غواړي.

فيلسوف هغه څوك دی چی د هر شي هر کړکيچ او هرې پيخی په علت پسی ګرځی او ريښی يی څيري. فيلسوف هميشه په دې فکر دی -په ساده ډول ئی وايو- چی ايا هګۍ مخ ته ده او كه چرګه؟

يعنی دی د مادې او معنی په درياب کی غرق دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اروابناد ډاکتر ستوري په یاد

ډېرې درنې اغلې مېرمن ستورې (خانې خور)، په پښتنو مین زموږ دروند مشر محمد افظل خان خان لالا(چې د لرې پښونخوا څخه راغلی، ښه راغلاست) ، د پښتون ټولنیز اولسولیز ګوند د مشرانو د جرګې غړو ډېرو درنو اغلو او ښاغلو!

٨١

اروابناد ډاکتر کبیر ستوری د ممتازو شاګردانو په ډله کې د رحمان بابا له لیسې څخه جرمنی ته ر اغی٠ ما دا بخت لروده، چې ما او ده د رحمان بابا له لیسې څخه را په دیخوا سره پیژندل او د اتریش او المان افغانانو ترمنځ هم اړیکی پوره شته وې.

دا دې په ګوته وي، چې موږ څو افغاني زده کړي اتریش ته لاړو ، دا چې په المان کی د افغانانو ډله زیاته وه، نو موږ به په کال کې څو واره د ټولنو ګډوغونډو لپاره المان راتللو.

په المان او اتریش کې د افغانی زده کړو ټولنی جوړې شوې موږ په اتریش کې د ١٩٦٧ ز ک په پیل کې ټولنه جوړه . دا افغاني ټولنې بیا د اروپا سراسري ټولنې کې سره یوځاي شوې، یانې په ګډه مو یوه اروپایي د افغانانو سراسرې ټولنه منځ ته راوسته او ګډ کار ته مو دوام ورکړ٠

په دې ټولنو کې د اروابناد ډاکتر ستوري ونډه غوره وه٠ د دې ټولنې پسې بیا په المان کې د پښتنو او بلوڅو ټولنه جوړه شوه، چې ددې ټولنې په جوړیدو کې همې د ډاکتر کبیر ستوري ونډه بنستیزه وه او په وروسته وختونو کې بیا د ډاکتر کبیر ستوري په نوښت د پښتون ټولنیز اولسولیز ګوند بنسټ کیښول شو، چې دی یې تر پاي مشر پاتې شود ډاکتر کبیر ستوري سره زما ناسته پاڅه له هغه وخته، چې زه په ١٩٨٨ زک پیل کی المان ته راغلم نوره هم ژوره شوه٠ ما په هرڅه کې د اروابناد ماما سره مشوره کوله، چې خورا ګټوره به وه٠ موږ یو بل سره د المانې لغاتو په ژباړه کې هم پوره ګډې خبرې درلودلی او هڅیدو، چې المانې لغاتو یا وییو ته اړونده پښتو وییونه یا لغاتونه پیداکړو٠ دې ته اړتیا وه، ځکه چې موږ دواړو په پښتو لیکنی کولې، چې رانیووني یې المانې کتابونه وو او کله کله به کډ سوچ ته اړ کیدو٠

موخه په پښتو پوهنیزې لیکنې وې موخه دا نه وه، چې ګوندې پښتو دې سوچه شي، چې دا کار شوونی هم نه دی٠

اروابناد ماما ته هم دا روښانه وه، چې ژبه سوچه کیدی نه شي٠ ژبه پوهنیزه کیدی شي، چې دا موخه باید د هر پښتون وي٠ او د پوهنې پښتو کېدنه یا په ښه توګه : پښتو پوهنیزه کېدنې څخه موخه د پښتو ساده کېدنه یانې پرې زر پوهېدنه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اروابناد ستوري به ویل، چې که د بوي نوموني لپاره به څو الترناتیو شته وو، نو ده به بیا په کور کي پوښتنه کوله، چې په کوم وي(لغات) په کور کې څوک ښه پوهیږي، نو بیا به یې همغه نوم ټاکه.

اروابناد ډاکتر ستوري د پښتوژبې په نړی کې ځای لرلو لپاره دلته المان کې هم زیاتې هلې ځلې کړي او په دې بریالی شوی، چې په المان یا کم له کمه په نورد راین وستفالن کې پښتو د دوېمې همداسي دریمې ژبې په څېر و پېژندل شي. د پښتو ازموینې اروا ښاد ستوري پخپله اخستلې خو دده له ناروغې لږ د مخه یې د دې دندې سر ته رسولو لپاره ، زه اړنده ځای ته ور وپېژندم ، چې زه دا له ده ماته را پاتې دنده هم په پښتني مینه سرته رسوم.

پښتو یوه وروسته پاتې ژبه ده، د یوقوم ژبه ده، چې په پوهنه کې وروسته پاتې دی یا وروسته پاتې ساتل شوی او دا ګوناه مو هم خپله په پښتنو اچوله۰

اروابناد ډاکتر کبیر ستوری په پښتو او پښتنو مین وو، خو دې دا مانا نه لروده، چې ګوندې لوی څښتن دې ونه کړي، د بلې ژبې یا د بل قوم په خلاف دې څوک و اوسي۰ په خپل حق ودریدنه او د بل د حق ساتنه موخه وه، نه د بل د حق څخه څه کمونه۰

اروابناد کبیر ستوري او زموږ نورو افغانانو، چې ګډ او د ګډو هدفونو لپاره د هیواد څخه دباندنیو هیوادونو ته راغلی وو، چې زیات یې همدلته تراوسه پاتې کیدو ته اړ شو، هغه هیلې مو چې لرودې، په هغې لار کې د هېواد د ستونځو له امله هغه هیلې مو سر ته ونه رسیدې، خو د ډاکتر ستوري د هیواد او هیوادوالو سره مینه کې کموالی نه دی راغلی۰

اروابناد ډاکتر ستوري په شعر او ادب کې د خپل زړه د ژورې هیلې څرګندونې لار لیده او برسیره پردې یې خپله مینه د خپل کار په څلوردیوالي کې وښووله او هغه د دا ډاکتر ستوري پوهنیزې څیړنې او لیکنې دي، چې ده خپل پښتون قوم ته پریښوولی، چې دا یې د قوم سره د ژورې مینې څرګندونه هم وه۰

اروابناد ډاکتر ستوری یو کلک په پښتون او پښتو مین افغان-پښتون وو۰ دی په خپله خبره ټل ولاړ وو، خوداسې نه چې ګوندې بل چا ته یې غوږ نه اینوو، اروابناد ستوری د سړې سینې خاوند وو او هیڅکله په سیاسي خبرو کې نه خوابدی کیده، د نورو خبرې یې په سړه سینه اوریدلې او خپل اند باندې، چې ورته ښه بریښیده کلک ولاړ وو۰ ستوري د پښتو او پښتنو سره مینه لروده، چې دا د ده د کړو وړو، لیکنو او شعرونو څخه پوره روښانه ده۰ ده که د مینې شعر لیکلی، که د سیاست او یا بل کوم ټولنیز شعر، د خپل شعر

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاي يې د پښتو او پښتنو سره په مينه پاي کړی٠ ده خپله مينه د پښتو او پښتنو سره پټه نه ده ساتلې او دا يې تل په ښکاره ويلي٠

ارواښاد ډاکتر ستوري د پښتنو سره، چې د هېواد پرېښوولو ته اړ شوي او دلته المان ته راغلي د هيڅ ډول مرستې څخه دريغ نه دی کړی٠ ده ارواښاد نزدی ټولو پښتنو ته د

٨٣

سياسي پناه وړلو په هکله تصديقونه ليکلي، او د هغو سره يې نورې مرستې کړي، دا چې ارواښاد ډاکتر ستوری، ساه پوه وو، نو د آړتيا په وخت کې هر پښتانه ته ده، د ارواپوهنې له مخې تصديقونه ورکړي، چې دلته ورسره مرسته وشي او د بيوروکراتيکو ستونځوبيو (د ستونځو حل) لارې ورته وازې شي٠

ډاکتر کبير ستوری، څوکاله راپه دې خوا ناروغ وو، خو په ده کې چا د ناروغۍ نخښې نه ليدلی او ده دا نه ښوولې، چې ګوندې داسې دې ناروغه وي٠ دی د خپلو هيلو څخه ونه غورځيده او د خپل مرګ د وخته پورې يو ټولنيز پښتون پاتې شو او په مينه کې يې د پښتنو او پښتو سره کمی نه حص کيده٠ د ده په هيلو د ده ناروغي برياله نه شوه٠

ډاکتر کبير ستوري په سياست کې د ستر پښتون غفار خان بابا لار غوره کړې وه اودا يې د ليکنو څخه هم روښانه ده٠

ده ارواښاد ډاکتر ستوري په مرګ هم همغه د بابا لار ونيوه او د همغې لارې د خپل کونړ مړستون ته يووړل شو او هلته په پلرنۍ مړستون کې خاورو ته وسپارل شو٠

زه او زما مېرمن به چې د ارواښاد ستوري کورته لاړو، نو بېرته کورته به ده خپل اولادونه نه پرېښوول، چې موږ کورته راولېږي، موږ به ارواښاد ماما پخپله کورته راوړو، که موږ به ورته هرڅومره وويېل، چې دا ستونځې دې دی په ځاو نه راولي، خو زموږ د زړو درنښت د ملګرتوب په بنسټ ورسره ډېر زيات وو لوي څښتو دې دهه ته اجرونه ورکړي.

ارواښاد ستوری ملګری پښتون وو ، ملګرتوب يې د پښتنو سره ټينګ وو ، د ژبې لپاره د قوم لپاره او د قوم د يووالي لپاره. دده ملګرو هم لکه خان لالا ده ته خپل ملګرتوب له ژوند وروسته وښود. د ارواښاد له جنازې څخه نيولې تر د پېښور وروستي سيمينار پورې او بيا دا اوس چې له پښتونخوا څخه دلته جرمني ته راغلی، دا په پښتنو مېړن مشر دی او موږ د خان لالا دې بېساري درندو کتلو ته په ډېرو درنو سترګو ګورو، د لوي څښتن څخه دده لپاره اوږد ژوند غواړو او ښه روغتيا، چې د پښتون - افغان او د لوي احمدشاه بابا د لويې پښتونخوا په چوپړ کې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارواښاد ډاکتر کبیرستوري يو سیاستوال، ادیب، لیکوال ، شاعر، د پښتنو تولنیز اولسولیز ګوند مشر او بنسټ ایښوونکي له موږ و تلپاتی نړی ته صفر کړی۰ د ې پښتانه ستوري ځمکه پریښوولې لاړ اسمان ته وخوت دا ستوری پورته ځلیږي او موږ پښتانه په خپلو پوهنیزو ، سیاسي او ادبي وړانګو روښانه کوي۰ ډاکتر ستوری له موږ څخه لاړ خو دی تراوسه زموږ په زړونو او اند کې له موږ سره دئ او وي به.

۸۴

زه به په خپل اندیز ملګرتوب کې د ډاکتر کبیر ستوري همغسې ملګری پاتې شم او دا د پښتو پوهنیزه کیدنې لار، چې زموږ د دواړو لار هم وه ، په هغې به همداسې سیخ روان پاتې شم۰

لکه ځنګه چې دئ ناروغی ته نه تسلیمیده او تل د خپلو هیلو په لار روان وو، زه به هم همداسې تر هغې دا زموږ ګډې هیلې ساتم، که زړښت وي او که ناروغتیا هغوی به ما هلته له خپلو هیلو او غوښتنو وغورځي، چې دا زړښت او یا ناروغتیا ما ـ لکه ځنګه، چې ارواښاد ستوری- د ځان سره غبرګ خاورو ته وسپاري۰

ګرانه ماما! زه بیا بیا زما له لورې زما د ټولې کورنئ له لورې د لوی ښتن څخه ستا لپاره د فردوس جنت هیله لرم، چې تابه د پښتنو جنت باله.

لوي ښتن دې ستا لپاره په تلپاتې نړی کې هم دا ښکلې کونړونه جنتونه، جنتونه ګل او ګلزار وګرځوی۰

ستا تل پاتې ملګری ماخان میړی شینواری

د ارواښاد ډاکتر اسد بها په یاد

ماخان شینواری جرمني

د ۲۰۰۵ ز کال د سپتمبر په ۲۰ سهار مړی څخه وروسته شمیرونی(کمپیوتر) ته لاړم او د بینوا ویبپاڼي ته ننوتم۰ لومړي څه مې چې سترګو ته راغلل د ارواښاد اسد د ځنازې خبر وو، خدای (ج) شته، چې نور د ویبپاڼی له کتلو ووتلم، شمیرونی مي بند کړ اوراپورته شوم ۰ میرمن ته مې وویل، چې زه دباندې ځم او لږ ګرځم، زما د میرمن ښاپیری سره هم تشویش پیدا شو ، ویل یې چې څه شوي، چې ویبپاڼی ته لا سم ننوتی نه یې او له کوره وځې؟ ما ورته وویل، چې زړه مې تنګ دئ، داسی لږ غواړم د باندې وګرځم، که ته ځې هم راځه۰ موږ دواړه یوځاي ګرځیدو ته ځو، نو دې هم د ګرځیدلو نیت وکړ او له کوره ووتلو، خو ما څه نه ویل او دې به راڅخه تل پوښتل، چې یو څه خو شوي۰ ما ورته ځواب نه ورکاوه او ورته ویل مې ، چې همداسې مې زړه لږ ناارامه دئ، خو دې دا خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه منله۰ په همدې مهال چې موږ کرځیدو، زما ټول خیال او فکر د اسد په مرګ کی وو او هغه پخوانی وختونه مې همداسې له سترګو تیریدل۰

موږ ، چې له کابل څخه د خدای (ج) مې دې غاړه نه نیسی د ۱۹٦٦ ز کال د سپتمبر په ۱۹ له افغانستان څخه د اتریش په لور الوتکه کې را الوتو، نو هغه د الوتکې د الوتو ټکتونه مو د کرتی په کینې دباندې جب کې داسې نیغ ټومبلي وو، زموږ د ټولو مخ څیرې له یوې خوا نا ارامه او له بلې خوا لږ خوښې بریښیدې، دوه بیز احساس وو۰ له هیواده او

ملګرو بیلیدل خورا ګران وو، مګر د لوړو زده کړو لپاره چیرته تلنه یو پوره د خوښۍ کار هم وو۰

زه چې د ښاپیرۍسره په لار ځم نو دا یادونه همداسی یو په بل پسې رایادیږ، چې دلته به د لیکنې توان ونه لرم، خو پل په پل د ده سره هغه ګډ ژوند رایادیږي، چې موږ سره تیر کړی وو۰ اسد یو ډیر مهربان ځوان وو۰ د خپل ژوند په اوږدو کې موږ له ده څخه داسې سخته خبره نه ده اوریدلې او تل یې د ملګرو پوره درناوی کاوه، چې هغه درناوی په درناوي بیرته ورګرځیده۰ اسد زیات خواریکښ او په پام سړی وو۰ درس یې په پوره مخکیوالی سر ته ورساوه، دی زموږ له ډلې لومړی وو، چې درس یې پاي ته ورساوه او دا هم باید ووایم، چې هغه اخربال یې زه وم، خو لکه څنګه، چې دوي په ما خپه کیده زه هم د هریوه په د درس پاي ته رسونې باندې خوښیدم، له ما سره کوم داسی د منفي رقابت خو ی نه وو۰

لکه د مخه مې چې ګوته ورته ونیوله اسد په هیواد او هیوادوالو مین افغان وو، ټولنیز خوي یې وتلی وو، په اتریش کې د افغانانو د ټولنې وتلی افغان وو او افغاني کلتور باندې مین، چې هلته یې د نورو رسمی کارونو ترڅنګ افغانانو ته پښتو درس هم ورکاوه۰

په لار روان یو، ښاپیرۍ ته د دې د پوښتنې ځواب ټیک نه ورکوم، ځان ترې تیروم۰ وخت په وخت د اسد نورې خبرې راته را یادیږي، چې په همدې وخت کی د ده یوه بله خبره رایاد شوه، هغه یې ما د ده لور ډیوې ته هم بیا له ډیرو کالو وروسته په اتریش کې وکړه۰ ډیوې راته وویل، چې پلار مې له تا یادوي او دا ټوکه یې ورته کړې وه، چې زه یې اوس کوم، خو له مایې هم هیله وکړه، چې ورته تکرار یې کړم

له دې دمخه باید د اسد د هیواد او پښتو سره مینی ته بیا ګوته ونیسم او هغه دا چې د اسد میرمن اتریشۍ ده، لور یې په اتریش کې ژوند کوي۰ اسد خپلې لور ته د پښتو خبرو برسیره دپښتو لیکلوست هم ورزده کړی، چې دا کار یو ځانګړی کار دی۰ دلته د هیواد څخه د باندې ډیر کم پښتانه دي، چې خپلو اولادونو ته د پښتو خبرو ترڅنګه د پښتو لیکلوست هم ور زده کړي، زما په ګډون، چې لور څانګه او ځوی اباسین مې په پښتو خبرو ښه پوهیږي، خپله هم هغه شینواري پښتو باندې غږیږي، خو لیکلوست نه شي پرې کولی۰ د اسد لور ډیوه همداسی په وردګي غږیږي لکه اسد اوبیا مې ورته هغه نکل پیل کړ۰

موږ چې اتریش ته لاړو په مودلینګ کې مو ژبه لوستله، چې د اتریش یو خورا ښکلی ځای دی، د غرونو په منځ کې پروت او له ښو ځنګلونوډک دی، چې د ګرځیدا لپاره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکلی ځایونه لري. مور له څو ورځو وروسته په یوه کافي کې کښیناستلو ، چې څه وڅښو. هر چا یو څه راوغوښتل، د ده څخه چې د کافی ښځی وپوښتل، چې څه څښې؟ اسد ورته ووې، چې : کوکو. له یوې خوا خو په الماني نه پوهیدلو او له بلې خوا خو د وردګو ژبه هم داسې لړ بل ډول اوریدله کیږي. د کافی ښځی بیا و پوښتل، چې وبخښنه څه غواړی؟ دی‌بیا ورته واې، چې زه وایم: کوکو.

ښځه لاړه او هرچا ته یې هغه غوښتل شوی څښاک راوړ او ده ته یې مخ ته د ککو پیاله کیښوله، اسد خدای بخښلی ورته وایي ، چه: زه خو دا نه غواړم ، دا څه شی دی ؟ ریښتیا

چې مور تر هغې ککو نه پیژانده. هغه ښځه ورته وایې چې تا خو ککو غوښتی وو او ما ککو راوړ. دی ورته وایي چې زه خو کوکو غواړم او هغه بیا ورته وایي ، چې دا ککو دی، نو مور هلته زر پرې پوه شو، چې دا دوردګی لهجې ستونځې دي، چې الف څخه هم وو جوړوي، ورته فکر مو شو او هغی ښځی ته یا کوم یوه وویل ، چې دی خو کوکا غواړې او نه ککو. او یا کوم بل چا هم کوکا راغوښتلې وه، چې اسد هم بیا ورته ګوته ونیوله. هغی ښځې بیا ورته کوکا راوړه. نادیه ډیوې هم بیاله مور سره غبرګ وخندل.

په لار راون یو، ماته د اسد سره یوځاي ژوند رایادیږي، او میرمن می بیا بیا راڅخه پوښتنه کوي، چې زما ځواب بیا هم ورته روښانه نه وو. باید دا ووایم، چې ښاپیری هم په اتریش کې د اسد او ټولو افغانانو سره ښه وخت تیرکړی وو او پوره د یوه فامیل د غړو په څیر وربانديٍ ګران هم وو. زه پوهیدم ،چې ښاپیری وربانديٍ ډیره خپه کیږي. ریښتیا اسد له مور کره پروسږ کال اوړي کی راغلی وو. زمور کور ته راغلی وو، زما لور ، ځوی او ښاپری ورته پوره خوښ شوي وو، خو ښاپیری ماته بیا وروسته وویل، چې اسد ناروغ دی او زیات خراب شوی. دا تشویش له مور سره تل و. زه په دې وخت کې چې اسد مور کره راغلی وو افغانستان کې وم. دا اخر وار ، چې اسد ناروغ شو ما ورته تلفون وکړ، دا چې اسد ته خبرې ښی نه وې خو زړه یې ډیرو خبرو ته کیده او وتوانیده، چې له مور ټولو سره وغیږي او پخواني یادونه سره راژوندي کړي.

زه په خپل خیال کې له اسده سره روان وم او زمور د هیلو او غوښتنو خیالات رایادیدل. ما نو په خیال کې ورته وویل: اسده تاخو له مور ځان بیل کړ خو باور وکړه، چې داسې دې نه پریږدو، مور هم در روان یو. ته ستا د زیاتو هلو ځلو سره سره، د پوره هیلواو ارمانوو سره، چې د ځان هیواد او هیوادولو لپاره دې لروده له مور ولاړې، د هیواد او هیوادوالو ته د کار او مرستې په هیله. تا د خپل هیواد د ابادی د رڼا راتلل ونه لیدل، خو باور وکړه، چې که زمور په هیواد د لمر څرګ راوخوت او دا د جنګ او ناتوانی، توره تیاره یې پسې واخستله، نو مور به بیا په تا دا زیری وکړو، خو ګومان کوم، چې له همداسی هیلو او ارمانونو سره به مور هم ستا په لار – چې د هرچا لار ده- درشو، بې له دې، چې په تا د هیواد او د هیواد د خلکو د هوساې او بې جنګ او وژنی ژوند زیری وکړو، او تاته ووایو، چې خدای(ج) زمور په هیواد نور رحم وکړ او د جهالت توره تیاره یې زمور له خوني په ابد وځغلوله. ماته په همدې چکر کی او همدې د اسد سره خبرو په ترځ کی هغه د یوه المانی جنرال خبره راپه یاد شوه، چې یوه ژونالست پوښتني ته یې په ځواب کې وویل: په افغانستان کې به هلته روغه راشی، چې دا اته کلن کوچنیان قدرت ته ورسیږي. دا خبره یې ماته هم تر پوره کچې ټیک برینبی او دا ډیر وخت دی. په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تک کې وو، چی د ښاپیرۍزړه ارام نه کاوه او بیا یې همدا پوښتل، چی په تا څه شوی، هرو مرو څوک مړه دی، که نه ته خو داسې نه وې۰ که هرڅه وې ماته یې ووایه، نو د پوره یو ډیر وخت همداسې چپ کرځیدلو وروسته مې لیمو ونه شوکړای، چی له سترګو د اوښکو مخه ونیس او نه مې زړه نور وتوانیده، چې له چغو ځان تم کړي، نو له ۰۰۰ او سترګو اوبه روانی شوې او ښایری ته مې وویل، چې اسد مړ دی۰ دې هم راسره غبرګه په چغو او ژړا پیل کړ۰

۸۷

د اسد په ژوند د ده په ښه کړو وړو مو په ژړا ژړا په اسد او د ده په کورنی خبرې کولې۰ او سملاسي مو نیت وکړ، چی ځنازې ته به یې وین ته ځواو اخری درنښت به یې کوو۰

موږ ځوانان وو هیلې مو لرودې د ځان لپاره د کور لپاره اوهمداسی د خپل هیواد او د هیواد د خلکو لپاره، چی له درس ویلو وروسته به دا یا هغه کوو، خو ژوند داسی د عجایبو ډک دی، چی د چا په خوښه نه دی۰ د قسمتونو ډک دی، داسی تیریږي، چی تیریږي۰

دا به زموږ په اولس د خدای(ج) امر وي، چې ستا غونډې هیوادپالی هیوادوال له موږ اخلي

موږ ستا ماخان او کورنی یې، ګرانه اسده، ستا روح ته دعا کوو او ستا لپاره د لوي څښتن څخه د جنتونو په هیله یو. ستا روح دې ښاد وي ۰

شاعر نو څوك دئ او شعر څه شی دئ؟

شاعر هغه څوك دئ چی د خپلو پاکو او د خلکو په مینه لیونیو احساساتود انسانانو په زړونو کی د بد بختیو او ظلمت بل اورد اوښکو په باران مړکوي.

شاعر د خپل شعر په څپو کی د هیواد د خلکو د وینو بهیر کی د اولس په وجدان د غمګینو بیتونو تیره ستن چوخوې چی د خوبه راپورته شي. احساسات راپاروي، د ظلم او تیري تورې تیارې او ناولي بدن څخه د شعر په ډیوو تیاره پرده لرې کوي او خلکو ته دا ټولی ناکړنې د زړه په وینو د کلم په څوکه تمثیلوي. شعر نه په ښوونځي تړلی نه پو هنتون، شعر کار او شغل نه دی، مسلك نه دی، شعر د ژوند رقم دئ چی دا د ژوند رقم د شاعر ځانګړوالی دی. شاعر ملنګ دی، لیونی دی، د خدای د خلکوپه مینه مست دئ اودا افتخار لري چی څوك یی دې د مینی په لیونتوب اوځیرې ګریوان نه خاندي. شاعر کله لیونی، کله د یار د روضی ملنګ خواصلاً په خپل خیال کی پاچا دئ او په عمل کی د هر قدرت په مقابل کی بی پروا.

شاعر هغه په مینه مست دئ چی د الله په ځای یي لیلی خولی ته ورځي، او ملا یی چی وایي د هغه سره دوزخ له ویري دا جنت نه پریږدي. شاعره داسی نازکه او تیز خیالی ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د نرګس له سترګو چې ژوند يي يوه خوله خنديده دی ځاځکی تويوي. شاعر د خلکو سره د ظلم، تيرې او د خلکو د بدبختيو بيان په داسی احساتي او غمګينوکليماتو کوي چي په دې غم ځمکه لړځوې، د تيګو زړونه چاودوي، د اسمان څخه کوکارې وباسي وريځی داسی ژړوي، چی په اوښکو ی، چی د غرونو په ګريوانونو تويږي، خوړونه، دښتی، رغونه او درې بحراني کوي چی د ظالم د ظلم برجونه په لاهو کړي.

٨٨

شاعر هغه څوك دی چی د قوم سره تيري باندې د شعر داسی اوسيلی وباسي چی سمندر طوفاني کوي او په هغه کی د ظالم کيشتی غرقوي.

شاعر د يار د وصل لپاره په اغزو کی ځی او د پښو د وينو څخه د يار لپاره د سروګلانو غونچه جوړوي. د يار سره د وصال په وخت کی ددې لپاره چی شاعر د ديواله سيوري ته په تلو مجبور نه شي سپوږمی له حيا خپل سپين مخ د ځمکي په توره پرده پټوي، بلبلان ورته د مينی سندرې وايی اود مينی په مستی د اسمان ستوري په نڅا راولي. د يوې خوا د يوه شاعر او دبلی خوا دداسی شاعر د مړينی د سترې غميزې ياد په فرهنګيانو، شاعرانو او حتی ځما غوندي خلکو چی د شعراو ليکوالی سره پخپله کومه اشنايي نه لري فرض دی، ځکه چی شعر هميشه د انسان سره مل دی، شعر وخت نه لری نو په دې اساس شاعرمرګ.

داسې شاعران د اولس د خلکو په زړونوکی د تل لپاره ژوندي وي.

جورج کريستوف ليښتنبرګ وايي:

،،اکثره شاعران له مرګ څخه وروسته جهان ته راځي،،.

او ليکنې د ډاکتر ماخان ميرې شينواري کتابونه يا ژباړې

د ډاکتر ماخان شينواري پوهنيز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو ليکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپير لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

١ – ډاکتر شينواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېړپوهنې رېښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربې ويونو په ځای يا يې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ويونه ليکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په دري کتابونو کې يې فزيک هم په پښتو ليکلی، دا په دې مانا، چې پوهنيز او مسلکي ويونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

٨٩

۳ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو ليکوالانو د ليکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو ليکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وايي، چې کړنې يې د ژبلار سره سمې او سم انديزې دي.

که ژبسمون، چې بيا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ويونه د څېړنې لاندطي نيولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

زما زياتې ليکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زيات يې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د ډاکتر ماخان شينواري چاپ او ناچاپ ليکنې:

1988 Vienna (Austria):

لومړی:

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological general algebra 6 ; Page 117 – 122 algebra : contributions to

1987 Vienna (Austria):

دويم:

لومړی-Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Diss . Uni. Wien Algebren .

دويم-*Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Dissertation at the University of Vienna/Austria Algebras,*

لاندې د شميرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

2000 Bonn (Germany):

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)

2003 Bonn (Germany):

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالې شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولې اړتیاوې پوره کوي

2003 Bonn (Germany):

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

2003 Bonn (Germany):

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)

2003 Bonn (Germany):

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

2003 Bonn (Germany):

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی) (ketabton:com ته پورته شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

(c) ketabton.com: The Digital Library

2003 Bonn (Germany):

لسم: شميرپوهنه له عربي په پښتو

1997 Bonn (Germany):

يوولسم: د افغانستان په هکله سپيني خبرې: په   المان کې

،،د افغانستان روغې او بيا ابادولو ټولنه،، له خو

يادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شينواري د ،،د افغانستان روغې او بيا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سياسي مجلې هم را وستلې.

ژباړې او نورې ليکنې:

:   *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برينکمن ليکنې چې له پرينکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسې د کانکور ازمويېنې له پاره ګټور دي.

دولسم -   شميرپوهنه د ښوونځي لپاره   لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

ديارلسم – شميرپوهنه د ښوونځي لپاره   دويم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شميرپوهنه د ښوونځي لپاره   دريم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه   د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصايه يا ستاتيستيک   دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – اناليزی   ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – اناليزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر   (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم - د شمیرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

یوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ویشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درویشتم – وکتور شمیرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

۱۳څلرویشتم – له www./grundstudium.info/linearealgebra څخه:کرښیز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځویشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه یا د اعدادو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

زما لیکنې

Bonn (Germany):

شپږویشتم - د شمیرپوهنې ستر کتاب دویم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغیراتو سره : دا کتاب د شمیرپوهنې برخې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتیا سره زیاتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - ځمکګچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو ليکونکی يې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتيګرال شميرنو ته تمرينونه او اوبيونې يا حلونه يې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شميرپوهنې انګريزې پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شميرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شميرپوهنې پښتو ډکشنري د شميرپوهنيزو ويېونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه ليکنې دي، چې ځنې يې په نړيول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپينې خبرې، چې وبه غزيږي.

نوري ليکنې، چې په ژباړه يې پيل شوی، خو لا پوره نه دي

ځلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپرېږي: د ګروپونو تيوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزيک د برينکمن ليکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګي پورې ژباړل شوی (دا چې زما دويم مسلک فزيک دی، دا ليکنې ژباړم. دا هم د دې ليکوال يوه ډېره ښه ليکنه ده، چې -د شميرپوهنې په څير- دلته هم زيات تمرينونه د حل يا اوبيونې سره په کې راغلي او ماته زيات ګټور برېښي) او دالاندې د برينکن څخه راژباړلي

يوځلوېښتم - فزيک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزيک دويمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شميرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب يوې برخې ناسمونونو ته ګوته نيول شوې او ناسمونونه بيا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

ځلورځلوېښتم – د فزيک کوچنی ويونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton:com ته پورته شوی)

شپږ ځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰

اته ځلوېشتم – پښتو ته ناسم راننباسلي ویونه (که غواړئ دویم غزېدلې لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.

تازه لیکلي خو تراوسه کتابتون ته نه دي پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خوریږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیي لوسته او ګوتنیونه اړیینه ده.

نه ځلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰

ډا کټر شینواری لیکي چېرته میندل کیږي:

زما نږدې ۳۹ نه دېر کتابونه په کتابتون ټکی کوم Ketabton.com زما د غزیز او ان د ښوونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه میر زهیر شینواري ځوي زما د ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهیر شینواري له خوا خواره شوي او هیله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکتر شینواري د پوهنیزو هلو ځلو له امله ستاینلیکونه:

د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني – ۱

یشنیشد افغانستان کلتوري ټولنه کولن م – ۲

اړیینه یادونه: د ښوونځي نهم ټولګي شمیرپوهني کتاب کې مې نوم لیکل شوی، خو ما په کې څه نه دي لیکلي.

د دولسم ټولګي له پاره یې پښتو او دري کتابونه لیکلي وو، چې هغه بیا په بل نامه چاپ شو او پوره ناسمونونه یې درلودل، پرته له هغو پوښتنو یا نور جملو اوبیونو یا حلونو څخه، چې هغه همغه د ډاکتر شینواري د لیکنې په کې پاتي وو او د ده نوم هم په کې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو. د پوهنې وزارت او تر جمهورريس پورې يې ليکنې ولېږلې، خو د نصاب استادانو په غوښتنه يې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وايي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

ژوند ته شينواري د ډاکتر ماخان ميږي

يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميږی،، وو، چې د رحمابابا (ليسه کې نومليکلو وروسته ماخان باندې بدل شو

د کورنی نوم : شينواری

د پلار نوم: ارواښاد نورالرحمان

ﺎده پستود مور نوم: ارواښد

د نيکه نوم: ارواښاد حسن خان

د نيا نوم: ارواښاده صبربي بي

۱۵ د سپتمبر په ز ک ۱۹۴۶ د دزيږېدو کال: ډاکتر ماخان شينواری ۱۳۲۲ زيږېدلی دی (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نيته يې نېټه ه ک ۱۳۲۰ خو تره مې وايي ،ش ه کلونو منځ کې بايد وي ۱۳۲۰ او (دی

د زيږېدو ځای: ننګرهار د شينوارو د هسکې مېنې ولسولي په .مورګې کلي کې زيږېدلی

قرانکريم تر له د مورګۍ غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه پنجکتاب، خلاصه، مونيه، ګلستان پورې، چې دا مو بيا په ښوونځي .يهم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هسکي مېنې پورې ۱۹۵۴ تر ۱۹۵۱ له :کليوالي ښوونځي
چې دی يې هم د لومړنيو زوکوونکو له ډلې ،مورګۍ لومړني ښوونځي
ځخه وو.

ټولګې پورې له ۱۲ د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بيا له دريم تر
پورې ۱۹۶۵تر ۱۹۵۴.

ټولګي ټولګي پورې د خپل ۱۲ دی د رحمان بابا ليسه کې له دريم تر
پاتې شوی اولنمره.

ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې ۱۹۶۶

ز ک د سپتمبر مياشت د ښوونځي برس له لارې اتريش ويانا ۱۹۶۶
ته تګ.

کال پورې ويانا اړوند مودلينګ کې د الماني يا ښه ۱۹۶۷ تر ۱۹۶۶
يې اتريشي ژبې او د ديارلسم ټولګي لوست.

ا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زياتو د ويذ ۱۹۶۷ اکتوبر
و(ز ک کال کې د ډاکترۍ په اخستلو بريالی شد ۱۹۸۹ ستونځو سره په
(دا نو پوره ستونځې دي.

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنيو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ ځخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوريت
سفارت کې د سفير دندې د شارژد افير(صفر نه وو) تر نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمنې کې سياسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون ځخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پيداپښتي
پوهنو ځانګه کې دنده.

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ ځخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د رياضي ځانګه کې د پوهنې
وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۹۷ ۱۹ ځخه همدا د کتابونو ليکلو او د
ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخان میرې په ۱۹۷۲ کې له لرې د میرمن ښاپیرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتریش ویانا ته ورغلی.

ده د میرمن ښاپیرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتریش ویانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچیان وبخښل، چې څانګه او اباسین نومیږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسین ملي اقتصاد او ټولنیزه سایکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library